

AALBORG UNIVERSITET

“Åbne og lukkede døre”

En undersøgelse af personer med flygtningebaggrund fra Syrien og deres migrationsfortællinger om det at rejse til Danmark og etablere en ny tilværelse i landet

Af Rikke Cecilie Rudkjøbing

10. semester foråret 2017

Vejleder: Ann-Dorte Christensen

Kandidatuddannelsen I Sociologi

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde

Aalborg Universitet

Anslag: 209.676

Indholdsfortegnelse

	1
Abstract	3
Indledning	5
<i>Specialets problemformulering</i>	8
<i>Underspørgsmål:</i>	8
<i>Kontekstualisering</i>	8
<i>Nedslag i den eksisterende forskning</i>	11
Orienterende begreber	16
<i>Et socialkonstruktivistisk udgangspunkt</i>	18
<i>Tilhørsforhold</i>	19
<i>Identifikation</i>	21
<i>Temporalitet</i>	25
Metodevalg og fremgangsmåde	29
<i>Biografisk narrative metode</i>	29
<i>Et intersektionelt blik</i>	31
<i>Forskningsproces</i>	32
<i>Specialets informanter</i>	33
<i>Udarbejdelse af interviewguide</i>	34
<i>Interviewene – før, under og efter</i>	36
Analyse	39
<i>Præsentation af informanter</i>	40
<i>Fællestræk</i>	40
<i>Individuelle portrætter</i>	40
<i>Informanternes indbyrdes kendskab</i>	45
Analysedel 1: Den fysiske rejse	47
<i>Den Centrale Middelhavsroute</i>	48
<i>Balkanruten</i>	51
<i>Steder på ruterne</i>	54
<i>Opsamling</i>	60
Analysedel 2: Den kulturelle rejse	62
<i>Transnationale relationer</i>	63
<i>Lokale relationer</i>	66
<i>Sociale grænsedragninger</i>	72
<i>Uddannelse</i>	77
<i>Arbejde</i>	79
<i>Opsamling</i>	82
Konklusion	84
Litteraturliste	87
Bilag	93

Abstract

The following master's thesis is a sociological study in how young persons with a refugee background from Syria experience their journey to Denmark and new life there. Through the last couple of years there has been both an increase and fall in the number of asylum seekers in Denmark but persons from Syria has consistently made up the majority of the total number.

I have met some of those people through teaching at the employment program FOKUS FlexPraktik and volunteering in Danish Refugee Council Youth. Through these meetings I have observed how their 'journey' not only seems to be physical but also 'cultural' in the sense that they are still in the middle of changes in work, education, social relations and how they understand themselves as part of society. Experiences with these both physical and cultural changes are not very often told *by* persons with refugee background even though this group is regularly told *about* in the media. The motivation for this master's thesis is therefore to shed light on their experiences by listening and analyzing their own voices. Therefore, I have interviewed 10 young persons with refugee background from Syria living in Aalborg. To conduct and analyze these interviews, I have applied biographical narrative method because of a methodical awareness of how the informants 'narrate' their journey and relate this to their life as such. However, my primary focus is the experiences themselves and not how they are narrated in the specific interview situations. My study puts a specific emphasis on sense of belonging as crucial to understand the experiences of persons with refugee background. This means that 'belonging' is an important concept for the analysis together with two other concepts which I use as what sociologist Derek Layder calls 'orienting concepts'. The other concepts are 'identification' and 'temporality'. That the concepts are 'orienting' means that they function as guiding principles in my analysis even though they do not dictate my results.

One of the key results in my analysis of their physical journey is that the concrete routes and destination are not set in advance for any of my informants but changes according to the circumstances. Despite of this, most of the informants tell that they want to establish a sense of belonging in Denmark. Therefore, they all try to find new relationships with 'Danes' even though they find it difficult. Many of the informants tell that they do not understand the concept 'integration' but canonical narratives about integration are nonetheless reflected in their

narratives. This is especially evident in how the informants emphasize the importance of working and contributing economically to the 'Danish' society as important to be a part of Denmark. For that reason, several of the informants are frustrated that they cannot find a job and that the public sector is working against them. Despite of this, most of them differentiate between themselves and other 'refugees', 'Arabs' or 'Syrians' in the sense that they see themselves as better integrated than the others. The informants do not express a clear sense of belonging to either 'Denmark' or 'Syria'. They all try to establish a more stable and permanent life with a stronger sense of belonging in 'Denmark' but also notice and elaborate in different ways how many things counteracts their endeavours. This is in particular evident when they relate to the national level in the form of the media, government and state policies. According to most informants, public debate and news about 'refugees' are characterized by racism and negative representations. Therefore, some of them also think that 'Danes' are influenced by the media in their attitude to persons with a refugee background.

All in all, young persons with a refugee background from Syria experience both different 'routes' in their physical journey to Denmark and different 'roots' in the sense that their relationships, traditions, habits and for some of them also professions change. But my informants still have in common that they have experienced major changes in their lives and that their physical and cultural journey is still underway.

Indledning

I dette speciale vil jeg undersøge migrationsfortællinger fra personer med flygtningebaggrund fra Syrien, som nu befinder sig i Danmark. I deres fortællinger vil jeg fokusere på, hvilke erfaringer og oplevelser som de har gjort sig på deres rejse. Gennem de seneste år har der været både stigninger og fald i antallet af flygtninge¹, som søger asyl i Danmark, med dertilhørende offentlig opmærksomhed og lovgivningsmæssige ændringer. Flygtninge fra Syrien har i flere år udgjort den største gruppe, som søger om og får asyl i Danmark. Stigningen i både syriske og samlet antal asylansøgere kulminerede i 2015, hvorefter det faldt i 2016 til samme niveau som for 2012 (Danmarks Statistik 2017).

Den seneste opgørelse fra Udlændingestyrelsen viser, at syriske flygtninge udgjorde 40% af de 21.316 personer, der søgte asyl i Danmark i 2015. Anerkendelsesprocenten for syriske flygtninge har lagt højt siden 2013 på 96-98% (Udlændingestyrelsen 2015:15). Det høje antal anvendes ofte i den danske offentlighed til at beskrive de syriske flygtninge som vor tids 'bosniske flygtninge'. Andelen af syriske flygtninge i Danmark svarer nemlig mere eller mindre til de bosniske flygtninge, som flygtede fra Balkan i 90'erne. Men uanset om den sammenligning holder vand, er Syrien den nation i verden af i dag, som 'producerer' flest flygtninge, og derfor er disse flygtninge særligt relevante at beskæftige sig med (UNHCR 2016). Samtidig behandles de af de danske myndigheder som en samlet gruppe og tillægges ofte i offentligheden særlige karakteristika som høj uddannelse og islam som religion. Dette speciale vil imidlertid vise en større variation inden for gruppen, end man umiddelbart kan få indtryk af. Det gælder både deres 'rødder' i form af opvækst, familieforhold, religion og etnicitet samt 'ruter' i form af midlertidige ophold i andre lande, de forskellige rejser til Europa og ankomst til Danmark. Variationen ses også i, hvorledes der skabes nye 'rødder' i Danmark, og hvordan den nye tilværelse hænger sammen med deres fortid. Det hænger bl.a. sammen med, at de i Danmark har fået tildelt forskellige slags beskyttelsesstatus med tilhørende opholdstilladelse. Disse statusser implicerer forskellige rettigheder og længde på

¹ Juridisk opnås flygtningestatus, hvis man kan opfylde de betingelser, der er opstillet i FN's flygtningekonvention eller hvis man ved en tilbagevenden til sit hjemland risikerer dødsstraf eller anden umenneskelig behandling (Udlændingestyrelsen 2017a). Jeg vælger at bruge ordet *flygtninge* indledningsvist som en fællesbetegnelse for personer på flugt uden at stille spørgsmålstejn ved baggrunden for deres flugt og deres juridiske rettigheder. Gennem specialet vælger jeg dog at bruge *personer med flygtningebaggrund* om mine informanter for at tage udgangspunkt i deres situation *nu og her* og ikke fastholde dem i en bestemt position.

opholdstilladelser². Dermed findes der ikke en ensartet 'flygtningeerfaring' uafhængig af forhold i oprindelsesland og det nye land, hvilket også vil vise sig fortællingerne. Såvel identifikation som tilhørsforhold vil derfor i dette speciale blive behandlet som mere komplekse størrelser og vil vise sig med større variation.

Variationen i gruppen af personer med flygtningebaggrund fra Syrien er jeg selv blevet opmærksom på gennem frivilligt arbejde i Dansk Flygtningehjælp Ungdom (DFUNK)³, hvor min interesse for flygtningeområdet og de 'syriske flygtninge' kommer fra. Fordi DFUNK er en ungdomsorganisation, har jeg især stiftet bekendtskab med unge med flygtningebaggrund og deres erfaringer. Jeg har erfaret, at unge med flygtningebaggrund oplever, at der ofte tales mere *om* dem end *med* dem. De føler ikke, at deres personlige fortællinger bliver hørt, og at negative historier får mere plads i offentligheden end de positive. Af den grund er det min ambition med dette speciale at løfte deres stemmer frem gennem kvalitative interviews.

Størstedelen af informanterne i dette speciale fik asyl i 2015, hvorfor jeg primært tager udgangspunkt i tallene for 2015. I 2015 kom der flere syriske flygtninge til Danmark i 2015 sammenlignet med de omkringliggende år - både i procent og i absolutte tal (Udlændingestyrelsen 2015:13). Af tallene fra 2015 fremgår det, at størstedelen af de syriske flygtninge er mænd i alderen 15-29 år. Af kvinder er størstedelen 20-29 år. De fleste er kommet hertil som enlige (Ibid). Ifølge ROCKWOOL Fondens Forskning og Danmarks Statistik er 'syriske flygtnings' gennemsnitlige uddannelse kortere end den, som indvandrere og flygtninge fra andre mellemøstlige lande har, idet 66% ikke har en uddannelse ud over grundskoleniveau, når de kommer hertil (ROCKWOOL Fonden 2017). Det betyder, at særligt unge med flygtningebaggrund opfordres i kommunerne til at tage en uddannelse i Danmark. Gennem mit arbejde som underviser i beskæftigelsesindsatsen

² Konventionsstatus §7 stk. 1 tildeles, hvis udlændingen er omfattet af FN's flygtningekonvention. Beskyttelsesstatus §7 stk. 2 tildeles hvis man ved en tilbagevenden til oprindelsesland risikerer nedværdigende behandling eller straf. Midlertidig beskyttelsesstatus §7 stk. 3 skal forstås i forlængelse af §7 stk. 2 når baggrunden for asyl skyldes en særlig alvorlig situation i oprindelseslandet præget af vilkårlig voldsudøvelse og overgreb på civile (Udlændingestyrelsen 2017a)

³ Dansk Flygtningehjælp Ungdom (DFUNK) er en ungdomsorganisation under Dansk Flygtningehjælp, der skaber netværk mellem unge med og uden flygtningebaggrund, og formidler viden om flygtningesituationen (DFUNK.dk 2017)

FOKUS FlexPraktik⁴ er jeg selv blevet opmærksom på det kommunale og lovgivningens rolle for 'unge flygtninges' vilkår og hverdag i Danmark. Som ung i et nyt land står man med en fremtid for sig fyldt med muligheder men også begrænsninger, som lovgivningens rolle er et eksempel på.

Aalborg Kommune har siden 2014 modtaget forholdsvis mange personer med flygtningebaggrund, sammenlignet med andre kommuner (Udlændingestyrelsen 2017b). Siden juli 2014 og indtil 1. januar 2017 har Aalborg kommune modtaget 1.100 flygtninge. Ud af de nytilkomne flygtninge udgør flygtninge fra Syrien 55 % af den samlede gruppe. Derudover er 50 % af de syriske flygtninge, som Aalborg Kommune har modtaget, 18-30 år. Størstedelen af de nyankomne flygtninge er enlige mænd, som enten ikke har børn eller kone, eller hvor disse befinder sig i et andet land end Danmark (Aalborg Kommune 2017). Dette afspejler sig i sammensætningen af mine informanter, hvoraf størstedelen er enlige mænd uden børn. I alt er otte mænd og to kvinder. At de fleste dermed er unge voksne (defineres i dette speciale som værende mellem 18-30 år) betyder, at de befinder sig i en livsfase, hvor det at etablere en tilværelse har stor betydning. Men det at skabe af en tilværelse påvirkes af både lokale, nationale og transnationale kontekster, som de orienterer sig ud fra. Mit udgangspunkt er derfor, at informanterne ikke er færdige med deres rejse endnu men fortsætter i forhold til deres møde med det lokale samfund og den 'danske' kultur i forsøget på at etablere en ny tilværelse. I løbet af specialet vil begrebet 'rejse' anvendes om mere end blot en fysisk bevægelse fra A til B men ligeledes en forandring i livssituationer og skift i forståelser af tilværelsen.

Således er baggrunden for indeværende speciale et ønske om at være med til at belyse unge voksne med flygtningebaggrund fra Syriens erfaringer og oplevelse med at migrere til Danmark ved at lytte til *deres oplevelser*, muligheder og begrænsninger. De ovennævnte refleksioner i indledningen leder hen til specialets problemformulering:

⁴ FOKUS FlexPraktik er et projekt af FOKUS Folkeoplysning, der har til formål at bidrage til integrationsindsatsen i Aalborg Kommune for personer med flygtningebaggrund, der er omfattet af integrationsprogrammet. Som supplement til sprogskolen får de hos FOKUS undervisning i danske arbejds- og samfundsforhold og mulighed for sprogpraktik (Fokus-folkeoplysning.dk 2017).

Specialets problemformulering

Hvordan oplever og håndterer personer med flygtningebaggrund⁵ deres rejse til Danmark og nye tilværelse her, og hvilken betydning har dette for deres følelse af at høre til?

For at være i stand til at besvare problemformuleringen, er følgende tre underspørgsmål blevet formuleret med udgangspunkt i specialets orienterende begreber:

Underspørgsmål:

- **Hvilken rolle spiller *tid* i deres fortællinger?**
- **Hvilken rolle spiller *tilhørsforhold* til Syrien, andre lande på rejsen, Danmark og det lokale i deres fortællinger?**
- **Hvad *identificerer* de sig med og fra i deres fortællinger?**

Kontekstualisering

I dette afsnit vil jeg præsentere de strukturelle rammer, som omgiver pmf i en national og lokal kontekst, og en række perspektiver, som giver en større forståelse for, hvad disse rammer har af betydning for deres oplevelser.

Hvis en person på flugt søger beskyttelse i Danmark, kaldes det at søge asyl. Når man som asylansøger får opholdstilladelse i Danmark, startes det nationalt fastlagte integrationsprogram af kommunerne. De bliver boligplaceret i en bestemt kommune, hvor de i udgangspunktet skal bo de første tre år. Hvor man bliver boligplaceret, bestemmes ud fra et kvotesystem for kommunerne, som fastsættes af Udlændingestyrelsen ud fra det forventede antal opholdstilladelser, der bliver udstedt det kommende år. M.a.o bestemmer man ikke selv, hvor man vil bo, men der tages hensyn til herboende familiemedlemmer. Integrationsprogrammet består af danskundervisning og beskæftigelsesfremmende tilbud såsom opkvalificering, virksomhedspraktik, løntilskud og vejledning. Programmet har fokus på beskæftigelse, hvorfor det er målet, at pmf skal i ordinær beskæftigelse og dermed blive selvforsørgende inden for det første år. Indtil dette mål er opnået, kan programmet blive forlænget i maksimum fem år (Udlændinge- og integrationsministeriet

⁵ Fremadrettet i specialet vil jeg bruge forkortelsen pmf for personer med flygtningebaggrund.

2017a). Der tages hensyn til individuelle omstændigheder i udarbejdelsen af en integrationskontrakt, som kommunen og den enkelte pmf fastlægger sammen ved integrationsprogrammets begyndelse. I den forbindelse skal man også skrive under på en erklæring om, at man vil integrere sig som aktiv medborger i det danske samfund (Udlændinge- og integrationsministeriet 2017b). Underskrivelse af erklæringen er et krav for at få adgang til overførselsindkomster som integrationsydelsen. Integrationsydelsen hænger dog ikke direkte sammen med integrationsprogrammet men er en ydelse til alle borgere uden ordinær beskæftigelse, som ikke opfylder et opholdskrav om bopæl i Danmark de seneste syv ud af otte år. Indtil en pmf har haft bopæl i Danmark i mindst syv år, har personen dermed ikke ret til kontanthjælp. Til gengæld kan en pmf under uddannelse få Statens Uddannelsesstøtte (SU), uanset hvor kort tid personen har opholdt sig i Danmark (Udlændinge- og integrationsministeriet 2017c).

Som jeg vil vise ved at referere til integrationsprogrammet, kan der anlægges to perspektiver på de rammer, som omgiver pmf i Danmark - to analytiske perspektiver, som hænger tæt sammen i praksis. Det første er 'velfærdsstaten', hvilket både involverer rettigheder til bl.a. overførselsindkomster og pligter til at komme i beskæftigelse, og det andet er 'nationen' som den ideologiske ramme for, hvilket slags fællesskab man 'integreres' ind i. I praksis kombineres velfærdsstatens omfordeling af goder med nationalistisk diskurs ved bl.a. at ekskludere ikke bare udlændinge og illegale indvandrere fra adgang til velfærdsydelser men også personer, som lige er ankommet til landet. For pmf betyder det, at der skabes en differentiering mellem dem alt efter, hvilken opholdstilladelse de har, deres sprogkundskaber, beskæftigelse og uddannelsesbaggrund. Inklusion eller eksklusion er dermed ikke et enten-eller men foregår på flere niveauer og i forskellige tempi. At integrationsprogrammet kan opleves hurtigere for nogle og langsommere for andre peger på, at 'integration' som en gradvis inklusion i den danske nation og velfærdsstat ikke er én fastlagt proces men varierer alt efter, om den enkelte pmf opfylder de krav, som stilles. Den form for differentierede eksklusion betegnes af Martin Bak Jørgensen & Trine Lund Thomsen fra Aalborg Universitet, i deres undersøgelse af 'deservingness' i dansk socialpolitik, som 'velfærdschauvinisme'. Chauvinisme i fordeling af velfærd er udtryk for en holdning om, at velfærd ikke er for alle, men at man som udefrakommende skal gøre sig fortjent til velfærdsydelser

(Jørgensen & Thomsen 2016:332).

Sociologen Grete Brochmann har beskæftiget sig med migration og konsekvenser heraf for især de skandinaviske velfærdsstater, som hun betegner som 'velfærdsregimer'. Ifølge hende fungerer det i Danmark særligt ved, at man gør sig fortjent ved at integrere sig i den nationale 'ethnos' og gradvist blive én af 'vores egne' (Brochmann 2015). Måden, som nationalisme fungerer på i Danmark, er derfor mere kulturel end politisk, idet der ikke er fokus på politiske rettigheder og pligter i samme grad som i andre lande. I stedet fylder forståelse af det danske samfund, sprog og kultur mere, hvilket bl.a. kommer til udtryk ved, at personer på integrationsydelse får ca. 1.500 kr. mere hver måned, hvis de består én af de to højeste niveauer for danskuddannelse i kommunalt regi, danskprøve 2 eller 3 (Udlændinge- og integrationsministeriet 2016). Den kulturelle assimilation foregår imidlertid ikke kun på formelt plan men, som integrationserklæringen er udtryk for, også på mere uformelt plan ved at fordre en 'følelse' eller oplevelse af at høre til og være en del af den danske nation. Integrationserklæringen kan ikke 'bestås' ved at efterleve en række specifikke krav men fordrer et konstant engagement fra den enkelte persons side for at "arbejde aktivt" og sikre ens egen integration (Udlændinge- og integrationsministeriet 2017b). Som det engelske ord 'nationhood' antyder, fungerer den danske nationalstat derfor som en aktiv medspiller i skabelsen af enkeltindviders tilhørsforhold til Danmark (Hedetoft 2002:9).

At forstå pmf's situation i Danmark indebærer en forståelse af selve den danske velfærdsstat og nation med dens diskurser og praksisser. Ovenstående udredning skal ikke læses som en færdig redegørelse for den kontekst men snarere en skitsering af de logikker og strukturer, som synes at vise sig i den danske flygtninge- og integrationspolitik. Et fokuspunkt i min analyse vil derfor være, hvordan pmf identificerer sig selv og andre inden for disse rammer, og hvorvidt de problematiserer dem, identificerer sig med dem eller udtrykker tvivl omkring deres forhold til selvsamme. Med den kontekstualisering in mente vil jeg i det kommende afsnit forholde mig til tidligere forskning i en dansk kontekst omhandlende pmf og deres erfaringer, oplevelser og tilhørsforhold til Danmark.

Nedslag i den eksisterende forskning

Nærværende speciale er inspireret af følgende forskning, som på forskellig vis omhandler pmf's oplevelser i Danmark. Det følgende afsnit udgør ikke en udtømmende redegørelse af hele forskningsområdet men giver et indblik i den tidligere forskning, som jeg dels skriver mig ind i og positionerer dette speciale i forhold til. Den tidligere forskning gennemgås med fokus på bestemte tematikker såsom 'sociale relationer', 'tilhørsforhold', 'klasserejse', og 'medier', der alle på hver sin måde har betydning for pmf's oplevelser i Danmark. Først vil jeg introducere antropologen Birgitte Romme Larsens forskning om kvoteflygtninge for at vise, hvordan pmf's sociale relationer til andre med samme etnicitet og flygtningebaggrund kan have en positiv effekt for tilværelsen i Danmark. Hendes forskning viser, at pmf, der har opholdt sig i længere tid i landet end de nyankomne, kan være brobyggende til det lokale samfund. Ved at hjælpe nyankomne med at navigere i samfundet og dets logikker undgår nyankomne at virke mere anderledes end etniske danskere. Dernæst vil Ann-Dorte Christensen & Sune Qvotrup Jensen fra Aalborg Universitet og deres resultater fra INTERLOC-projektet⁶ publiceret i bogen "Stemmer fra en Bydel" (2012) inddrages. Omdrejningspunktet for deres projekt var en undersøgelse af hverdagslivet blandt etniske danskere og etniske minoriteter bosiddende i Aalborg Øst. Projektets resultater er særligt relevante for dette speciale. I forlængelse heraf vil antropologen Marianne Holm Pedersens forskning præsenteres, fordi hun ligesom Christensen & Jensen har fokus på den klasserejse, som pmf foretager sig som en del af deres fysiske rejse på tværs af landegrænser. Pedersen fokuserer især på forskellige sociale positioner, som personer besidder først i oprindelseslandet og derefter i Danmark. Hendes forskning er af relevans for mit projekt, da mine informanter også har været ude på en klasserejse i forlængelse af deres fysiske rejse.

Afslutningsvis vil temaet marginalisering blive belyst gennem forskellige forskningsresultater for at vise, hvilken rolle især medier har på pmf's tilværelse i Danmark. Den form for marginalisering tager sit udgangspunkt på makroniveau, da medierne som oftest er landsdækkende, men har indvirkning på mikroniveau ved at påvirke pmf's tilværelse og tilhørsforhold. Forskningen omhandler især pmf fra Mellemøsten, hvilket er særligt relevant for dette speciale. Alle de ovennævnte temaer belyser isoleret og i sammenhæng pmf's tilværelse i Danmark.

⁶ INTERLOC-projektet står for Gender, Class, Ethnicity, Intersectionality and Local Citizenship, og blev støttet af Forskningsrådet for Samfund og Erhverv fra 2007 til 2011 (Christensen & Jensen 2012).

Modsat meget tidligere forskning skriver dette speciale sig ind i en anden tilgang end 'integrationsforskning'. Fokus for den inddragede forskning er at undersøge pmf's hverdag og tilhørsforhold uafhængigt af 'integrationspotentiale' eller mangel på samme. Jeg adskiller mig fra en sådan tilgang ved i stedet at tage udgangspunkt i mine informanternes egne oplevelser - selvom jeg ikke vil se bort fra de institutionelle og officielle parametre, som de ofte måles ud fra. En sådan tilgang giver mulighed for at se ud over de nationale grænser, som indrammer disse parametre for integration, og i stedet at anlægge et mere transnationalt perspektiv på deres tilværelser, som netop udfolder sig tværs af nationale grænser.

Sociale relationer

For at skabe en hverdag igen efter ankomsten til Danmark handler det i første omgang om at opnå en følelse af tryghed og stabilitet, der kan formodes ikke at have gjort sig gældende før og under rejsen. Larsens forskning viser, hvordan kvoteflygtninge har gavn af sociale relationer, der kan have en brobyggende effekt til det omgivende samfund. Disse relationer kan give de nyankomne en bedre forståelse af samfundet og i forlængelse heraf modvirke misforståelser mellem pmf og det omgivende samfund. Hendes forskning sætter derfor diskussionen om boligplacering af flygtninge i nyt lys, da relationer mellem flygtninge ifølge Larsen også kan have en integrerende effekt i stedet for kun at være udtryk for 'ghettoisering'. Derudover er disse relationer vigtige, da de kan antage en familiær karakter, der kompenserer for familiens manglende tilstedeværelse i modtagerlandet (Larsen 2011). Mit speciale adskiller sig dog fra Larsens forskning på to væsentlige punkter. For det første beskæftiger hun sig med kvoteflygtninge fra afrikanske og asiatiske lande. De har formodentligt haft færre sociale, intellektuelle og økonomiske ressourcer til rådighed end de fleste af mine informanter, som har en færdiggjort eller påbegyndt uddannelse i Syrien med i bagagen eller er startet på en ny uddannelse i Danmark. Derfor har disse kvoteflygtninge, som hun har beskæftiget sig med, sandsynligvis haft mere brug for brobyggende relationer end mine informanter. Til gengæld er de flyttet til Danmark som familier og har derfor støttet og hjulpet hinanden i hverdagen. Som enlige flygtninge har flere af mine informanter ikke haft tætte relationer i Danmark, hvorfor brobyggende og potentielt familiære relationer til pmf eller andre delvist kan 'erstatte' den støtte.

I sin ph.d. afhandling anvender Pedersen udtrykket 'transnationalt socialt felt' om sociale relationer på tværs af landegrænser. En sådan kontakt over tusinder af kilometer og flere grænser, som ofte foregår over internettet, er kendetegnet ved en form for overskridelse af nationale grænser i den sociale praksis, selvom grænser og afstande stadig forbliver barrierer for den fysiske kontakt. Denne praksis er med til at skabe og opretholde det, som her vil oversættes fra Pedersens engelske udtryk som 'transnationale tilhørsforhold'. Disse tilhørsforhold overskrider ikke bare det nationale men påvirkes og udfordres af nationalistiske diskurser og praksisser, som former enkeltindviders tilhørsforhold (Pedersen 2009:213). Den lokale og nationale kontekst kan derfor sætte det transnationale sociale felt under et vist pres. Men Pedersens ph.d. afhandling om det transnationale sociale felt er fra 2009, og givet den teknologiske udvikling må det formodes, at mobiltelefoni, internet og computere har gjort det endnu nemmere at få daglig kontakt og dermed opretholde dette felt.

Tilhørsforhold

Christensen & Jensens' projekt har inspireret dette speciale ved at anvende intersektionalitet, hvor fokus er på kategoriers samspil og betydning på et såvel identitetsmæssigt som strukturelt niveau. Førnævnte tilgang vil inddrages i mine metodiske og analytiske overvejelser. Samtidig gør de brug af begrebsparret 'ruter' og 'rødder' til at begrebsliggøre og skelne henholdsvis fysiske rejser og kulture opretholdelse eller skabelse af tilhørsforhold og vaner. 'Rødder' må dog ikke forstås som statiske og endegyldige - de skabes og forandres også undervejs, uanset om man bevæger sig eller står stille. Disse rødder varierer i den forbindelse også fra individ til individ (Christensen & Jensen 2012:170).

Min operationalisering af 'belonging', som på dansk oversættes til 'tilhørsforhold', er også af inspireret af Christensen & Jensens' brug af begrebet med udgangspunkt i Nira Yuval-Davis sondring mellem 'belonging' og 'politics of belonging'. De har operationaliseret 'belonging' ved at sondre mellem tre analyseniveauer: et mikroniveau forstået som hverdagslivet og lokalsamfundet, mesoniveau forstået som kollektive organisationer og makroniveau som et forestillet nationalt fællesskab. I mit speciale vil jeg, som jeg senere vil vise, fokusere på mikro- og makroniveauerne, fordi især samspillet mellem det lokale og det nationale vil spille en rolle i min analyse.

Christensen & Jensens' forskningsresultater peger på, at etniske minoriteter i Aalborg Øst har en lav grad af tilhørsforhold til Danmark som nationalt fællesskab, men samtidig en høj grad af tilhørsforhold til lokalområdet. Det skyldes, at de føler sig ekskluderede af opdelingen mellem 'os' og 'dem', og for nogle har især den stigmatiserende debat om muslimer haft indflydelse (Christensen & Jensen 2012:247).

Klasserejse

Ligesom Pedersens forskning, som vil blive gennemgået senere i dette kapitel, benytter Christensen & Jensen sig også af begrebet 'klasserejse', og viser at det især er de, som kommer fra en høj klasse-mæssig position i hjemlandet, der klarer sig bedst i Danmark. De kommer med flere ressourcer, men det er samtidig også dem, der oplever de største frustrationer i Danmark, da de ikke kan fastholde deres klasseposition og dermed lider en form for identitetstab (Christensen & Jensen 2012:181). Klasserejse skal dermed forstås som et mere komplekst fænomen end det at gå fra ét slags arbejde til et andet - frem for en lineær bevægelse involverer klasserejser skiftende muligheder for uddannelse og arbejde samt ændringer i tilværelse og syn på fremtiden.

Ifølge Pedersen (2009;2012), som Christensen & Jensen er inspireret af, påvirkes en klasserejse for pmf især af, at en person får juridisk status som flygtning i Danmark og dermed oplever både muligheder og begrænsninger i adgang til uddannelse, arbejde og offentlige ydelser. Hvorvidt klasserejsen opleves som opadgående eller nedadgående, afhænger af ens sociale position i oprindelseslandet samt de tilgængelige og skiftende positioner i modtagerlandet. Klasserejsen til Danmark kommer, i Pedersens forskning, især til udtryk på arbejds- og uddannelsesområdet, hvor pmf kan have problemer med at få godkendt uddannelsespapirer eller finde et relevant job med deres eksisterende uddannelse. Denne udfordring gør, at de ikke nødvendigvis kan genindtage den position, som de besad i deres oprindelsesland. Det hænger sammen med, at den danske integrations- og beskæftigelsespolitik er med til at forme muligheder og de sociale positioner, som de kan opnå i Danmark (Pedersen 2007;2012). Pedersens forskning har imidlertid beskæftiget sig med personer, som har opholdt sig i en længere årrække i Danmark, og som derfor har været igennem en længere proces af opgående og nedadgående klasserejser. Mine informanter er til gengæld ankommet til Danmark inden for de sidste par år og har derfor ikke den samme erfaring.

Deres klasserejse ligger derfor lige så meget i fremtiden som i nutiden og fortiden. Dette hænger sammen med, at mine informanter er kommet hertil i en ung alder, og at flere af dem derfor ikke kommer fra en etableret position i Syrien.

Medier

Ligesom tidligere nævnt forskning beskæftiger sig med sammenhænge mellem enkeltindivider og den nationale kontekst, har Rikke Andreassen undersøgt, hvordan danske medier fremskriver etniske minoriteter gennem analyser af avisartikler og nyhedsindslag. På baggrund af den forskning konkluderer hun, at medierne bidrager til at skabe stereotype forestillinger om etniske minoriteter, der ofte fremstilles som én homogen gruppe på tværs af religiøse og etniske skel (Andreassen 2007:236). Den slags formidling må antages at have betydning for både majoriteten af den etniske danske befolknings opfattelse af etniske minoriteter og sidstnævntes egen selvopfattelse (Andreassen 2007:10). Mediernes formidling har samtidig stor betydning, eftersom personlig kontakt mellem etniske danskere og landets minoriteter er begrænset (Andreassen 2007:14). Ifølge cand.scient.pol. og tidligere forskningsassistent på Socialforskningsinstituttet, Simon Møller, indeholder den fremskrivning imidlertid en paradoksal dobbelthed. Personer med anden etnisk baggrund end dansk fremstilles nemlig både som en trussel mod dansk levevis og som et passivt offer for flerkulturel 'hjemløshed' og racisme (Møller 2009:40). Men hvad betyder det for de omtalte personers egne identifikationsprocesser? Ifølge Møller resulterer det i 'marginalisering' som en social tilstand, fordi de etniske minoriteter placeres i yderkanten af, hvad der anses som normalt i samfundet. I den forbindelse opstiller Møller tre former for reaktionsdannelser og tilhørende positioner for de berørte individer med inspiration fra Goffman. Første reaktionsdannelse 1) involverer et brud med den etniske gruppe, som man identificeres med, og dermed en nedtoning af etniske markører hvis ikke en aktiv afstandtagen. Anden reaktionsdannelse 2) består i at identificere sig desto mere med ens 'egen' etniske gruppe og muligvis forsøge at undgå interaktion med andre. I den sidste reaktionsdannelse 3) brydes idéen om en forudgiven identitet hos den etniske gruppe, men alligevel identificerer de marginaliserede sig med stigmatiseringen - man samles om netop det at dele et stigma påført af medierne (Møller 2009:52-56). På den måde bruger man aktivt stigmaet til at forsøge at skabe et 'skæbnefællesskab'. Møller påpeger, at de fleste personer med anden etnisk minoritetsbaggrund

reagerer ud fra flere reaktionsdannelser på én gang. Som eksempel beskriver han, hvordan nogle både distancerer sig fra den stereotypiske formidling af 'indvandrerfigurer' i medierne, samtidig med at de betragter andre etniske minoritetspersoner som mere 'indvandreragtige' end dem selv (Møller 2009:47).

Det er givet, at mine informanter som pmf befinder sig midt i marginaliseringen af etniske minoriteter. Det er imidlertid ikke givet, om de viser nogle af disse reaktionsdannelser. Afslutningsvist bør det bemærkes, at mine informanter er 'nyankomne' til Danmark og unge voksne midt i en særlig livsfase, hvorfor undersøgelser af deres oplevelser kan bidrage til den eksisterende forskning, som ikke har haft fokus på denne specifikke gruppe før.

Orienterende begreber

I dette kapitel vil jeg præsentere de begreber, der med Derek Layders formulering har været orienterende og retningsanvisende på et tidligt stadie i processen - både for specialets fokus og udformningen af interviewguide samt analyse (Layder 1998:112). De tre orienterende begreber, som jeg operationaliserer i specialet, er følgende: 1) Tilhørsforhold, 2) Identifikation og 3) Temporalitet. Fælles for disse er, at de er medierende begreber ("mediating concepts"), fordi de alle formidler subjektive oplevelser og sociale betingelser for handling. På den måde medierer begreberne mellem mikro- og makroniveau.

Tilhørsforhold anvendes som orienterende begreb i dette speciale, fordi det hjælper til at indfange, hvordan mine informanter tillægger betydning og relevans fra deres perspektiv til alt fra personer og steder til kulturer og organisationer. Den akademiske anvendelse af begrebet 'belonging', som kan oversættes til 'tilhørsforhold', har særligt fokus på følelser og deres betydning for personers tilknytning til omverdenen. Dette er særlig relevant, fordi pmf oplever strukturer i form af lovgivning, diskurser og normer, som har muliggjort deres ankomst til landet og forsøg på at etablere en fast tilværelse. Samtidig begrænser andre strukturer også deres tilhørsforhold, hvilket mine informanter især er opmærksomme på, som analysen vil vise.

Identifikation er valgt som det andet orienterende begreb, selvom dets betydning og associationer ligger tæt på tilhørsforhold. Alligevel vil det indgå i specialet, fordi det anvendes i specialet som et

begreb til at operationalisere og analysere de måder, hvorpå tilhørsforhold kommer til udtryk i informanternes identitetsarbejde. Identifikation er således et begreb med mere fokus på aktørens rolle i samspillet mellem aktør og struktur, selvom det også er et medierende begreb, som eksempelvis udtrykker, hvordan pmf identificeres af medier. Samtidig indeholder begrebet en mere specifik indgangsvinkel til de fikspunkter, som anvendes af mine informanter til at fortælle om dem selv - eksempelvis at de kommer fra *den by*, *den familie* og *den baggrund*. På den måde forstås identifikation som det at give ens tilhørsforhold et konkret udtryk. Richard Jenkins er valgt som teoretiker til at beskrive identifikation som begreb i dette speciale. Han er valgt frem for andre teoretikere, som på forskellig vis også beskæftiger sig med identitet og identifikation såsom Giddens og Goffman. Dette skyldes både, at han inddrager førnævnte teoretikere til at udforme en teori, der er mere anvendelig i empiriske undersøgelser, og at han beskæftiger sig med etnicitet i den forbindelse.

I daglig tale om migration vil der altid være fokus på det at flytte sig fra ét sted til et andet, men mit tredje orienterende begreb, temporalitet, er valgt på baggrund af en erkendelse af, at den tidslige dimension også spiller en stor rolle for mine informanternes oplevelser. Tid forstås i det perspektiv ikke som en konstant størrelse men som noget, der opleves i forskellige tempi og antager forskellige former i sociale situationer. At tid eksempelvis kan opleves som langsom pga. en venteposition, peger også på temporalitet som et medierende begreb mellem aktører og strukturer, idet den enkelte ikke bare oplever tid for sig selv men påvirkes af de strukturer, som kan skabe ventepositioner. At rejse er netop en måde at være på, som kan indeholde både uvished om ventetid og kedelig langsomhed, hvilket de fleste også kender fra ferierejser.

Ovenstående begreber skal imidlertid ikke forstås som dikterende for specialet. Deres funktion er at åbne op for analysen, idet jeg strukturerer min analyse ud fra andre temaer end disse tre - temaer, som udspringer af mønstre på tværs af fortællingerne. Fælles for de orienterende begreber er, at de alle tre er medierende begreber og derfor både refererer til strukturelle og subjektive aspekter af socialt liv. Derudover indfanger de alle det, at socialt liv er dynamisk og processuelt snarere end statisk (Layder 1998:101). I dette kapitel vil jeg først introducere mit socialkonstruktivistiske udgangspunkt for derefter at gå i dybden med hvert enkelt begreb.

Et socialkonstruktivistisk udgangspunkt

I følgende afsnit vil jeg præsentere mit videnskabsteoretiske og metodiske udgangspunkt, som hænger sammen med min anvendelse og forståelse af de orienterende begreber. Mit udgangspunkt vil præsenteres ud fra to perspektiver, som hver især har betydning ikke bare for min teoretiske forståelse men også for specialets metode, interviewguide og analyse. Det første indeholder den centrale tese, at den sociale og kulturelle kontekst, som mennesket er en del af, er konstrueret eller skabt af mennesket selv. I forlængelse af det perspektiv opfatter jeg det sociale liv, dets kategorier samt identifikationsprocesser som foranderlige, hvilket bryder med en forståelse af det sociale som konstitueret af faste, urokkelige enheder. I stedet for at præsentere abstrakte filosofiske traditioner inden for socialkonstruktivisme, vil jeg konkretisere mit udgangspunkt og vise, hvad det har af betydning for forståelse af mit forskningsobjekt.

At sociale forhold er 'socialt konstruerede', betyder ikke, at det sociale liv finder sted i en verden uden for det enkelte individs indflydelse men implicerer et dialektisk forhold mellem individer og det omgivende samfund. Det er netop interaktioner og relationer mellem individer, som skaber og omformer samfundet. Den forståelse betyder derfor, at hvad der siges under et interview altid er præget af og et resultat af den konkrete relation mellem interviewer og informant. Derfor er det umuligt at opnå direkte adgang til informantens subjektive oplevelser og meninger. I stedet for at udsagn fortolkes som 'autentiske' udtryk for en persons indre, vil jeg i dette speciale se udsagn som aktive meningstilskrivelser i samtalerne. Uanset om de er 'autentiske' eller ej, fortolkes udsagn som virkelige, fordi det forudsættes, at informanterne selv oplever dem således og tillægger dem betydning derefter. Som Thomas-teoremet påstår, har informanternes fortællinger også virkelige konsekvenser af, at de opfattes som virkelige. I forlængelse af det perspektiv må min egen position og aktive rolle som interviewer også inddrages i de metodiske overvejelser, fordi jeg blot ved min tilstedeværelse spiller en rolle i deres fortællinger, som skabes via en 'forhandling'. At forhandle betyder her, at interviewet er præget af et socialt samspil, hvor parterne tilpasser sig til hinanden ud fra interviewets forløb og deres viden om hinanden.

I kraft af at det sociale livs 'indhold' er til forhandling i interaktioner, må sociologiske analyseobjekter også forstås som flydende, ustabile og flertydige fænomener. Med dette

antiessentialistiske perspektiv må vi forudsætte, at såvel relationer og situationer som kategorier og betydninger forandres gennem praksisser, som forskere aldrig betragter på afstand, men også selv er en del af. Subjektiveringsprocesser er i den forbindelse en tosidet proces, hvor man på den ene side skabes af andres sociale konstruktioner og på den anden side selv er med til at forme en bevidsthed om sig selv og sin placering i omverdenen (Veik 2008:25). På den baggrund kan vi forstå både tilhørsforhold og identifikation på en anderledes måde. Til det formål vil jeg i næste afsnit redegøre for 'tilhørsforhold' som et relevant begreb til at indfange pmf's forhold til omverdenen.

Tilhørsforhold

I forskningssammenhænge er begrebet tilhørsforhold blevet brugt som et alternativ til identitetsbegrebet, der er svært at operationalisere empirisk (Lähdesmäki et al. 2016). I artiklen "Fluidity and flexibility of "belonging"" (2016) af Tuuli Lähdesmäki et al., redegør forfatterne for fem forskellige forståelser af begrebet, som går igen i tidligere forskning. På dansk kan de benævnes som en 1) stedslig ("spatially"), 2) intersektionel ("intersectionality"), 3) multifacetteret ("multiplicity") og 4) materiel ("materiality") forståelse samt 5) et modsat fokus på det ikke at høre til ("non-belonging"). Disse måder at forstå tilhørsforhold anvendes af forskere til at undersøge fænomener såsom migration, transnationalitet og globalisering, hvorfor begrebet ofte diskuteres i forbindelse med analyser af tilhørsforhold til flere steder, såkaldt "multiple belonging" (Lähdesmäki et al. 2016:241).

I følgende afsnit vil jeg trække på flere af de førnævnte forståelser for dermed at give et bredere perspektiv på informanternes fortællinger end blot det, at de identificerer sig på bestemte måder. I dette speciale forstås tilhørsforhold som en tilknytning til ens omverden, som ikke blot involverer identifikationsprocesser men også refererer til individer og gruppers tilknytning til materielle og ideologiske praksisser, konkrete steder og fysiske objekter. Med udgangspunkt i Christensen & Jensens' forskning vil jeg i dette speciale benytte mig af deres operationalisering af tilhørsforhold ("belonging") til at skelne mellem tre forskellige analytiske niveauer (Christensen & Jensen 2012). På mikroniveau refererer begrebet først og fremmest til relationer i hverdagslivet og det lokale samfund samt steder, som er en del af denne hverdag. På mesoniveau refererer det til gengæld til

vores tilknytninger til fællesskaber, kollektiver og organisationer - dvs. personer og grupper som vi ikke har direkte kontakt til på daglig basis. Makroniveauet adskiller sig i den forbindelse fra både mikro- og mesoniveau ved slet ikke at involvere en regelmæssig kontakt mellem individet eller gruppen og det, som de knytter sig til. Store religioner indeholder eksempelvis et sådant makroniveau. Historikeren Benedict Andersons begreb om nationer som 'forestillede fællesskaber' viser, hvordan vores nationale tilhørsforhold også finder sted på et makroniveau, fordi nationen ikke er en 'gruppe', som vi har daglig kontakt til. Der findes ingen 'borgerservice' for den danske nation, som enhver dansker kan opsøge - ens tilknytning til Danmark må derfor i høj grad være 'forestillet', som Anderson understreger (Anderson 2001:48).

Men tilhørsforhold er ikke en statisk størrelse på nogle af de førnævnte analytiske niveauer. At pmf eksempelvis ændrer deres tilhørsforhold under rejsen, viser tydeligt, at begrebet ikke kan sættes lig med en passiv tildragelse men også peger på en mere eller mindre aktiv proces. Eksempelvis har nogle af mine informanter valgt aktivt at tage til Danmark for at søge asyl og dermed etablere et konkret tilhørsforhold til landet. Forholdet mellem migration og tilhørsforhold kan i den forbindelse forstås ud fra den tidligere nævnte skelnen mellem 'ruter' og 'rødder' - rødder skal ikke nødvendigvis forstås som noget, der holder os på plads, men kan også ses som den mulighed, at vi kan slå rødder og dermed etablere tilhørsforhold til forskellige steder (Christensen & Jensen 2012). Pedersens beskrivelse af det transnationale sociale felts eksistens og skrøbelighed viser, hvordan pmf's 'rødder' til især familie og venner på tværs af nationale grænser i dag holdes ved lige, men også kan rykkes op af forskellige årsager. Ud fra det perspektiv er de vigtige 'ruter', som pmf benytter, ikke så meget de fysiske veje fra A til B, fra land til land, som de lidt mindre håndgribelige forskydninger i tilhørsforhold over tid.

Ovenstående fokus på forandringer i tilhørsforhold leder hen til Nira Yuval-Davis' sondring mellem 'belonging' og '*politics of belonging*'. Mens 'belonging' kan forstås som 'feelings of belonging' - det at føle sig hjemme og tryk - så handler '*politics of belonging*' om grænsemarkeringer af, hvem der er "ude" og hvem der er "inde" (Yuval-Davis 2006). Ifølge Yuval-Davis fungerer tilhørsforhold dermed ikke bare som en positiv tilknytning til omverdenen men kan også have en række negative konsekvenser og ekskludere andre ved at markere grænser mellem dem, der hører til og ikke

hører til. Det politiske ved tilhørsforhold opstår i kraft af grænsedragninger mellem mennesker og dét, at disse grænser kan udfordres. Eksempelvis anvendes etnicitet som tidligere nævnt til at klassificere 'dem', som ikke hører til blandt os - selvom etnicitet ikke er den eneste måde at markere grænser og gøre tilhørsforhold politisk. Hensigten med Yuval-Davis' udtryk er på den baggrund at vise de 'politiske' elementer af tilsyneladende neutrale tilhørsforhold, som ofte tillægges bestemte og ekskluderende værdier (Yuval-Davis 2006:204; Lähdesmäki et al. 2016:240). Men det politiske perspektiv henviser også til, at tilhørsforhold kan udfordres af de involverede parter, sættes til debat og muligvis erstattes i "nye rum af kultur, frihed og identitet" (Yuval-Davis 2006). Eksempelvis kan pmf tænkes at have et tilhørsforhold til ikke så meget den 'danske' eller 'arabiske' kultur som den lokale kontekst, som inddrager begge og udfolder sig i deres hverdag. Nogle gange kræver ovenstående ikke mere end et skift i perspektiv hos pmf, idet de 'nye rum' kan åbnes ved at tænke på tværs af etablerede kategoriseringer ('interkategorielt').

Identifikation

Jenkins tilgang til identifikation, som hverken forsøger at favorisere det individuelle eller det kollektive, forstår identifikation som en kontinuerlig og foranderlig proces. Den tilgang benævnes 'pragmatisk individualisme', fordi han forudsætter eksistensen af konkrete individer, samtidig med at identifikation analyseres ud fra et 'pragmatisk' perspektiv som bestående af en kontingent dialektik mellem disse individer og deres omverden (Jenkins 2014:76). Eksempelvis kan mine informanter identificere sig selv som 'flygtninge', fordi det er en kategori, som går på tværs af sprog, og som både bruges af stater, medier og i daglig tale. Som analysen vil vise, er det dog ikke alle mine informanter, som anvender den kategori om sig selv, hvilket illustrerer, at både individer og deres omverden spiller sammen i førnævnte dialektik. 'Flygtningekategorien' er samtidig pragmatisk i den forstand, at den har virkelige konsekvenser. Eksempelvis er den juridiske anvendelse af kategorien til at vurdere, om asylansøgere har ret til opholdstilladelse eller ej, et tydeligt eksempel på de konsekvenser.

Kernen i dialektikken er for Jenkins ikke kun skabelsen af forskelle mellem omverdenen og det 'isolerede' individ men også ligheder, som knytter de to størrelser tættere sammen. Samfundet er således dér, hvor individer og kollektiver mødes, brydes og forenes (Jenkins 2006:41). Samfundet,

som det er konstrueret og oplevet af mennesker, kan bedst forstås ifølge Jenkins som bestående af tre adskilte ordner: Den individuelle orden, samhandlingsordenen og den institutionelle orden (Jenkins 2014:41-42). De tre ordner findes samtidigt og indtager det samme rum fysisk og intersubjektivt. Den individuelle orden udgøres af kropsliggjorte individer og deres forhold til sig selv, mens samhandlingsordenen består af interaktionen mellem disse individer. Den institutionelle orden udgøres af mønstre og organisering af etablerede måder at gøre tingene på - mønstre, som udspringer af, men samtidig påvirker de to forudgående ordener (Jenkins 2006:42).

At have en identitet medfører, at man identificerer sig med nogen eller noget. Men den slags identifikation foregår ikke udelukkende på individets præmisser som en autonom bevægelse ud mod omverdenen. Eksterne identifikationer fra andre har ifølge Jenkins i lige så høj grad en betydning for skabelse af individuelle og kollektive identiteter som vores indre selvidentifikation - jævnfør forrige eksempel med flygtningekategorien. Denne proces, hvorved alle identiteter skabes - individuelle såvel som kollektive - betegner Jenkins som *identifikationens indre-ydre dialektik* (Jenkins 2006:43; 2014). Ofte skelnes der i daglig tale mellem en persons indre og ydre. I forskningssammenhænge kommer den analytiske skelnen tit til udtryk i en sondring mellem 'selv' og 'person' som henholdsvis individets indre erfaringer over for individets sociale fremtoning. Jenkins argumenterer imidlertid for, at vi ikke kan foretage den skelnen inden for empirisk forskning og må anvende et begreb, som forener de to aspekter ved individet. Han foreslår derfor begrebet 'enhedsselv' ("unitary selfhood") (Jenkins 2006:52; 2014). Indre-ydre dialektikken spiller stadig en rolle for enkeltindivider. Det kommer både til udtryk ved, at andres opfattelse reflekteres og muligvis optages eller afvises i den 'indre' selvforståelse, samtidig med at det 'indre' også spiller en rolle i det sociale liv. Når vi eksempelvis fortæller noget til venner eller familie, som vi tidligere holdte for os selv, ændrer det både vores 'ydre' fremtoning og andres opfattelse af vores 'indre' liv. Igen betyder det ikke så meget, om indre-ydre dialektikken er virkelig eller ej, så længe den har virkelige konsekvenser for det sociale liv.

Jenkins definerer 'kollektiver' som en gruppe individer, der udviser fælles adfærd og omstændigheder, men ikke nødvendigvis betragter hinanden som ens. I forlængelse af den indsigt skelner Jenkins mellem to identifikationsprocesser, som kobler individer til en større social

kontekst: gruppeidentifikation og social kategorisering. Jenkins deler derfor kollektiver op i *grupper* og *kategoriseringer* alt efter, i hvor høj grad individerne identificerer sig med kollektivet eller ej (Jenkins 2006:108). I grupper vises der en gensidig anerkendelse mellem gruppemedlemmerne, hvorfor en gruppeidentitet er et produkt af en 'indre' kollektiv identifikation.

En kategori er derimod en måde at inddele individer på ud fra et hvilket som helst kriterium. Individerne kan være uvidende om denne kollektive identifikation og et medlemskab af en kategori forudsætter ikke, at der er relationer mellem medlemmerne (Jenkins 2014:110). Eksempelvis kategoriseres millioner af mennesker verden over som 'flygtninge', selvom de færreste kender hinanden, og en del formodentligt ikke identificerer sig således. Mens en gruppe kan betegnes som en indre kollektiv identifikation, er en kategori udtryk for en ydre kollektiv identifikation (Jenkins 2014:45). Kategoriseringer foretages per definition af andre og aldrig af medlemmer fra selv samme kategori. Kategorisering er en generel interaktionsproces i identifikationen af fremmede, da det er en måde at skabe mening på og en ressource, der benyttes i konstruktionen af vores egen identitet (Jenkins 2014:111). Kategoriseringer kan dog også forstås som en intervention, for hvis kategoriseringen er effektiv nok, så kan den påvirke den kategoriserede gruppes erfaringer. Kategoriseringen kan med Goffmans terminologi blive til et 'stigma' (Jenkins 2006:101).

Kollektive identiteter konstrueres i interaktionen med andre i en dialektik mellem kollektivets indre identifikation og andres ydre kategorisering af kollektivet. Førnævnte samspil mellem gruppering og kategorisering muliggør en differentiering mellem *nominel* og *faktisk* identitet. En sådan skelnen opstår netop, når den ydre kategorisering (det nominelle) ikke stemmer overens med kollektivets 'indre' gruppering (det faktiske). Med andre ord kan en gruppe siges at have to identiteter på én gang, hvilket kan opleves forskelligt for de enkelte individer og have forskellige konsekvenser i praksis (Jenkins 2006:102; 2014). Eksempelvis kan muslimer i Danmark beskrive sig selv meget anderledes, end hvordan de beskrives i den offentlige debat. Af særlig relevans for dette speciale er den form for kollektive identifikation, som vi kalder 'etnicitet'. Som det vil vise sig i analysen, tematiseres især forskellige 'kulturer' i mine informanternes fortællinger. I sin forståelse

af kollektiv identifikation, herunder etnisk identifikation, trækker Jenkins på socialantropologen Fredrik Barth. Barth definerede etnicitet som 'the social organization of culture difference' (Jenkins 2014). Ifølge Barth bør det sociale og kulturelle ikke ses som to separate domæner. Skellet mellem de to størrelser ('social organization' og 'culture difference') i førnævnte definition minder derimod om Jenkins skelnen mellem samhandlingsordenen og den institutionelle orden. Det sociale er ifølge Jenkins lig med interaktion mellem mennesker og dermed alt det, som konstituerer samhandlingsordenen. Kultur skal i den sammenhæng forstås som mønstre og praksisser, som hele tiden udspringer fra og påvirker det sociale liv. Kultur er derfor ikke nødvendigvis lig med etnicitet - kulturelt indhold anses ofte ikke som unikt for en særlig gruppe. Det kulturelle ved en etnisk identitet såsom fælles social viden, adfærd og værdier bliver først 'etnisk', når det konstrueres og defineres ud fra et forsøg på at adskille sig fra andre etniske identiteter. Etnicitet er derfor altid konstitueret af det, som Christensen & Jensen kalder for 'interetnisk differentiering', fordi enhver etnicitet eksisterer mellem ('inter') andre etniske identiteter. Den slags differentiering udelukker dog ikke, at individer og grupper samtidig kan foretage 'intraetnisk differentiering' ved at fremhæve forskelle inden for ('intra') kollektivet. Ofte fremhæves sådanne forskelle for at udtrykke en form for hierarki mellem eller inden for etniciteter. I min analyse vil jeg vise, at informanterne gør brug af intraetnisk differentiering inden for etniske identiteter som 'syrrere' og 'arabere', samtidig med at de også anvender en lignende form for differentiering til at skelne mellem 'flygtninge' - selvom flygtningekategorien normalt ikke anvendes som en etnisk identitet.

Det centrale samspil mellem gruppering og klassificering i skabelsen af etnisk identitet fungerer derfor ved, at en gruppes faktiske identitet skabes ved at klassificere andre grupper. Etnicitetens samspil foregår nemlig mellem grupperingen af 'os' og kategoriseringen af 'dem'. For at forstå etnicitet kan man derfor ikke nøjes med at analysere dets 'indhold' men må også se på de 'grænser' til andre etniske identiteter, som er med til at skabe og opretholde etnicitetens indhold. Disse grænser er selvfølgelig ikke forseglede; enkeltindivider kan godt bevæge sig ind og ud af etniciteter. Imidlertid findes der hverken indhold eller grænser uden enkeltindividers deltagelse i de kulturelle praksisser, som udgør dem. Det medfører blandt andet, at etnisk identitet fungerer som en kategorisering af det enkelte individ ud fra dets deltagelse i praksisser, uanset om

individets 'faktiske identitet' stemmer overens dermed. Det kan også betyde, at det enkelte individs manglende deltagelse ekskluderer personen fra selvsamme kategorisering, selvom han eller hun anser sig selv som et medlem af den givne etnicitet. Eksempelvis kan personer beskrives med den etniske kategori 'danskere' uden selv at identificere sig således. Samtidig kan andre beskrives som udlændinge, selvom de føler sig som 'danskere'. Samspillet mellem individ og etnicitet kan derfor skabe såvel forudsigelighed og tryghed som eksklusion og social kontrol i forhold til, 'hvordan tingene *bør gøres*', når man er medlem af det etniske kollektiv.

Med udgangspunkt i Jenkins begreb identifikation har jeg således præsenteret identifikationsprocesser som præget af en indre-ydre dialektik, som præger det sociale liv, og hvordan vi tænker om os selv som individer. På et kollektivt plan udtrykker den dialektik sig som samspillet mellem en 'indre' gruppeidentifikation og en 'ydre' kategorisering. Når det indre og det ydre ikke stemmer overens i individers og kollektivs identifikationsprocesser, må der samtidig skelnes mellem nominal og faktisk identitet. Den skelnen kompliceres i etniske identifikationsprocesser, fordi de også involverer kategoriseringer af andre etniske identiteter. Med andre ord påvirkes etnicitet ikke bare af en indre-ydre dialektik i et givent kollektiv men også af de omgivende kollektivs indre og ydre identifikationer. Eksempelvis er det ikke ligegyldigt for 'dansk' etnicitet, hvordan andre etniciteter som svensk, tysk og fransk opfattes som anderledes end den 'danske'. Samtidig påvirkes indre-ydre dialektikken af enkeltindividers identifikation med den etniske gruppe. Etnicitet som en særlig form for gruppeidentifikation er derfor særlig afhængig af og sårbar over for enkeltindividernes potentielt skiftende 'tilhørsforhold', som ofte involverer mere end blot identifikation med én enkelt gruppe.

Temporalitet

Tilhørsforhold og identifikation hænger derudover sammen med mit tredje orienterende begreb, temporalitet, fordi de altid skabes og formes på baggrund af en *fortid*, *nutid* og *fremtid* (Lähdesmäki et al. 2016: 237). Det er eksempelvis svært at forestille sig et tilhørsforhold, som kun foregår lige nu og her - som oftest vil det gå længere tilbage i fortiden og forestilles at fortsætte ud i fremtiden. Samtidig trækker identifikationsprocesser ofte på minder og tidligere erfaringer samt drømme eller ønsker om fremtiden. I de følgende afsnit vil jeg derfor fokusere på temporalitet

som et begreb, der hænger sammen med de to forrige men samtidig indeholder et særligt teoretisk perspektiv i den forstand, at tid ikke bare er en neutral baggrund i vores tilværelse.

Men hvorfor fokusere særligt på det temporale perspektiv? Sted og rum er ofte et 'naturligt' fokuspunkt inden for migrationsforskning, fordi migration er kendetegnet ved en bevægelse fra A til B (Baynham 2003:347) - men dermed er de tidslige aspekter også blevet underprioriteret eller reduceret til et spørgsmål om migranternes fortid og fremtid. I stedet argumenterer flere forskere (Cwerner 2001; Brun 2015; Griffiths et. al 2013) i dag for, at man må inddrage en mere nuanceret forståelse af tid og især undersøge, hvorledes tid spiller ind på pmf og deres fysiske rejser (Brun 2015:33; Cwerner 2001:7). Det temporale kan ikke adskilles fra det spatiale, da førstnævnte er en del af og fungerer inden for spatiale strukturer og praksisser (Robertson 2014:1917). Alle migrationsprocesser indeholder således komplekse tidslige dimensioner. Som Alexandra Georgakopoulou pointerer, så kan forholdet mellem tid og sted forstås mere dynamisk, skiftende og endda som socialt konstrueret til en vis grad (Georgakopoulou 2003:420). Sidstnævnte kommer eksempelvis til udtryk i det sammenfald af fortid og fremtid i nutiden, som kan påvirke individers orientering i livet. Fortiden kan virke skabende og formende for fremtiden, idet en retrospektiv meningsgælbare i form af tidligere erfaringer kan påvirke ens fremtidige ønsker, håb og drømme (Georgakopoulou 2003:420). Omvendt kan eksempelvis det at være i Danmark og se sin fremtid i landet gøre, at man ser sin fortid i sit oprindelsesland i nyt lys, fordi det giver et andet perspektiv på ens opvækst og tidligere tilværelse.

De fleste pmf's erfaringer kan deles op i en række genkendelige temporale områder såsom 'beslutningen', 'rejsen' og 'ankomsten'. Disse temporale områder indeholder hver især forskellige tidslige dimensioner, som kan skifte karakter undervejs - eksempelvis vil en beslutning om at rejse normalt involvere refleksioner over og forestillinger om fremtiden, selvom disse sandsynligvis vil ændre sig i løbet af rejsen og den senere ankomst. I den forbindelse findes der en tendens i migrationsforskning til at fremstille pmf som enten rationelle agenter eller passive ofre for 'trafficking' - som om de enten har planlagt og forudset deres rejse ned til mindste detalje eller overhovedet ikke har nogen indflydelse på den (Griffiths et al. 2013). I virkeligheden tager beslutninger ofte udgangspunkt i de muligheder, som viser sig i en usikker situation, frem for at

være udtryk for velovervejede og strategisk planlægning. Derfor træffes der ofte impulsive beslutninger på baggrund af rygter, modstridende råd, usikkerhed og begrænset viden

En anden temporal erfaring, som adskiller sig radikalt fra beslutningens pludselige natur, er det at 'vente', som pmf ofte kommer til flere gange i løbet af deres rejse og ankomst til et nyt sted. Vente-positioner har forskellig varighed og betydning, hvilket især varierer i forhold til, i hvor høj grad de er udtryk for et aktivt valg fra personernes side eller en passiv tildragelse pga. manglende muligheder for at handle (Griffiths 2014:1996, Brun 2015:33). At vente erfares normalvis som, at tiden går langsomt, som præget af 'sticky time' med Griffiths udtryk, selvom det i visse vente-positioner også kan opleves som det modsatte efter eksempelvis en besked om, at man skal hjemsendes, fordi man ikke er berettiget til asyl. Samtidig varierer vente-positioner i forhold til, i hvor høj grad de afgrænser sig til konkrete situationer, eller om de har større rækkevidde og muligvis berører ens tilværelse i sin helhed. Sidstnævnte sondring kan beskrives som en mere 'situationel' over for en mere 'eksistentiel' vente-position - som en sondring mellem det at stå i en afventende 'situation' blandt mange og det at vente på noget, som kan ændre ens liv for altid. Uanset skaber det at vente altid en vis spænding for pmf i forhold til deres erfaring af tidens forløb og den grænse, som vente-positioner konstituerer mellem en nutid, som pmf ikke kan forlade, og en fremtid, som de ikke umiddelbart kan træde ind i (Rundell 2009:45). Udtrykket 'ingenmandsland' om de steder, hvor sådanne vente-positioner finder sted, viser samtidig, at den spændingsfyldte erfaring af en standsning i tidens forløb forværres af, at samfundet omkring én synes at fortsætte, som om intet var hændt - eller som om at de levede i en anden 'tidszone'. Men der findes som oftest ikke en radikal adskillelse mellem personernes 'ingenmandsland' og det omgivende samfund; Passive vente-positioner skyldes i pmf's tilfælde normalvis bureaukratiske procedurer, sikkerhedspolitiske foranstaltninger og de ustabile relationer i illegale netværk. Eksempelvis må de fleste på flugt over Middelhavet vente i længere tid på at finde en menneskesmugler og få plads på en båd.

I disse ustabile rejser fyldt med vente-positioner medbringes der samtidig en 'tidslig bagage', som Saulo Cwerner påpeger, i forhold til daglige 'rytmer', vaner og mønstre såsom arbejdstid, fritid, socialt liv mm. (Cwerner 2001:19). Det kan i den forbindelse ikke undgås, at disse mere eller

mindre stabile rytmer til en vis grad brydes op og konfronteres med nye tidslige vaner - ikke kun i løbet af den fysiske rejse men også efter ankomsten til et nyt sted. I forlængelse af forskellen mellem situationel og eksistentiel venten kan man ligeledes skelne mellem mere situationsspecifikke og eksistentielle møder mellem forskellige tidsforståelser. De eksistentielle møder involverer dét, at nye tidslige rytmer også kan sætte ens tilværelse i et helt nyt lys, hvilket kan opleves som både negativt og positivt alt efter, om man ønsker og kan gribe de muligheder, som åbner sig i den forbindelse (Griffiths 2014:2001). Sidstnævnte hænger sammen med den 'eksistentielle alder' eller livsfase, som den enkelte befinder sig i, og som også er en del af det eksistentielle møde. Det kan især formodes, at børn og unge voksne har lettere ved at tilpasse sig nye rytmer, fordi de med brug af metaforen om rødder ikke er så 'fastgroede' som ældre. Især for dem, som rejser over længere afstande, er det ikke blot 'kulturelle' praksisser, som mere eller mindre modsætter sig deres tidslige bagage, men også de 'naturlige' vilkår som eksempelvis vejr, temperatur, sæsoner mm. Eksistensen af transnationale sociale felter kan dog til en vis grad opveje tilpasningen til nye rytmer ved at give mulighed for kontakt til oprindelseslandet og dermed opretholde tilknytningen til ens tidslige bagage. Den kontakt kan ligeledes forstærke nostalgiske følelser og minder fra oprindelseslandet og dermed skabe et stærkere tilhørsforhold til selvsamme.

En gennemgående pointé i de forrige udredelser har været, at tid ikke bare er tid i den lineære, almindelige forstand men også er noget, der er 'gennemsyret' af vores eksistens og sociale liv, som ikke altid foregår på lineær og overskuelig vis. I den forbindelse kan man muligvis beskrive førnævnte tilgang og perspektiv med en parafrase af Nira Yuval-Davis som en 'politics of time', fordi tid ligesom tilhørsforhold er præget og delvist konstitueret af den institutionelle orden, som påvirker det sociale liv. I mit speciale er temporale processer i deres kompleksitet også et relevant metodisk spørgsmål, fordi man især i fortællinger om sig selv i eksempelvis interviewsituationer ikke nødvendigvis fortæller i en kronologisk rækkefølge men både henviser til fortiden for at forklare nutiden og bruger nutiden til at beskrive fremtiden (Yuval-Davis 2006:202).

Metodevalg og fremgangsmåde

I dette kapitel vil jeg beskrive den arbejdsproces, der har lagt til grund for specialet. Jeg vil især redegøre for valget af den biografisk narrative metode som tilgang til at undersøge mine informanternes oplevelser i besvarelsen af dette speciales problemformulering. Undervejs vil etiske overvejelser blive inddraget i forhold til at bruge pmf som informanter.

Med udgangspunkt i specialets problemformulering valgte jeg at udforme specialet inden for den kvalitative forskningstradition ved at anvende biografisk narrativ metode. Den kvalitative forskningstradition har sin styrke ved, at man kan skabe en dybdegående og nuanceret viden, der er bundet af den kontekst, hvori eksempelvis foretagelse af interviews foregår. Interviews som kvalitativ metode er i bund og grund en interaktion mellem to personer og giver derfor information om interaktion og den mening, som skabes deraf. Fokus er derfor ikke på at forstå den enkeltes meningsproduktion i sig selv men at forstå det i samspil med individets omverden. I forlængelse af mit socialkonstruktivistiske udgangspunkt forstår jeg den meningsskabelse som et relationelt fænomen, der kun kan bestemmes situationelt ved inddragelse af konteksten (Järvinen 2005). Konteksten må ikke bare forstås som interviewsituationens rammer men også som de udenforstående og ofte samfundsmæssige forhold, som spiller ind. Denne refleksivitet omkring relationen mellem interviewsituation og bredere kontekst leder hen til næste afsnit om dette speciales forståelse af biografisk narrativ metode, hvor samfundsmæssige diskurser og såkaldte 'kanoniske narrativer' vil inddrages.

Biografisk narrative metode

Gennem specialet skelner jeg ikke mellem narrativ, historie og fortælling men anser de tre begreber for at dække over samme betydning i overensstemmelse med forskningstraditionen på området (Bengtsson & Andersen 2017:273). Specialets centrale fokus er pmf's oplevelser, og på den baggrund vil det følgende afsnit udfolde, hvad metoden indebærer i relation til mit socialkonstruktivistiske udgangspunkt. Min tilgang har til hensigt at give et bedre helhedsindtryk af deres oplevelser af den fortsatte rejse, som nu foregår i Danmark.

Betegnelsen 'biografisk narrativ metode' bruges i dette speciale til at markere min tilgang til

genstandsfeltet men ikke specialets analytiske fokus. Jeg forstår med denne tilgang livsfortællinger som socialt konstruerede, fordi der altid er en forskel på det levede liv (biograf) og det fortalte liv (narrativ) (Christensen & Thomsen 2016:259). Biografisk narrativ metode er samtidig valgt, fordi narrativer eller fortællinger indeholder de elementer eller aspekter ved socialt liv, som de orienterende begreber peger mod. For det første indeholder de som oftest specifikke identifikationsprocesser, hvorved fortælleren knytter sig til fikspunkter, samtidig med at de viser tilhørsforhold til eksempelvis steder eller kulturer i bredere forstand. For det andet beretter de om oplevelser af tidens forløb i de episoder, som indgår i informanternes fortællinger.

I det følgende vil jeg præsentere en række fokuspunkter inden for den biografisk narrative tilgang, som er relevante for mit speciale. Af relevans er Ann Phoenix sondring mellem 'små' og 'store' fortællinger, som bruges til at understrege sammenhængen mellem det individuelle og samfundsmæssige i fortællingerne. I mit speciale ligger et fokus på samspillet mellem små og store fortællinger i kraft af, at jeg ikke kun er interesseret i mine informanternes individuelle fortællinger om deres rejse til Danmark og tilværelse her men også hvordan større samfundsmæssige fortællinger indvirker og relateres til de individuelle fortællinger. I forbindelse med mit blik for kontekster er det relevant at inddrage Phoenix' koncept 'kanoniske narrativer', der er en betegnelse for de kulturelle og makropolitisk diskurser, der normativt definerer, hvordan livet *bør* leves og forstås (Phoenix 2016). Bestemte kanoniske narrativer gør sig gældende i bestemte kontekster, hvorfor individers fortællinger ofte konstrueres i relation til særlige kanoniske narrativer, som kan være mere eller mindre tydelige. Eksempelvis forholder nogle af mine informanter sig til, om de er integrerede eller ej, og hvad de synes om integrationsdebatten i Danmark, hvilket knytter sig åbenlyst til en udbredt diskurs om integration af 'flygtninge' og andre indvandrere. Et fokuspunkt i min analyse vil derfor være, i hvor høj grad og hvordan mine informanter forholder sig til kanoniske narrativer gennem deres fortællinger. Kanoniske narrativer er dermed med til at give en forståelse af, hvordan fortællinger er tæt forbundet med den kulturelle og diskursive kontekst, der omgiver dem.

Ud over kanoniske narrativer er Phoenix' begreb 'troubled subject positions' (Phoenix 2016) også relevant i relation til kanoniske narrativer. Udgangspunktet her er, at man forholder sig til sin egen

position i forlængelse af ens forhold til disse narrativer - både i forhold til hvordan man placerer sig selv, og hvordan man bliver positioneret af selvsamme narrativer. Kernen i dét, at en subjektposition kan være 'troubled', er derfor, at subjektet på én og samme tid er aktivt og passivt, med til at bestemme sin egen position men samtidig positioneret af ydre omstændigheder (Bamberg 2006). Kanoniske narrativer spiller en særlig rolle, fordi de kan være med til at skabe eller forstærke den slags 'forstyrrelser' af subjektpositioner og dermed have en indvirkning på fortællingerne. I den forbindelse kan Phoenix' begreb "liveable lives" inddrages. Normative diskurser såsom de kanoniske er med til at konstruere, hvad der ses som "liveable" og dermed også som "unbearable lives" ved at give anerkendelse til bestemte måder at leve på frem for andre. Hvis personer ikke lever op til disse anerkendte måder at leve på, kan de ifølge Phoenix forsøge at forklare og undskylde den manglende overensstemmelse. Således kan virkeligheden præsenteres på en sådan måde, at de bliver i stand til at indtage en subjektposition, der alligevel gør dem i stand til at konstruere et "liveable live" - selvom den subjektposition samtidig er 'forstyrret' af de kanoniske narrativers påvirkning (Phoenix 2007:179-181).

Det kan i den forbindelse formodes, at mine informanter har svært ved at skabe en konsistent fortælling om dem selv, når fremtiden for flere af dem er usikker i kraft af situationen i Syrien og deres midlertidige beskyttelse i Danmark. Samtidig har nogle af mine informanter muligvis også svært ved at fortælle om deres oplevelser før ankomsten Danmark, som eksempelvis kan indebære krig, dødsfald, fængselsophold og farlige ruter. At der findes visse etiske og forskningsmæssige udfordringer ved at interviewe pmf har derfor spillet en rolle i hele min forskningsproces - både før og efter udarbejde af interviewguide og foretagelse af interviews. Hvorledes disse udfordringer håndteres, vil forklares senere i kapitlet.

Et intersektionelt blik

Det at rejse til nye steder implicerer et skift i kontekst og sociale omstændigheder. Dette betyder for mine informanter, at der opstår nye identifikationsprocesser som følge af deres rejse. M.a.o. fører rejsen til genfortolkninger af deres egen livsfortælling. Identifikationsprocesser og de kategorier, som er en del heraf, kommer dermed også ud på en rejse, hvor de flere gange kan skifte betydning undervejs. Disse skift medfører, at der identificeres fra nye ståsteder, som deres

tilværelse i Danmark er et eksempel på. Dette er dog ikke kun forankret i sted men i høj grad også ift. tid. Jeg har derfor valgt at inddrage et intersektionelt blik i min analyse for at få et dynamisk blik på de forandringer, der har fulgt med mine informanter på deres rejse til og i Danmark.

Et 'intersektionelt blik' er særlig relevant, fordi mine orienterende begreber identifikation og tilhørsforhold hænger sammen med sammenvævning ('intersektion') af forskellige kategorier. Intersektioner kan både have indflydelse på, hvad man identificerer sig med og fra, og på ens oplevelse af at høre til. Hvilken kategori, der især fremhæves i mødet med andre, afhænger i høj grad af konteksten. Alligevel har samspillet betydning for ens position og selvopfattelse (Christensen & Thomsen 2016; Phoenix 2016). Det er i den forbindelse relevant at fremhæve 'det ikke-additive princip', som vil sige, at en given sammenvævning af kategorier samlet set er noget andet og mere end summen af enkeltdelene (Christensen & Thomsen 2016:260). Det er således ikke kategorierne i sig selv, som er interessante, men deres sammenvævning og den meningsdannelse, der finder sted i mødet mellem dem. Samtidig foregår intersektionalitet på tværs af mikro-, meso- og makroniveau, fordi kategorier som især køn og etnicitet involverer både enkeltindivider og samfundsmæssige strukturer (Christensen & Thomsen 2016). Det er værd at lægge mærke til disse kategoriers samspil inden for enhver empirisk forskning og ikke kun dér, hvor de anvendes eksplicit.

Jeg har i min analyse valgt at fokusere på følgende kategorier, som ud fra tidligere forskning og mine interviews vurderes som særligt relevante at have øje for i mine informanternes fortællinger; etnicitet, klasse, køn og religion samt deres samspil. Inden for den intersektionelle tilgang er det vigtigt at være opmærksom på kompleksitet og variation, men samtidig er det også nødvendigt at fokusere og gøre det overskueligt. Derfor har jeg på forhånd udvalgt de førnævnte kategorier, som på baggrund af tidligere forskning på området formodes at spille en rolle for mine informanter.

Forskningsproces

For at øge specialets gennemsigtighed vil jeg redegøre for den proces, der fandt sted i udarbejdelsen af den empiriske undersøgelse og dens relation til problemformuleringen. Først vil jeg præsentere specialets informanter og redegøre for, hvordan jeg har fået kontakt til dem, samt

den konkrete udførelse af mine interviews på baggrund af min interviewguide. Således gennemgås forskningsprocessen både før, under og efter foretagelse af interviews.

Specialets informanter

Jeg har i alt interviewet 10 unge voksne af syrisk oprindelse med flygtningebaggrund - otte mænd og to kvinder. Da alle mine informanter er omfattet af integrationsprogrammet, foregik rekruttering af informanter via uddannelsesinstitutionerne UngAUC på VUC, beskæftigelsesrettede indsatser hos Fokus Folkeoplysning og AOF samt på Facebook i Facebookgruppen "Venligboerne i Aalborg og omegn". Derudover havde jeg på forhånd kontakt til en gatekeeper til det arabiske miljø i Aalborg, hvor han oversatte til arabisk og videresendte min efterspørgsel efter informanter. At rekrutteringen foregik på især uddannelsesinstitutioner skyldtes også, som afsnittet senere vil komme ind på, at jeg ved fravalg af tolk var interesseret i personer med et vis dansk og/eller engelsk niveau. Af samme grund rekrutterede jeg ikke gennem sprogskolen, da jeg havde fået af vide af en medarbejder, at kursisterne nok ikke ville kunne leve op til mine 'sproglige krav'.

Jeg havde i starten af specialeprocessen ikke afgrænset mig til en bestemt aldersgruppe, da jeg på baggrund af tidligere erfaring med at lave empirisk undersøgelse med pmf har haft problemer med at rekruttere et passende antal informanter. Mit udgangspunkt var da, at jeg måtte 'nøjes' med dem, der henvendte sig uanset alder ("convenient sampling"). Under min rekruttering begyndte der dog at vise sig et mønster i, at det kun var unge voksne, der viste interesse for mit speciale. Af den grund er specialet endt med en aldersafgrænsning på unge voksne i alderen 18-30 år. At jeg endte med den aldersafgrænsning, kan hænge sammen med dét, at jo yngre man er, jo lettere er det at lære et nyt sprog, hvorfor den målgruppe nemmere kunne leve op til mine udvælgelseskriterier ift. sprog. Alderssammensætningen stemmer også overens med den for den samlede andel af pmf fra Syrien, hvilket blev præsenteret i indledningen. Undervejs blev jeg samtidig nødt til at afvise tre potentielle informanter, der gerne ville have været en del af projektet og dele deres personlige fortællinger, på grund af specialets tidsramme. At der var så mange, som meldte sig til at blive interviewet, udtrykker muligvis et ønske blandt mange om at dele deres historier.

På grund af informanternes flygtningebaggrund havde jeg udformet et passende antal udvælgelseskriterier for at sikre, at jeg kunne opnå et passende antal informanter. Udvælgelseskriterierne var: De 1) skulle have bopæl i Aalborg Kommune, 2) være af syrisk oprindelse og have flygtningestatus i Danmark og 3) have passende sprogkundskaber i dansk og/eller engelsk, da interviewene ville finde sted uden tolk. Mit fravalg af tolk skyldes en opmærksomhed på, at tolkens tilstedeværelse kan forstyrre relationen mellem interviewer og informant. Jeg ville også undgå at fremprovokere 'flashbacks' til interviewsituationer med juridiske og kommunale instanser, hvor tolk ofte indgår. Tolk kan være såvel tryghedsskabende som det modsatte - eksempelvis ved at gøre interviewsituationen mere formel. Derudover kan det ikke undgås, at den blotte tilstedeværelse af en yderligere person vil påvirke fortællingerne ved at begrænse eller styre, hvad der tales om. Det var også for at undgå, at dele af fortællingen blev 'lost in translation' mellem dansk, engelsk og arabisk, velvidende at fravalget af tolk også ville betyde, at de sproglige krav blev skærpet og kunne opleves som en begrænsning. Det har muligvis både begrænset deltagelsen af informanter i forhold til hvem, der ville medvirke i specialet, og for hvem, der endte med at deltage. Men samtidig har det været min hensigt med kravet om dansk- og engelskkundskaber at anerkende informanternes sproglige kompetencer og ikke på forhånd dømme deres 'manglende' sproglige kompetencer, hvilket en tolk er symbol på.

Udarbejdelse af interviewguide

Under alle interviews benyttede jeg den samme interviewguide, hvilket efterfølgende gjorde det nemmere at foretage sammenlignelige analyser af den indsamlede empiri. På baggrund af min problemformulering udformede jeg en interviewguide, der var inddelt i fem overordnede temaer, som tilsammen giver et indblik i informanternes fortællinger. Den eksisterende forskning på området og orienterende begreber har været retningsgivende for, hvad jeg anså som relevante temaer at have med i interviewguiden. Interviewguidens temaer er: '*Fortid og rødder*', '*Ruter*', '*Nutid og rødder*', '*Tilhørsforhold*' og '*Fremtid*' (jf. Bilag 1: Interviewguide). Under hvert tema i interviewguiden er der formuleret spørgsmål og underspørgsmål, der på forskellig vis forsøger at afdække det enkelte tema. Hvert tema starter med et åbent spørgsmål og efterfølgende underspørgsmål i tilfælde af, at informanten ikke er i stand til eller ikke ønsker at fortsætte sin fortælling. Interviewguiden blev dog ikke altid fulgt i slavisk form, hvilket i høj grad afhang af de

enkelte interviews. Det var min hensigt at følge deres fortællinger, hvorfor interviewguiden i udgangspunktet havde funktion som en huskeliste, så jeg var sikker på at få afdækket de vurderede relevante temaer.

I udarbejdelsen af interviewguiden havde jeg flere overvejelser om, hvordan jeg kunne tilrettelægge interviewguiden og interviewene, så jeg fik de bedst mulige betingelser for at besvare min problemformulering og de tilhørende underspørgsmål - herunder at mine informanter ville kunne forstå og besvare mine spørgsmål. I den forbindelse opstod der to relevante metodiske spørgsmål: Hvordan kunne jeg skabe de bedste rammer for, at mine informanter ville fortælle? Og hvordan ville jeg kunne få et indblik i *deres* oplevelser af identifikationsprocesser, tilhørsforhold og samfundsmæssige diskurser?

For at starte ved det første spørgsmål så bestod interviewguiden af sprogligt simple spørgsmål med mulighed for at konkretisere spørgsmålene yderligere. Derudover efterstræbte jeg, at interviewene indledningsvist startede med deres opvækst, som formodes at være nemmere at tale om end de oplevelser og erfaringer, som knytter sig til borgerkrigen og deres flugt. Sidstnævnte kan have været så voldsomme og muligvis traumatiske, at de er svære at tale om. Ved at starte med deres opvækst var intentionen dermed, at de fik talt sig 'varme' og blev trygge ved situationen. Det andet spørgsmål om deres forhold til eksempelvis sociale kategorier har været en central metodisk overvejelse, der har gjort sig gældende for hele forskningsprocessen. Jeg ønskede så vidt muligt ikke selv at spille en aktiv rolle ved at reproducere diskurser og kategorier undervejs i de enkelte interviews. Det skyldes, at jeg er interesseret i at undersøge, hvordan mine informanter af sig selv inddrager eksempelvis kategoriseringer i deres fortællinger. Jeg brugte derfor ikke 'flygtninge' men 'pmf' og ikke 'syre' men 'personer fra Syrien, for så vidt muligt at undgå selv at bringe dikotomier på bane som især 'dansk' overfor 'syrisk'. Men på trods af at jeg har været opmærksom på kategoriseringer som disse, kan det ikke udelukkes, at min brug af 'Danmark' og 'Syrien' i de enkelte interviews har været med til forstærke en implicit antagelse i interviewenes meningsskabelse om, at disse kategorier afspejler nationalstatslige, homogene kulturer. Det er forskelligt blandt informanterne, i hvor høj grad diskurser og kategorier anvendes og kommer til udtryk i deres fortællinger.

Interviewene – før, under og efter

Som en del af min rekruttering af informanter mødte jeg fysisk op på alle de førnævnte uddannelsesinstitutioner og præsenterede mig som den kommende interviewer. Således fik potentielle informanter mulighed for at stille spørgsmål til specialet, inden de indvilligede i at deltage. På den måde forsøgte jeg at gøre det mindre formelt og mere afslappet for de kommende informanter. For at undgå misforståelser valgte jeg i rekrutteringen af informanter at præsentere mit speciale som et studie med interesse i 'syriske flygtninges historie' fra Syrien til Danmark. Jeg specificerede, at jeg var interesseret i at høre om de oplevelser, der havde fundet sted i og mellem de to lande. Det blev gentagne gange understreget, at det var op til mine informanter, hvad og hvor meget de havde lyst til at dele med mig. Jeg gav derefter alle, som jeg besøgte og som jeg formodede levede op til mine kriterier, et visitkort med mine kontaktoplysninger.

Informanterne bestemte selv, hvor og hvornår interviewene skulle foregå. Ét interview blev gennemført på Medborgerhuset, et andet hos FOKUS Folkeoplysning og et tredje hos VUC. De resterende blev gennemført i informanternes egne hjem. Interviewene varede mellem 20 minutter og to en halv time, hvilket peger på forskelle i fortællelyst hos informanterne. Jeg blev under flere af mine interviews overrasket over den åbenhed og fortællelyst, som de viste. Efter interviewet spurgte jeg ind til, hvordan det havde været at fortælle, og flere af dem gav udtryk for, at de var glade for min interesse i *deres* fortælling. Flere af dem havde ikke delt deres historier til andre end de juridiske instanser under deres asylsag, hvorfor det at dele deres oplevelser med en anden kan have været betydningsfuldt for dem.

Derudover oplevede jeg en tydelig kønsforskel i forhold til, hvad der fyldte meget i deres fortælling. Hvor mine mandlige informanter især fortalte om udfordringer med det modsatte køn af både etnisk dansk og anden etnisk baggrund, fortalte mine kvindelige informanter mere om problemer med det lokale 'arabiske samfund'. For mændene bestod udfordringerne som oftest i at skabe og opretholde kontakt samt en længerevarende relation til kvinder. Kvinderne var derimod frustrerede over andre især 'arabiske' mænds tilnærmelser og kommentarer til dem. At mændene fortalte om deres udfordringer, kan hænge sammen med, at jeg blev opfattet som en slags 'repræsentant' for især de etnisk danske kvinder. Kvinderne har muligvis også delt deres

erfaringer med mænd med mig pga. mit køn, som kan have gjort dem mere trygge. Under flere interviews var der også andre personer til stede, hvilket kan have betydet, at bestemte ting er blevet udeladt, mens andet er blevet inkluderet i kraft af deres tilstedeværelse. Eksempelvis interviewede jeg et søskendepar, hvor lillesøsteren var til stede under brorens interview, som fandt sted, efter at jeg havde interviewet hende alene. Det betød, at hun kommenterede interviewet undervejs og derudover fik en særlig rolle i hans fortælling som en karakter, der gentagne gange blev fremhævet og brugt som eksempel. Generelt bar interviewene præg af, at jeg var jævnaldrende med informanterne, ved også at fokusere på problemstillinger som eksempelvis valg af uddannelse og forskellige sociale relationer, som optager de fleste unge voksne.

Som jeg understregede i min præsentation af interviewguide, var det min intention at lade interviewene udvikle sig 'naturligt' i den forstand, at deres fortællinger kun blev afbrudt af uddybende spørgsmål. Dermed fik jeg opklaret misforståelser og sikret en løbende validering af mine fortolkninger. Det var dog forskelligt, i hvor høj grad det lykkedes. De fleste af interviewene havde karakter af en udfoldet dialog mellem informanten og mig selv. Især ét af interviewene bestod mere af korte spørgsmål fra mig og korte svar fra informanten. Hvilken funktion, som interviewguiden fik, afhang derfor af det enkelte interview. De interviewene blev med informanternes mundtlige samtykke optaget på telefon og efterfølgende transskriberet. Da interviewene bar præg af sproglige fejl, blev de transskriberet til et mere korrekt skriftligt sprog på enten dansk eller engelsk for at fremme læseforståelse. Jeg har forsøgt at ændre i det sproglige uden at ændre i det substantielle indhold og dermed påvirke validiteten. For at sikre anonymitet har jeg i transskriberingen og analysen ændret navne, ligesom jeg ikke har angivet andre personfølsomme oplysninger. Dog vil forskellige lokationer i Danmark og Syrien stadig blive nævnt ved navn, da de alle besøges og benyttes af mange mennesker hver dag.

Analyseprocessen blev påbegyndt gennem genlæsninger af transskriberingerne og derefter kodning. Analysen blev foretaget gennem inddragelse af de orienterende begreber og eksisterende forskningslitteratur, der kunne hjælpe med en strukturering af empirien. Interviewmaterialet er dermed bearbejdet via en adaptiv proces (Layder 1998). Temaer og

niveauer er udvalgte og bearbejdede gennem den førnævnte proces, hvilket leder hen til en præsentation af analysen.

Analyse

I analysen har jeg arbejdet på tværs af de enkelte interviews med særligt fokus på ligheder og forskelle, som har været med til at fastlægge analysens opbygning. Analysen struktureres i to hoveddele som henholdsvis 1) den fysiske rejse og 2) den kulturelle rejse. Den fysiske rejse behandler informanternes ruter fra Syrien til Danmark samt alt, som de har oplevet og erfaret undervejs. Temporalitet vil især indgå i det første tema, fordi informanterne fortæller om både ventepositioner og forskellige tempi i deres rejser. Analysedel 1 om den fysiske rejse struktureres ud fra to gennemgående fortællinger, Saif og Jamil, som har taget to vidt forskellige ruter til Europa. Med fokus på specifikke steder, som de fleste har rejst igennem, vil de andre informanter derefter supplere de to førnævnte fortællinger. Derefter vil jeg i anden analysedel fokusere på det, som informanterne fortæller om deres tilværelse i Danmark, og fortolke det som en kulturel rejse, der hænger sammen med den fysiske rejse og deres fortid i Syrien samt andre lande. Temporalitet spiller også en rolle i den forbindelse - særligt ift. forskelle i tidslige vaner og rytmer samt deres forestillinger om fremtiden. Anden analysedel vil struktureres ud fra temaerne 'sociale relationer' samt 'uddannelse og arbejde'. Derudover vil de orienterende begreber som identifikation blive inddraget i analysedelen om den kulturelle rejse, fordi uddannelse, arbejde og relationer er fikspunkter, som ofte anvendes af individer til at skabe tilhørsforhold. I den forbindelse vil jeg også inddrage det orienterende begreb tilhørsforhold, som omhandler ikke kun deres hverdagsliv men også tanker og følelser om tilknytning til det danske samfund og muligheden for en dag at tage tilbage til Syrien. I afsnittet om tilhørsforhold som orienterende begreb blev en sondring mellem mikro- og makroniveau anvendt til at operationalisere begrebet. Den sondring vil i analysen anvendes til at analysere de måder, som informanterne forholder sig til hhv. det lokale og det nationale. I forlængelse heraf vil jeg undersøge, i hvor høj grad nationale diskurser, kanoniske narrativer og kategorier spiller en rolle for informanterne. Med ovenstående opdeling i to overordnede analysedele vil jeg således inddrage alle orienterende begreber i analysen af informanternes oplevelser. Analysen vil indeholde citater på både dansk og engelsk, da det afspejler informanternes sprogkunderskaber og måde at fortælle på, som også kan skifte mellem dansk og engelsk.

Præsentation af informanter

Indledningsvist vil jeg introducere specialets informanter. Dette vil jeg gøre ved at vise de fællestræk, der kendetegner gruppen. Derefter vil jeg præsentere individuelle portrætter og informanternes indbyrdes kendskab. Afslutningsvist vil der indgå en oversigt over informanterne.

Fællestræk

Mine informanter har det til fælles, at de alle er født og opvokset i Syrien. De bor alle i Aalborg Kommune i enten en almen bolig eller ungdomsbolig. De er mellem 19-28 år, hvilket betegnes som 'unge voksne'. Generelt er det en gruppe, hvor de fleste allerede har påbegyndt eller færdiggjort en uddannelse inden ankomsten til Danmark, hvilket adskiller sig fra den samlede gruppe af pmf fra Syrien, som lever i Danmark. I den samlede gruppe har størstedelen ingen uddannelse ud over grundskole. Mine informanter befinder sig alle i en transitionsperiode, hvor de fleste har forskellige overvejelser om deres fremtidige tilværelse, hvad enten den forestilles tydeligt eller mere uklar. Livsfasen som 'ung voksen' afspejles i, at de fleste i deres fortællinger fokuserer på såvel venner og kærester som uddannelse og arbejde. De mandlige informanter er alle flygtet fra Syrien på grund af militæret - enten fordi de er blevet indkaldt eller fordi de skal indkaldes igen - med undtagelse af Saif, som flygtede efter et længere fængselsophold. De kvindelige informanter er flygtet fra Syrien pga. usikkerhed i landet for netop kvinder, og for et ønske om at genoptage uddannelsen fra Syrien. I Danmark er alle undtagen én underlagt integrationsprogrammet, hvilket naturligvis har betydning for, hvordan deres hverdag struktureres. Integrationsprogrammet former især dagligdagen i forhold til deres rådighedsbeløb og sprogskole. De fleste informanter er derudover på overførselsindkomster - undtagen den førnævnte, som er i ordinær beskæftigelse og af den grund hverken får overførselsindkomst eller er underlagt integrationsprogrammet.

Individuelle portrætter

På grund af fortællingernes forskellige længde og indhold er der forskel i, hvor detaljeret beskrivelserne af informanterne er.

Amir

Amir rekrutterede jeg gennem det arabiske miljø i Aalborg. Vi havde på forhånd aftalt, at interviewet skulle foregå på hans kollegium i Aalborg. Kort tid forinden ankom hans kone og to små børn, som var blevet familiesammenført. Da jeg kom til hans lejlighed en onsdag aften, var deres etværelses ungdomsbolig fuld af børn og liv. Amir er 25 år, og hans kone er 23 år. De blev gift i 2013, og sammen har de en datter på to et halvt år samt en søn på et år og seks måneder. Amir arbejder i et byggefirma og går derudover på sprogskole én gang om ugen. Amir er opvokset i den nordøstlige del af Syrien, hvor han voksede op med sin mor, far og otte søskende. Han læste på universitetet i Homs inden for emnet 'oil refining' men blev nødt til at afbryde sine studier - dels på grund af situationen i Homs, og dels fordi vejen til hans hjemby blev afskåret af ISIS. Han åbnede efterfølgende en internet café og senere en is- og dessertbutik i Syrien. Han forlod Syrien i oktober 2015, fordi han blev indkaldt til militærtjeneste. Han kom til Aalborg i april 2016. Amir drømmer om at læse på universitet i Danmark for senere at vende tilbage til Syrien og genopbygge landet.

Aziz

Aziz rekrutterede jeg gennem min gatekeeper til det arabiske miljø i Aalborg. Vi aftalte, at interviewet skulle finde sted i hans lejlighed. Jeg kom til hans lejlighed en sen aften, hvor jeg fandt ud af, at hans sambo sov i den anden ende af deres etværelses ungdomsbolig på et kollegium i Aalborg. Med det samme bliver jeg budt på te og kage med den forklaring, at man *altid* skal byde gæster på mad og drikke. Aziz er 28 år gammel og er i praktik som tømrer i Aalborg Øst. Han har været i Danmark i cirka to år og i Aalborg i halvandet år. Ud over praktik går Aziz i sprogskole om aftenen én gang om ugen. Grundet sin interesse for sport var Aziz også på sportshøjskole i Aalborg, hvor han mødte sin nuværende sambo, der ligeledes kommer fra Syrien. Aziz er født og opvokset i en lille bjerglandsby i Syrien, hvor han voksede op i en stor familie. Han hjalp med at passe familiens landbrug og var i militæret under Bashar al-Assad, hvor han fik rang som kaptajn. Han blev færdig med sin militærtjeneste i 2013. Derefter hjalp han sin bror ud af militæret, hvorfor de begge blev nødt til at forlade Syrien. Hans drøm for fremtiden er at stifte familie i Danmark.

Hamid

Jeg kendte til Hamid før interviewet, da han har været tilknyttet FlexPraktik, der er en beskæftigelsesindsats, som FOKUS Folkeoplysning driver for kommunen. Da jeg kom hen til hans kollegium i Aalborg en regnfuld eftermiddag, blev jeg mødt af en krydret duft af mad. Han havde lavet linsesuppe, som hans mor plejede at lave den, fordi han følte sig forkølet. Mens vi spiste suppe, begyndte han at fortælle, hvorfor meget af interviewet foregik som en samtale over mad. Hamid er 25 år og går i sprogskole. Derudover er han i praktik som tømrer, hvilket han påbegyndte i 2017. Hamid har været i Danmark i et år og tre måneder. I sin fødeby Damaskus boede Hamid sammen med sin mor og søskende. Af de syv søskende er to af dem piger, og resten er drenge. I Syrien arbejdede Hamid med aluminium, som især blev brugt til vinduer og køkkener. Han flygtede fra Syrien efter at have flyttet væk fra uroligheder og især et bombeangreb, som var skyld i, at Hamids lillebror døde. Hamids store drøm er at finde kærligheden og blive rig ved at åbne sin egen restaurant i Danmark.

Jamil

Jamil bor sammen med sin søster Sanaa i en ungdomsbolig på et kollegium i Aalborg centrum. Jeg interviewede Jamil i deres lejlighed, efter at jeg havde interviewet Sanaa samme sted. Da de bor i samme etværelses ungdomsbolig, var Sanaa til stede under interviewet med Jamil og tændte op for en vandpipe, som gik på runde under interviewet. Ud over Sanaa har de også en storesøster, som bor i Aalborg. Jamil er 23 år og går i samme UngAUC-klasse på VUC som Layla. Jamil kom til Danmark sammen med sin søster og fik opholdstilladelse før sin lillesøster, fordi hun kom hertil som mindreårig. Jamil flyttede til Libanon inden krigen, fordi det er nemmere at læse på universitet dér end i Syrien. I Libanon læste han filosofi på universitetet i fire år. Ud over at studere arbejdede han også i en butik og på en café. Han flygtede til Europa, fordi han ikke kunne vende tilbage til Syrien pga. militærtjeneste, samtidig med at han ikke ønskede at blive i Libanon på grund af de dårlige levevilkår for især personer fra Syrien. Hans drøm for fremtiden er at tjene mange penge, så han kan samle og forsørge sin familie under samme tag.

Karim

Interviewet med Karim var det første interview i forbindelse med dette projekt. Jeg kendte til Karim før interviewet, da han arbejder frivilligt i DFUNK, hvor han efterhånden er et kendt ansigt til vores sociale aktiviteter. Karim er 26 år og bor i en ungdomsbolig på et kollegium i Aalborg. Til daglig læser han gastronomi på en uddannelsesinstitution i Aalborg, som han påbegyndte i 2017, efter at han blev færdig på UngAUC. Eftersom han har en bachelor i økonomi fra Syrien, får han merit i forbindelse med sin uddannelse i gastronomi. Karim kom til Danmark i december 2014. Han er opvokset i Latakia, som er en stor kystby i Syrien. Hans forældre er skilte, hvorfor han i Syrien boede sammen med sin mor, hendes nye mand og sine tre søskende. Han har en lillesøster på 10, en bror på 17 og en anden bror på 19 år, som i dag bor i Tyskland. Karim blev indkaldt til militærtjeneste i 2013, da han blev færdig med sin bachelor. Han ville dog ikke ind i militæret, så han flygtede til Tyrkiet og senere til Danmark. Karims fremtid synes usikker, men hvis han får et godt job og stifter familie i Danmark, vil han gerne blive i landet.

Layla

Layla er 23 år og bor i ungdomsbolig på et kollegium i Aalborg. Jeg rekrutterede Layla til projektet gennem UngAUC. Interviewet foregik i et åbent opholdsrum på VUC, efter at hun havde fået fri. Layla har studeret på UngAUC siden maj 2016 og har været i Danmark i et år og tre måneder. Hun blev boligplaceret i Aalborg i marts 2016. Ud over sine lektier får Layla tiden til at gå med sine venner og shopping. Gennem sin opvækst i Damaskus boede Layla med sin familie i samme hus - sin bedstemor, mor og fire brødre. Hun er den ældste. Layla nåede at læse statskundskab i to år på universitetet i Syrien, inden det blev bombet, og undervisningen stoppede. Sideløbende med sine studier arbejdede Layla også som redaktør i, hvad hun kalder 'ministry of media' i Syrien. Hun flygtede ud af Syrien derefter, hvilket også skyldes uoverensstemmelser mellem Layla og hendes familie ang. uddannelse. I Libanon boede hun i to et halvt år og arbejdede som journalist men rejste videre pga. situationen. Hendes brødre og mor er stadigvæk i Syrien, men hun har fortsat kontakt med dem via sociale medier. Laylas drøm *lige nu* er at blive en berømt journalist. Hun vil derfor gerne fortsætte sine studier fra Syrien på Aalborg Universitet og derefter begynde på journalsthøjskolen i Aarhus.

Mahmud

Mahmud går i parallelklasse med Layla og Jamil, og jeg rekrutterede ham ligeledes gennem UngAUC. Interviewet foregik på Hovedbiblioteket i et af deres tilstødende lokaler i Medborgerhuset. Mahmud er 23 år og bor i en ungdomsbolig på et kollegium i Aalborg. Han er født i Aleppo og boede der, indtil krigen brød ud. Hans far rejste inden krigen til Saudi Arabien for at arbejde i en virksomhed, der laver køkkener. Resten af familien inklusive hans to søstre bor i dag i Saudi Arabien. Han har været i Danmark siden november 2015 og flygtede fra Syrien, fordi han blev indkaldt til militærtjeneste. Mahmud påbegyndte derefter studier i medicin på et universitet i Yemen, men da situationen i Yemen også var usikker, begyndte han at søge mod Europa. Hans drøm er at læse medicin på Aalborg Universitet.

Mansoor

Mansoor er ligesom Hamid tilknyttet FlexPraktik hos FOKUS Folkeoplysning, hvorfor interviewet med Mansoor foregik i et af FOKUS Folkeoplysnings lokaler i centrum af Aalborg. Han er 27 år og har siden oktober 2015 været boligplaceret i Aalborg. Han bor nu i en ungdomsbolig på et kollegium i Aalborg Øst. Til daglig går han i sprogskole og har netop fået et studiejob i den børnehave, hvor han har været i praktik i en længere periode. Mansoor har været i Danmark siden august 2015. I Homs boede Mansoor sammen med sine forældre og seks søskende. Han læste til elektriker i halvandet år på noget, der svarer til teknisk skole, men blev ikke færdig, før han blev indkaldt til militærtjeneste. Han blev færdig med militærtjeneste i 2010, inden krigen startede, og åbnede derefter sin egen smykkebutik. Da krigen brød ud, frygtede han dog for, at han ville blive tilbagekaldt, hvorfor han gemte sig i sine forældres hus i et år. Da kampene begyndte at eskalere i Homs, flygtede han fra Syrien. Hans drøm er at læse business eller marketing på UCN.

Saif

Saif rekrutterede jeg gennem det arabiske miljø i Aalborg. Jeg kendte på forhånd til Saif i kraft af hans engagement i forskellige foreninger og organisationer i Aalborg. Jeg interviewede Saif i hans almene lejebolig i Vejgaard. Saif er 28 år. Han er født i en forstad uden for Damaskus og er opvokset i Damaskus sammen med sin mor og ni søskende. I Syrien færdiggjorde Saif sin uddannelse som computeringeniør på et af de private universiteter i Damaskus, hvor han

efterfølgende arbejdede i et firma for regeringen. Eftersom han var født i den by, Daraa, hvor krigen i Syrien startede, blev Saif sammen med andre tilbageholdt og senere fængslet uden en egentlig grund. Da han blev løsladt efter syv måneder, flygtede han ud af Syrien. Han arbejdede blandt andet i Malaysia i over et år. Efter kort tid i Aalborg havde Saif påbegyndt en kandidat inden for computervidenskab men droppede ud efter vedtagelsen af uddannelsesloftet. Nu går Saif i sprogskole, tager online kurser i software og management samt bruger tid sammen med sin familie og venner. Han har en bror, der bor i Nørresundby, og hans mor har lige søgt i asyl i Danmark. Han vil gerne finde et arbejde i Danmark.

Sanaa

Sanaa er 19 år og går i 9. klasse på VUC. Vi aftalte derfor, at vi på dagen skulle mødes foran VUC for derefter at gå hjem til hendes lejlighed. Jeg havde på forhånd hørt om Sanaa gennem nogle af mine venner, da hun tidligere har deltaget i ét eller to af de sociale arrangementer, som arrangeres af DFUNK, hvor jeg selv er frivillig. Sanaa bor sammen med sin bror Jamil i en etværelses ungdomsbolig på et kollegium i centrum af Aalborg. Derudover har hun en ældre søster, der også bor i Aalborg. Inden interviewet begyndte, bød Sanaa på te og åbnede vinduet, for når solen skinner i Danmark - selv i marts måned - så skal det nydes. Hun har været i Danmark i to år og i Aalborg i halvandet år. De er i alt fem søstre og to brødre. Sanaa var lige blevet færdig med 10. klasse i Syrien, da krigen startede. Kort derefter flygtede Sanaa alene ud af Syrien, fordi hun som kvinde var særligt udsat ift. 'tvangsægteskaber'. Sammen med Jamil rejste Sanaa til Danmark fra Libanon. Sanaa drømmer om, at hun på et tidspunkt kan uddanne sig til tandlæge i Danmark.

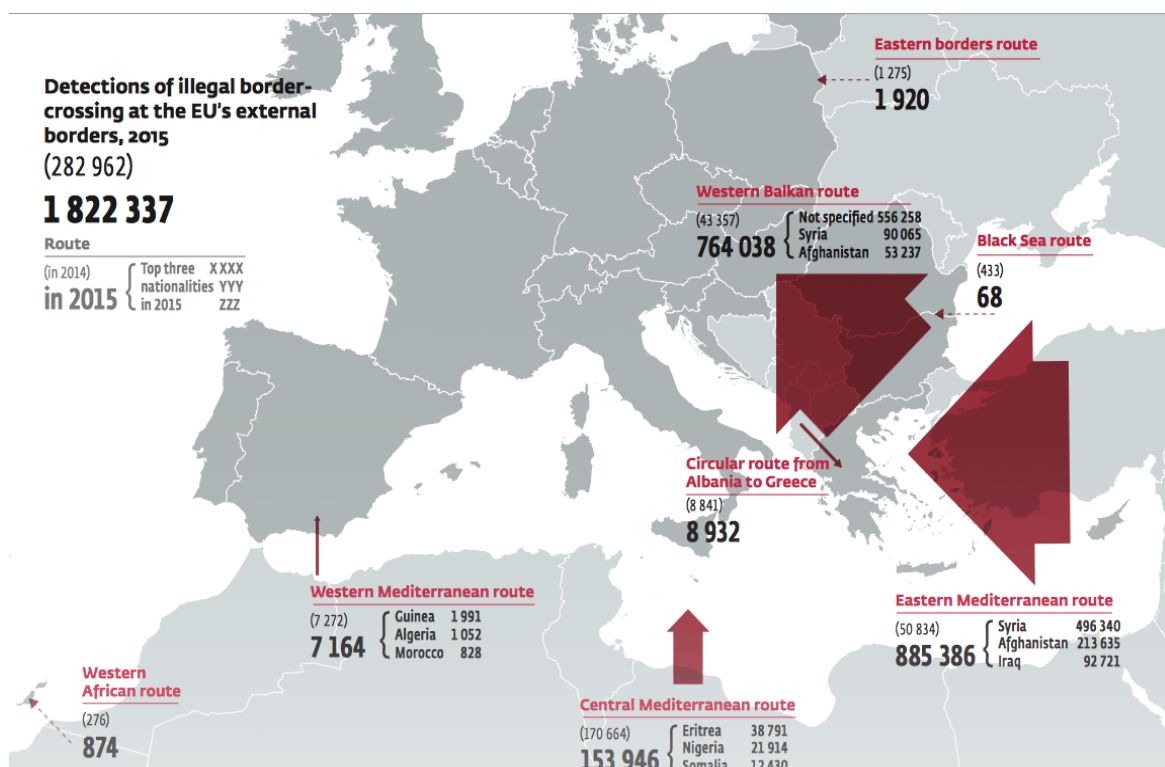
Informanternes indbyrdes kendskab

Sanaa og Jamil er som nævnt søskende. Layla og Jamil går i klasse sammen på UngAUC i VUC, mens Mahmoud går i parallelklasse med dem. Sanaa går derudover også på VUC, hvorfor hun sandsynligvis også kender til Layla og Mahmoud. Karim, Aziz og Amir bor derudover alle på det samme kollegium. Layla og Mahmoud bor også i samme område, men det er uvist, om det er samme kollegium som de andre. Om de er forbundet på andre måder, vides ikke. Under og efter mine interviews fik jeg derudover indtryk af, at alle informanter er mere eller mindre bekendte med de pmf fra Syrien, som bor i Aalborg Kommune.

Navn	Alder	Civilstatus	Bosted	Nuværende situation	Fødested	Ruten til Danmark	Tid i Danmark
Amir	25 år	Gift og har to børn	Bor på kollegium i centrum	Arbejder i et byggefirma og går på sprogskole	Født i Al-Qamishli	'Balkanruten'	Siden november 2015
Aziz	28 år	Ikke gift	Bor på kollegium i centrum	I praktik som tømrer og går på sprogskole	Født i by uden for Aleppo	'Balkanruten'	Siden 2015
Hamid	25 år	Ikke gift	Bor på kollegium i centrum	I praktik som tømrer og går på sprogskole	Født i Damaskus	'Balkanruten'	Siden 2015
Jamil	23 år	Ikke gift	Bor på kollegium i centrum	Går på sprogskole på UngAUC (VUC)	Født i Aleppo	'Balkanruten'	Siden begyndelsen af 2015
Karim	26 år	Ikke gift	Bor på kollegium i centrum	Læser gastronomi i Aalborg	Født i Latakia	Italien via Tyrkiet	Siden december 2014
Layla	23 år	Har kurdisk kæreste	Bor på kollegium i centrum	Går på sprogskole på UngAUC (VUC)	Født i Damaskus	'Balkanruten'	Siden december 2015
Mahmud	23 år	Ikke gift	Bor på kollegium i centrum	Går på sprogskole på UngAUC (VUC)	Født i Aleppo	'Balkanruten'	Siden november 2015
Mansoor	27 år	ikke gift	Bor på kollegium i Aalborg Øst	Går på sprogskole og har studiejob i børnehave	Født i Homs	'Balkanruten'	Siden august 2015
Sanaa	19 år	Ikke gift	Bor på kollegium i centrum	Går på VUC i 9. klasse	Født i Aleppo	'Balkanruten'	Siden begyndelsen af 2015
Saif	28 år	Ikke gift	Bor i almen bolig i Vejgaard	Går i sprogskole	Født i en by uden for Damaskus	'Balkanruten'	Siden begyndelsen af 2014

Analysedel 1: Den fysiske rejse

I følgende analysedel om informanternes fortællinger om den rejse, som indtil videre er endt i Danmark, vil jeg anvende Saif og Jamils fortællinger som eksempler på to forskellige ruter til og gennem Europa. Jamils fortælling om hans og Sanaas rejse fra Libanon til Danmark gennem den såkaldte 'Vestlige Balkanroute', som går fra Tyrkiet og Grækenland via østeuropæiske lande til Danmark, følger i høj grad samme vej, som de fleste andre af mine informanter har taget. Saifs rejse adskiller sig meget fra den førnævnte rute, idet hans rejse gik over Nordafrika til Italien gennem den såkaldte 'Centrale Middelhavsroute'⁷, efter at han havde levet i Malaysia knap et år. Som det fremgår af nedenstående illustration, blev de to ruter i 2015 benyttet i vidt forskelligt omfang, idet langt de fleste tog den Østlige Middelhavsroute og Vestlige Balkanroute, ligesom det er tilfældet for fordelingen af mine informanter. I min analyse vil de to førnævnte ruter behandles under ét som 'Balkanruten', fordi de hænger sammen for alle informanter undtagen Karim, som tager den Østlige Middelhavsroute til Italien i stedet for Grækenland som alle andre.

(Frontex 2016:16)

⁷ Navnene på ruterne i denne analysedel er danske oversættelser af betegnelser anvendt af Det Europæiske Agentur for Grænse- og Kystbevogtning (Frontex).

Jamil og Saif har således taget to forskellige ruter til Europa, som begge er blevet anvendt af personer med flygtningebaggrund fra Syrien. Deres fortællinger vil derfor analyseres hver for sig og mere detaljeret end de andre informanternes, som til gengæld vil supplere bagefter i et særskilt afsnit med fokus på gennemgående steder i informanternes fortællinger. Analysen af Saif og Jamils fortællinger vil følge kronologien i mine informanternes rejse, som både omhandler livet i nærområderne, rejsen til og gennem Europa samt ankomst til Danmark. På den fysiske rejse, som er fokus i denne analysedel, er det værd at bemærke, at flere af informanterne forsøgte at rejse videre til Norge eller Sverige og derfor ikke ønskede at bosætte sig i Danmark. De endte dog alligevel med at søge asyl i Danmark pga. politi- og grænsebevogtning på landegrænserne mellem Tyskland, Danmark og Sverige. Saif ankom til Danmark i december 2014 og er dermed én af de informanter, der kom til Danmark først. Jamil og Sanaa ankom i begyndelsen af 2015 - året, hvor de fleste af mine informanter foretog deres rejse. Derfor vil jeg påbegynde analysen med Saifs rejse for derefter at gå over til Jamils fortælling, som omhandler både hans og Sanaas rejse, fordi de flygtede fra Libanon sammen.

Den Centrale Middelhavsroute

Saifs flugt begyndte i Syrien under vilkårlige og dramatiske omstændigheder. Saif fortæller, at han ikke selv var involveret i borgerkrigen men kom fra Daraa, hvor de første demonstrationer begyndte i 2011, og at han alene af den grund blev anholdt i 2011/2012. Anholdelsen og det efterfølgende fængselsophold havde stor betydning for hans beslutning om at flygte. Dette afspejles i, at Saif husker præcist, hvornår og hvor anholdelsen fandt sted:

“My company was a very big company. We had a contract with a governmental company, which meant I could go everywhere in the governmental place. I had a green card, but because I had a green card, but because I had a green card and was from Daraa many saw it as a mistake, a problem. One day in the morning at 6 o'clock the military came at my apartment, caught me and send me to prison. Not only me, but everyone in the street.” (Saif s. 8).

Saif sad i fængsel i nøjagtigt 226 dage uden at se sollys én eneste gang. M.a.o. befandt han sig i en ekstrem venteposition med uvished, om han nogensinde ville komme ud af fængslet. Ventepositionen i fængslet var derfor ikke kun eksistentiel for Saif i forhold til udfaldet men også i

forhold til de ekstreme forhold og længden af opholdet. Som Saif fortæller om sin tid i fængslet, påvirkede det ham ikke kun fysisk - han tabte sig ca. 40 kilo - men også mentalt. Efter sin løsladelse flygtede han til Libanon og opholdte sig der i to uger for at få sit 'helbred' og sin 'tillid' tilbage. Tillid uddybes ikke nærmere men kan fortolkes som tillid til både andre mennesker, autoriteter og samfundsinstitutioner efter dette overgreb. Da Saif ikke kunne finde et arbejde i Libanon, tog han videre til Jordan. Jordan og efterfølgende Tyrkiet blev ligesom Libanon til mellemstationer, som han blev nødsaget til at forlade igen, da han ikke kunne finde arbejde og skabe en tilværelse. Ifølge Saif skyldes de manglende jobmuligheder i alle tre lande, at han netop kom fra Syrien. Af den grund tog han en beslutning om at tage til Malaysia i efteråret 2013 for at finde arbejde - en beslutning, som ikke uddybes i interviewet. I Malaysia finder han arbejde som tjener på en restaurant via en vens ven. At gå fra et højtlønnede, specialiseret arbejde i den største virksomhed i Syrien til at være tjener på en restaurant i Malaysia var imidlertid hverken nemt for Saif eller hans familie af acceptere:

"It wasn't easy for me to work in the restaurant, because I was working in the biggest company in Syria. From working there and now in a restaurant. It's different (..) I spoke with my family: "What do you do?" "I'm working." "Wauw it's very nice. What are you doing now? Which company are you working in?" "In a restaurant? For the cashier or in economics, right?" "No, as a waiter". "What? Come back to Jordan! You must get back to Jordan!" I told them: "Okay, I will see." (Saif s. 11)

Dette skift i arbejdssituation er et udtryk for en nedadgående klasserejse, som hans familie havde mere svært ved at acceptere, end han selv havde. Sidstnævnte kan skyldes, at det for Saif retrospektivt kun var for en kort periode. Efter blot en måned fik han et jobtilbud som konsulent for et IT-firma og oplevede derfor også opadgående klasserejse i forhold til hans arbejde på restauranten. At han ikke tillægger sin tid som ufaglært tjener mere betydning i sin fortælling, hænger derfor sandsynligvis sammen med det førnævnte. Den efterfølgende tid i Malaysia beskriver Saif som 'fantastisk; han havde et 'fantastisk' arbejde med en 'fantastisk' løn. Derudover havde Saif også åbnet en restaurant i Malaysia, som han arbejdede i, når han fik fri fra sit arbejde som IT-konsulent. Han var derfor begyndt at få en stabil tilværelse og tilknytning til Malaysia, da hans liv pludseligt sluttede, som han udtrykker det. Efter et år i Malaysia udløb hans syriske pas. Ved at udtrykke sig sådan er det tydeligt, at Saif havde fået 'rødder' i Malaysia. Grundet

situationens alvor var Saif nødt til at forlade Malaysia, da de malaysiske myndigheder havde forbudt ham indrejse de næste fem år, fordi han opholdte sig i landet, efter at hans pas udløb. Han tog tilbage til Tyrkiet, hvorfra han ikke kunne rejse videre for at besøge sin familie i Jordan, hvilket igen skyldtes problemer med passet. Det efterlod ham i en situation, hvor han hverken kunne tage tilbage til sit 'liv' i Malaysia eller besøge sin familie, der nu befandt sig i Jordan. Saif fravalgte derfor den venteposition, som var nødvendig for at genoptage livet i Malaysia, for i stedet at påbegynde en rejse mod Europa sammen med en af sine brødre. Saif tog et fly til Algeriet, hvor han mødtes med sin bror, og sammen tog de videre til Libyen for at sejle derfra til Italien:

“When I met with him in Algeria and we went to Libya by walking and by the bus. We stayed in Libya for around 10 days. I don't remember exactly, because it was so bad. After that we went to Italy by the boat. By a small boat with a lot of people and we arrived to Italy. It was cold and I thought of it as a day trip. It was very dangerous because the motor in the boat stopped, and we had a small hole in the boat in the middle of the sea... But we arrived.” (Saif s. 12).

Alt i alt tog det tre dage at komme fra Libyen til italiensk fastland, idet kystvagten fandt dem midt på havet og bragte dem videre til Italien og dermed Europa. Saif fortæller, at kystvagten hjalp dem og gav dem lov til at rejse videre efter ankomst. Først tog Saif, hans bror og andre til Rom, hvor de blev i fem dage. Ifølge Saif var disse dage de bedste i hans liv, hvilket han ikke præcist kan beskrive hvorfor men knytter det til at have overlevet turen over havet:

“I don't know. We arrived after the strong trip. It was very dangerous. When we arrived at that place, I would like to stand still and enjoy every moment. I didn't do anything at that time. Just looking. We were a group and it was some happy days.” (Saif s. 12)

Saif, som ellers har fortalt, at han bedst kunne lide et hektisk liv i Malaysia med planer døgnet rundt, fortæller her om en kort periode, hvor han virkelig nød det modsatte. At det skift i perspektiv pludselig fandt sted, vidner om, hvor voldsom og skæbnesvanger rejsen over Middelhavet blev oplevet. Fra Rom tog Saif og hans bror til Milano, hvorfra de fleste, som han rejste med, besluttede sig for, hvilket land de gerne ville tage til. Saif og broren besluttede sig for at tage til Danmark, hvilket hang sammen med, at Saif tidligere havde drømt om at tage til Danmark for at studere. Hvordan de derefter kom til Danmark, fortælles ikke, men vi kan formode,

at de fik hjælp af menneskesmuglere til at komme videre. Ligesom rejsen gennem Europa fortæller Saif bemærkelsesværdigt lidt om ankomsten til Danmark og den efterfølgende asylproces. Saif fortæller, at hans asylproces tog længere tid end 'normalt', og at han endte med at bo på et asylcenter i 3-4 måneder. Til gengæld beskriver han perioden som 'gode dage', fordi han boede sammen med en ven, og fordi de nogle gange tog på ture væk fra centret. Dermed kan hans venteposition på asylcentret formodes at have været mere 'situationel' end 'eksistentiel' modsat personer fra andre lande, hvis chancer for at få asyl er mere usikre.

Balkanruten

Jamil studerede filosofi i Libanon, inden borgerkrigen startede, mens hans lillesøster Sanaa flygtede ud af Syrien til Libanon senere. De boede formodentligt sammen, indtil de besluttede sig for at rejse videre pga. den uholdbare situation i Libanon. Jamil fortæller bl.a., at regeringen i Libanon er 'ca. det samme' som i Syrien, at der er religiøse problemer mellem sunni- og shiamuslimer, og at der finder en del 'racisme' sted over for især 'syriske flygtninge'. Sidstnævnte kommer især til udtryk i form af underbetalt arbejde, højere husleje og daglig diskrimination. Jamil og Sanaa kom til Istanbul i Tyrkiet fra Beirut med fly, hvorefter de tog en bus direkte til kystbyen Mersin som ligger tæt på Syrien. I Mersin fik Jamil og Sanaa kontakt til en menneskesmugler, som efter et stykke tid fortalte dem, at de skulle tage en bus til Bodrum. Da de kom til Bodrum, begyndte tiden at gå meget hurtigt, fordi de ikke selv var herre over situationen:

"Vi kører i bus i seks eller otte timer til et hotel i Bodrum. Vi går hen til hotellet og han siger: "Er du klar? Vi skal rejse nu". Jeg siger: "Vent, vent fem minutter. Måske dør vi, og jeg vil gerne snakke med min familie først". Jeg tager vand og brød, og Sanaa tager pas og mobil i en plastikpose." (Jamil s. 3).

Det lykkedes ikke at komme til Grækenland i første forsøg, da det tyrkiske politi truede dem med vold midt på havet, hvis de ikke vendte om. Under andet forsøg blev de stoppet på strandbredden af politiet, men ved tredje og sidste forsøg lykkedes det endelig at komme til Grækenland. Jamil fortæller i den forbindelse, hvor farlig turen var:

"Vi kan se Grækenland, og du tænker, at det måske kun tager fem minutter. Hvis du ryger i havet, så er du færdig. Kvinder og børn græder. (..) Vi er også meget bange, fordi det hele er mørkt og der er ingen personer.

Hvis du dør i havet, så kan ingen hjælpe dig. Jeg sad her og Sanaa sidder her, og vi sejler, sejler og sejler. Alle mennesker græder meget, men vi læser i koranen og du bliver ligesom rolig. Det er godt". (Jamil s. 3-4).

Modsat tidligere ønskede Jamil på rejsen over havet, at tiden skulle gå hurtigt, idet han formodentligt håbede på, at det kun ville tage fem minutter, nu da de kunne se til Grækenland. Efter at være kommet på det græske fastland, registrerede politiet deres pas og henviste dem til en 'camp', som ifølge Jamil var uhumsk og lugtende. Pga. disse forhold ledte de i stedet for efter et hotel og fandt ét, hvor de boede i 10 dage. Dermed kunne de fastholde bestemte vaner og hverdagsrutiner som eksempelvis at sørge regelmæssigt for deres hygiejne. Efterfølgende fik de papir på, at de skulle forlade Grækenland inden for seks dage, men at de i den forbindelse havde adgang til offentlig transport. Herefter tog de til Athen og derfra nordpå til Makedonien. I Makedonien tog Jamil og Sanaa til Skopje, hvor de blev opdaget og anholdt af politiet:

"Sanaa, jeg og fem andre personer kommer i fængsel. Vi ved ikke, hvor mange dage vi skal blive der. Nogle siger, at du skal blive der i seks måneder, nogle andre siger et år. En syrisk familie siger, at de var der i seks måneder, og de har børn. Da de kom i fængsel, havde de et lille barn. Da de kom ud af fængslet, kunne deres barn gå. Vi bliver trætte, og det er et lille værelse. Der er cirka seks personer, og Sanaa er den eneste kvinde. Jeg bliver bange og tænker... Hvad skal jeg lave? Hvorfor er jeg er? Efter en time eller to, så kommer der noget politi. De siger at vi skal tilbage til Grækenland. Jeg siger okay til at vi skal tilbage til Grækenland. Vi prøver igen, ingen problemer, men at være i fængsel i fem eller seks måneder er et problem." (Jamil s. 4).

Ligesom Saif vidste Jamil og Sanaa heller ikke noget om længden på deres fængselsophold i forvejen, hvilket gjorde dem bange. I de få timer, som de endte med at tilbringe derinde, fik de af vide, at de kunne forvente at blive der i op til et år - et tidsperspektiv, som formodentligt ændrede deres syn på fremtiden i disse timer fuldstændigt. Jamil nævner også, at Sanaa var den eneste kvinde i fængselscellen, hvilket formodentligt pressede ham endnu mere, idet han bekymrede sig om sin lillesøster og særligt dét, at hun var udsat som kvinde. Efter at være blevet løsladt fra fængslet efter få timer mødte de en såkaldt 'mafia' midt i skoven. De løb væk fra disse mistænkelige personer, hvorefter de kom de til en station, hvor de gjorde et kort ophold inden de fortsatte videre til Serbien. Efter at være gået til Serbien, kom Jamil og Sanaa om natten til et terræn med store træer, som ifølge Jamil var 'ligesom et fængsel', hvor de hverken kunne se noget eller bevæge sig videre. I den kaotiske situation løb de først tilbage mod den makedonske grænse

til en adresse i Serbien. Efter at have snakket med en menneskesmugler, valgte de at gå til politiet for at få lavet papirer ligesom i Grækenland, men ventetiden var fem dage. Fordi fem dage var for lang tid til dem, valgte de at tage videre uden papirer og fik ifølge Jamil togbilletter ved at lyve om deres religion og fortælle, at de var kristne. M.a.o. var de opmærksomme på, at den sammensatte kategori 'kristen flygtning' var mere velanset end det at være 'muslimsk flygtning'. Efter at være kommet til Beograd med tog, boede de først på hotel og derefter privat hos en familie, som hjalp 'flygtninge'. Sidstnævnte fandt en taxa til dem, som tog dem til Ungarn. På den tur blev de igen jagtet af politiet men samtidig også hjulpet af andre 'flygtninge', som muligvis var strandet ved grænsen mellem Serbien og Ungarn. I Budapest får Jamil og Sanaa efter et kort ophold mulighed for at køre med til Tyskland i en gammel ambulance fyldt med andre 'flygtninge':

“Vi går hen til ambulancen, hvor der måske er 20-25 personer. Alle står op. Sanaa og jeg sidder. Den kører i cirka 10 timer. It felt like I didn't have any legs. Sanaa kaster op, og jeg kan ikke huske hvordan det var. Vi var i München. Vi tænkte at vi skulle dø, fordi der ikke var ilt.” (Jamil s. 6).

Således er det ikke kun turen over Middelhavet, som Jamil og Sanaa oplevede som livsfarlig og dermed som en eksistentiel venteposition, men også vejen fra Budapest til München, der givetvis blev oplevet som endnu længere end de ca. 10 timer, som den varede. Fra München tog de til Hamburg og måtte vente en nat, inden de kunne tage et tog til København tidligt om morgenen næste dag. Jamil gik rundt i Hamburg med armen rundt om Sanaa, fordi han tænkte, at der ville være en mindre risiko for, at politiet opdagede dem som flygtninge, hvis de så ud som 'normale' kærestepar. Ligesom de tidligere udgav sig som kristne, efterlignede de i Hamburg også en vestlig levevis, som adskiller sig fra den måde, som kærestepar går sammen på gaden i Syrien og andre arabiske lande. Allerede på rejsen gennem Europa blev de dermed bevidste om og anvendte former for intraetnisk differentiering, idet de forsøgte at fremtræde anderledes end det, som normalt forbindes med at tilhøre kategorier som 'araber', 'flygtning' og 'muslim'.

Efter at have siddet på en tyrkisk café, som lukkede sent på aftenen, blev de henvist til en anden bar, som viste sig at være for 'lesbians and gays'. På den bar bemærkede Jamil blandt andet, at der ikke var nogen dør på toilettet, og at kvinder ifølge Jamil tilbød sex til fremmede, hvilket han beskriver som 'work' og dermed en form for prostitution - sidstnævnte udtrykker han som 'meget

dårligt'. Imidlertid er det ikke sikkert, at nogle af disse kvinder faktisk var prostituerede, idet Jamil ikke forstod tysk eller engelsk og derfor kun tolkede ud fra deres opførsel. Kl. 6 om morgenen tog Jamil og Sanaa med toget fra Hamburg mod København. Toget blev ransaget af politiet, hvilket ifølge Jamil muligvis kunne være for at lede efter 'flygtninge' eller narko. De blev dog ikke opdaget som 'flygtninge', da de stoppede med at snakke, da politiet kom. Derudover lignede de heller ikke flygtninge men snarere nogle fra Sydeuropa, som Jamil fortæller det. I København kom de i kontakt med politiet og dermed påbegyndte deres asylproces. Under asylprocessen boede Jamil og Sanaa på to forskellige asylcentre. Det første beskrives som isoleret og med få køkkenfaciliteter, mens de på det andet asylcenter fik mere plads, selvom den også følte som isoleret og uden socialt liv. Jamil bemærkede, at selv den lokale svømmehal ikke havde særligt mange besøgende. For Jamil var den tid derfor så kedelig og meningsløs, at han på daværende tidspunkt hellere ville tilbage til Syrien. "It's not life", som Jamil fortæller om den 'livløse' tilværelse som beboer på disse asylcentre (Jamil s. 7). Følelsen af isolation kan i høj grad forklares ud fra, at begge var opvokset i en millionby og omgivet af en stor familie. Dermed kom de med en tidlig bagage med hensyn til det sociale livs konstante tilværelse, som stod i skarp kontrast til livet på asylcentre. De negative minder hænger muligvis også sammen med, at Jamil og Sanaa i alt boede på asylcentre i syv måneder, hvilket er længere end de fleste andre informanternes asylproces.

Steder på ruterne

Et fællestræk for Tyrkiet og Libanon er, at de har fungeret som transitlande på informanternes videre rejse. Som udgangspunkt var de ikke tænkt som sådan, men pga. de svære vilkår i landene endte mine informanter med at opholde sig der midlertidigt. Aziz, Hamid og Layla udtrykker ligesom Jamil, at der er meget racisme i Libanon. Hamid, som flygtede efter sin brors død, fortæller endda, at han især på pga. racisme i Libanon overvejede at tage tilbage til Syrien. Layla, som flygtede efter hendes universitet i Damaskus blev bombet, udtrykker derudover, at hendes manglende opholdstilladelse i den tid, som hun boede i Libanon, bidrog til hendes beslutning om at rejse fra Libanon. Fælles for mine informanter er, at de opholdte sig i Libanon for - under dårlige vilkår - at tjene penge til familien i Syrien og den videre rejse. Denne måde at leve på gjorde sig også gældende i Tyrkiet, hvor både Mahmoud, Karim, Hamid og Mansoor tjente penge til den

videre rejse - modsat Saif, som hverken kunne finde et arbejde i Libanon, Jordan eller Tyrkiet. Eksempelvis var det muligt for Mansoor, der blev færdig i militærtjeneste inden krigen, og Karim, der var færdiguddannet økonom, at finde et arbejde i Tyrkiet som henholdsvis revisor i et IT-firma og som køkkenassistent på en restaurant. De arbejdede der begge i et år men fortæller hver især, at det var en svær situation - dels pga. manglende udbetaling af løn men også dårlige levevilkår for personer fra Syrien. Layla ville gerne have studeret i Tyrkiet men fortæller, at det var for svært pga. sprogbarrierer. Som Layla udtrykker det, så er 'der ingen fremtid i Tyrkiet for os' - 'os' forstået som syriske 'flygtninge'. Det var derfor også svært at etablere en tilværelse i Tyrkiet pga. diskrimination og manglende rettigheder, hvorfor alle mine informanter er endt med at forlade Tyrkiet og rejse til Grækenland eller Italien.

Hamid forsøgte ligesom Jamil og Sanaa at komme til Grækenland tre gange i træk. Første gang blev han snydt af en såkaldt 'mafia', som slet ikke kørte ham til en båd men til et andet sted i Tyrkiet. Anden gang fandt han så en 'sød mafia', som han stolede på, og som fortalte ham, at hvis det ikke lykkedes i første forsøg at komme til Grækenland, måtte han prøve igen gratis. Men anden gang blev han imidlertid tilbageholdt af det tyrkiske politi efter at have sejlet mod Grækenland. Han tilbragte derefter to dage i fængsel og underskrev til sidst et papir på, at han ikke ville forsøge det samme igen. Hamid fortæller ikke dårligt om sit fængselsophold men betoner derimod i sin fortælling, at politifolkene var 'meget søde', fordi han fik mad i fængslet. På den måde understreger Hamid, at han mødte både 'søde' menneskesmuglere og myndighedspersoner under sit ophold i Tyrkiet ud fra, at de holdte, hvad de lovede, og hjalp ham videre. De positive beskrivelser hænger også sammen med, at især menneskesmuglerne var uundværlige for Hamid og de andre informanter i forhold til at komme videre til Europa.

Alle mine informanter ankom enten til Grækenland eller Italien som det første land efter at være kommet over Middelhavet. Undtagen Saif, der tog fra Libyen til Italien, tog de andre informanter fra Tyrkiet, hvoraf de fleste ankom til enten Lesbos eller Kos. Fælles for disse lande er, at mine informanter alle blev henvist til såkaldte 'camps' for at få papirer til at rejse videre. Det er dog forskelligt, om informanterne har villet opholde sig i disse camps, og hvor lang tid det har taget at få papirer. Ingen har dog ventet mere end 10 dage. For dem, som ankom til Grækenland, er det

også forskelligt, hvor lang tid de ifølge dem selv har måttet opholde sig i Grækenland. For Hamid var det eksempelvis kun 24 timer, mens Amir, som hurtigt kom til Grækenland fra Tyrkiet, fik lov til at opholde sig i landet i 6-10 dage. Især for Hamid må det derfor formodes, at den korte tidsfrist har lagt et mentalt pres på ham for at finde en vej ud af landet.

Modsat de andre informanter på Balkanruten tog Karim til Italien fra Tyrkiet. Der var ikke en særlig grund til, at han tog til Italien frem for Grækenland. For Karim handlede det blot om at komme til Europa og ikke til et særligt land. Karim beskriver det som svært og forvirrende at orientere sig i Italien, men han ankom alligevel til Milano fra Sicilien efter at have rejst igennem en række italienske byer. Hans dårlige oplevelser med at orientere sig i Italien sammenligner han med, hvis *jeg* tog til Kina og skulle orientere mig der. Italien og Grækenland har dermed også fungeret som transitlande for både Karim og de andre informanter.

Hamid, som kun måtte opholde sig 24 timer i Grækenland, fortæller, at han også i Makedonien og senere i Serbien fik papirer på, hvor lang tid han måtte opholde sig i de pågældende lande. Mansoor, Amir, Aziz og Layla var ligeledes i Makedonien. Ligesom Jamil og Sanaa måtte Aziz gå gennem naturligt terræn for at nå videre fra Makedonien til Serbien:

“Nej, det er fordi jeg er... Hvad hedder det... Opvokset i bjerge. I mit land havde jeg mange lam. Jeg er vant til mørke, fordi jeg om natten skulle følge dem op på bjerge for at spise. Jeg kender godt vejen. Der er mange flygtninge fra store byer, men jeg er ikke bange. Jeg er også god til at løbe. Jeg løber som førstemand og jeg bestemmer hvilken vej, som vi skal løbe. Vi har også en GPS. Vi er 15 i gruppen, og nogle snakker godt engelsk, men jeg bestemmer hvilken vej vi skal. Det er, fordi jeg kender dette terræn godt. Vi skal sove her i skoven en nat. De er bange, men jeg siger nej, de skal ikke sove. Måske kommer mafiaen også her. Jeg bestemmer. Det er lidt langt væk og der er mange træer” (Aziz s. 3-4).

Som citater viser, sonderer Aziz mellem flygtninge fra landet og flygtninge fra ‘store byer’, og fortæller, at han som én, der er opvokset i bjerge, har mere erfaring med at begå sig og navigere i et sådant terræn. På den måde fik han en særlig rolle i den gruppe, som rejste gennem Østeuropa, og fik lov til at ‘bestemme’ over forhold som, hvor de skulle sove og i hvilken retning de skulle gå. Det står i modsætning til Jamils oplevelser i samme terræn, som han ikke var bekendt med i samme grad som Aziz, fordi han var fra storbyen Aleppo. Både Aziz og Jamil knytter dermed deres

oplevelser i Østeuropa til deres fortid og opvækst. De dårlige oplevelser i særligt skovene blev endnu værre for Jamil og Sanaa, fordi folk fra den såkaldte 'mafia' truede og jagede dem. Derfor var de og andre informanter påpasselige med at have kontakt til og tage imod tilbud fra disse mennesker.

Samtidig fandtes der også godt og dårligt politi, idet myndighedspersoner enten forhindrede dem i at krydse grænser - især i Ungarn - eller modsat bød dem velkommen og endda hjalp dem med at komme videre. Hamid fortæller, at der var mange problemer med især politiet i Ungarn, som flygtninge var bange for at få kontakt til og blive registreret hos. Aziz nævner specifikt 'Dublin-forordningen' som grunden til, at han og andre flygtninge ikke ønskede at få taget fingeraftryk af det ungarske politi. Dublin-forordningen er den aftale mellem europæiske lande, som sikrer, at en asylansøgning behandles i det land, som asylansøgeren først fik taget fingeraftryk i (Udlændingestyrelsen 2017c). Hvis Aziz fik taget fingeraftryk i Ungarn, ville det derfor betyde, at han kunne blive sendt tilbage til landet, selvom han senere søgte asyl i Danmark. Layla, som kom til Ungarn via Serbien og Kroatien, 'hader' Ungarn pga. især politiet, som ifølge hende fik flygtninge til at føle sig som 'disgusting people' (Layla s. 3). På den baggrund stiller hun spørgsmålstejn ved, hvorfor politiet opfører sig, som de gør. Det uddybes dog ikke, hvad der præcist fik hende til at føle sådan. Det afspejles også i Laylas fortælling, at det i det hele taget var 'stressende' for hende som ung kvinde at rejse gennem Europa. Det stressende for Layla var ikke så meget farerne undervejs men snarere dét, at 'alle' så mistroisk på hende og ikke forstod, hvordan hun kunne være så selvstændig og modig at rejse alene som kvinde. Især i Laylas fortælling ses det dermed tydeligt, at hun både blev kategoriseret som 'flygtning' og som 'kvinde' under sin rejse, og at disse to kategorier samtidig indvirkede på hinanden, idet hun blev anset som en særlig form for udsat flygtning og samtidig en særlig slags kvinde, fordi hun valgte at flygte og gøre det alene. Mansoor fortæller, modsat andre af mine informanter, at han ikke selv mødte det ungarske politi, men at særligt grænsebevogtningen ved den serbisk-ungarske grænse gjorde det meget svært for nogle flygtninge at komme videre. Mansoor og hans gruppe af venner gjorde dog brug af en særlig strategi for at komme forbi grænser som denne, hvor han gik forrest i sin gruppe af venner, fordi han lignede mest en 'europæer' forstået som skaldet, lys i huden og med blå øjne. På den måde var de ligesom Jamil og Sanaa bevidste om deres fremtoning over for myndigheder,

og at det var bedst at nedtone religion og etnicitet så meget som muligt.

Menneskesmuglerne og myndighedernes rolle sammen med tilfældigheder var derfor med til at ændre informanternes fysiske rejse og fik dem til at genoverveje deres ruter og mål undervejs. Informanternes rejse i især lande som Makedonien, Serbien og Ungarn beskrives af alle informanter som kaotisk og usikker, fordi de både måtte flygte fra myndighedspersoner og den såkaldte 'mafia', som tydeligt bestod af organiserede kriminelle. Men selvom det var muligt at få officielle papirer på at rejse gennem disse lande, som Hamid gjorde, valgte de fleste alligevel at rejse med det samme uden at vente på disse papirer. Det kan hænge sammen med, at de frygtede at blive registreret som asylansøgere, som Aziz fortæller, at han var bange for i Ungarn.

De fleste informanter rejste fra Ungarn og direkte gennem Østrig til Tyskland. Hamid er den eneste, som fortæller om at have opholdt sig længere tid i landet. Efter at være blevet smuglet til Østrig med en ven, bemærkede Hamid, at mange mennesker kom med kage og blomster til flygtninge, og at de kunne holde pause i et 'kæmpestort hus' med mad, tøj, senge og bad. Politiet bød ham også velkommen og gav ham et valg mellem at blive i Østrig eller rejse videre til Tyskland med en bus gratis. På trods af velkomsten og den positive oplevelse valgte han at rejse videre med det samme, fordi han allerede havde besluttet sig for at tage til Danmark for at være sammen med sin bror. Som i Milano for Saif og Karim, der begge rejste videre derfra, var Tyskland et sted, hvor flere af mine informanter begyndte at rejse mere adskilt fra de grupper, som de ellers havde rejst sammen med gennem Europa. Eksempelvis rejste Amir med en gruppe på otte personer helt fra Syrien, og i Tyskland fortalte han dem, at han ville til København, men at de selv måtte bestemme, om de ville rejse med ham dertil eller til et andet land. Som han fortæller, gav han ikke råd til de andre, fordi beslutningen ikke blot havde konsekvenser i et kortere tidsrum men muligvis 'for evigt'. Førnævnte udtryk peger på, hvor stor betydning og hvilket tidsperspektiv Aziz og givetvis de andre informanter tillægger rejsen for deres fremtid. Aziz havde fået et forhold til og fulgt en familie lige fra Tyrkiet men måtte sige farvel til dem i Tyskland, fordi de ikke ville til Danmark. Mansoor, som ubesværet kom gennem Ungarn, tog også til München i Tyskland med en gruppe af venner, som han mødte og fulgtes med fra Izmir. I München fandt politiet dog dem, og de blev tilbageholdt, fordi de skulle registreres og tjekkes for 'farlige ting', som Mansoor udtrykker det. Efter en nat blev de henvist til et asylcenter, som de skulle gå hen til på egen hånd. Hans venner

blev i Tyskland, mens han selv valgte at tage videre til Danmark, fordi han havde en ven i landet.

Da Karim var i Milano ligesom Saif, ville han gerne til Norge, fordi han havde hørt, at lønnen var høj, og at han derfor håbede på at få et job og tage penge med tilbage til Syrien efter borgerkrigens afslutning. Men han kunne ikke finde en smugler, som ville tage ham med til Norge eller Sverige. Til gengæld ville én menneskesmugler køre ham til Kolding i Danmark. Da Karim var i Kolding, ville han finde en togstation for at komme videre til Sverige sammen med tre andre 'syriske flygtninge'. De spurgte derfor 'danskere' på gaden om, hvor togstationen lå, men som Karim fortæller, så de forhutlede ud og lignede derfor flygtninge, hvorfor politiet kom hen til dem kort efter. Ifølge Karim associeres kategorien 'flygtning' således med det at se usoigneret og dårligt klædt ud, hvorfor de i den tilstand faktisk kom til at bekræfte disse associationer hos forbigående. Karim fortalte også politiet, at han var flygtning, og at han gerne ville tage til Sverige for at være sammen med familie. Politiet svarede imidlertid, at ifølge loven skulle han søge asyl i Danmark eller vende tilbage til Italien, hvorfra han muligvis ville blive sendt til Tyrkiet eller endnu længere væk. Derfor blev Karim bange og sagde 'okay, Danmark, Danmark'. Rejsens negative oplevelser havde dermed allerede sat sit præg på Karim og de muligheder, som han så for sig. Politiet sagde til gengæld det modsatte til Hamid, da han blev stoppet i Danmark og bad om lov til at rejse videre mod Sverige. Hamid ville faktisk ikke til Sverige men brugte det alligevel som undskyldning for at tage til Aarhus og mødes med sin bror, inden han søgte asyl.

Som Saif fortæller de andre informanter ikke så meget om den periode, hvor de søgte asyl. Den venteposition, som de befandt sig i, havde forskellig længde, og alle informanter flyttede mellem forskellige asylcentre i perioden. Generelt udtrykkes der ikke en utilfredshed med ventetiden. Ifølge Hamid, som boede på et asylcenter i fire måneder, var der også fine forhold på centret, idet de fik mad tre gange om dagen og underholdning i form af PlayStation og pool. Garantien for mad hver dag virkede sandsynligvis tryghedsskabende i forhold til den tidligere rejse, hvor adgang til mad var mere usikkert. På samme måde husker Aziz særligt de første to dage på Modtagecenter Sandholm, blot fordi han fik lov til at tage bad og få nyt tøj. At sove fire personer på et værelse havde Hamid det ligeledes fint med - muligvis også taget i betragtning af tidligere erfaringer på rejsen. Mahmoud, hvis familie ellers bor i Saudi Arabien, opholdte sig på et familiecenter i syv

måneder pga. sin uledsagede mindreårige fætter, som kom hertil uden sine forældre. På det center gik Mahmoud i skole samt spillede fodbold og pool eller tog i svømmehallen. Han synes, at det var et godt ophold, fordi han - modsat Jamil og Sanaa - følte, at der var et socialt liv, hvor man ikke bare boede alene men var sammen med sin familie.

Ligesom Jamil og Sanaa fortæller Layla om denne periode som en tid, hvor hun ifølge sig selv 'lavede ingenting' ud over at besøge venner i København og være med i en gruppe for kvinder, der strikkede. Som flere af de andre informanter, beskriver hun derfor tiden som 'meget kedelig'. Layla boede i alt på fire asylcentre i forskellige landsdele, hvilket hun beskriver som 'træls', især fordi hun skulle bruge alle sine lommepenge på transport til København for at besøge venner. Karim beskriver ligeledes tiden som kedelig, fordi han ikke skulle lave andet end at vente. Han fremhæver, at han gerne vil være social men med de rigtige mennesker, og at han ikke fik lov til det på asylcentret, hvor han skulle sove sammen med flere andre på ét værelse. Han kunne heller ikke lide at spille kort, som flere af de andre fik ventetiden til at gå med, men han fandt til gengæld andre, som mindede om ham, og som han omgikkes. Amir, som har været selvstændig erhvervsdrivende i Syrien, var endnu mere utilfreds end Karim og de andre informanter. Modsat Layla fik Amir ikke lommepenge og kunne derudover ikke købe eller lave sin egen mad men måtte nøjes med den danske mad, som de fik serveret. Den manglende mulighed for selvstændighed i forhold til penge og mad gjorde Amir misfornøjet. Han beskriver maden som så dårlig og anderledes fra 'syrisk' mad, at han måtte gå sulten i seng i de tre sidste måneder, hvor han boede på det andet asylcenter. For Mansoor kunne det, at de boede mange asylansøgere sammen, og at de var fra forskellige lande med forskellige asylsager, også være et problem. Han fremhæver især den dårlige stemning, som opstod, når nogle af beboerne fik afslag på asyl.

Opsamling

I analysedelen om den fysiske rejse har jeg nu gennemgået Saif og Jamils fortællinger samt suppleret dem med dele af de andre informanters fortællinger. De to overordnede fortællinger tager udgangspunkt i to forskellige ruter; Middelhavsrueten og Balkanrueten, som hver især indeholder forskellige risici, udfordringer og muligheder. Saifs tur over Middelhavet tog længere tid og var formodentligt farligere end Jamil og Sanaas, men til gengæld kom Saif direkte til Italien,

hvorfra han 'ubesværet' kunne rejse videre nordpå. Jamil og Sanaa måtte som andre informanter prøve flere gange i træk at komme over Middelhavet fra Tyrkiet og oplevede også senere i Makedonien efter deres fængselsophold at blive sendt tilbage til et tidligere land på deres rejse. Den oplevelse af at måtte rejse frem og tilbage flere gange på Balkanruten er der flere informanter, som fortæller om. Saif og Karim har ikke haft de samme oplevelser på deres rejse til og gennem Europa. Samtidig har de informanter, som tog Balkanruten, oplevet et større pres fra myndighedspersoner og organiserede kriminelle i forhold til tid, hvilket de officielle papirer er et eksempel på. Sådanne papirer fik Saif og Karim ikke, og de mødte heller ikke organiserede kriminelle, som truede eller afpressede dem på deres rejse. De to overordnede ruter suppleret med afsnittet om specifikke steder på ruterne viser derfor, at der fandtes 'gode' og 'dårlige' steder på alle informanternes rejser. Usikkerhed og midlertidighed oplevede de allerede i nærområderne i landene Libanon, Jordan og Tyrkiet, som alle beskriver som præget af racisme, manglende rettigheder⁸ og arbejdsløshed. Det er på den baggrund, at disse lande blev til transitlande på deres videre rejse. Modsat nærområderne, hvor informanterne forsøgte først at etablere en tilværelse, blev Grækenland og Italien opfattet som transitlande på deres videre rejse fra begyndelsen af. De var dog tvunget til at vente i disse lande for at få lov til at rejse videre. For alle undtagen Saif og Karim fortælleres der endnu mere negativt om oplevelser i de efterfølgende lande på Balkanruten end Grækenland. Hvorvidt steder på deres rejse opleves som positive eller negative varierer imidlertid med eksempelvis informanternes opvækst i storbyer eller på landet. Modsat de andre informanter, som er vokset op i større byer, fortæller Aziz således, at han havde det fint med at vandre i naturligt terræn og forklarer det med, at han kom fra landet. Køn spiller også en rolle for de kvindelige informanter, der blev opfattet af andre som mere udsatte pga. farerne undervejs. I den forbindelse påpeger Layla, at det mere var andre flygtnings 'blikke' på hende som en kvindelig flygtning, der rejste alene, end farerne i sig selv, som var stressende for hende.

Taget i betragtning af den lange periode, som informanterne boede på asylcentre, i forhold til den

⁸ De manglende rettigheder i nærområderne Libanon og Jordan kan formodes at hænge sammen med, at disse lande ikke har ratificeret FN's flygtningekonvention (UNHCR 2017). Tyrkiet har ratificeret konventionen med et forbehold om en 'geographical limitation'. Dette betyder, at det kun er personer, der flygter fra begivenheder i *Europa*, som kan få flygtningestatus i Tyrkiet. På trods af dette er Tyrkiet stadig underlagt princippet om 'non-refoulement', som vil sige, at Tyrkiet ikke må sende personer tilbage til en situation, hvor de risikerer forfølgelse og lignende (Human Rights Watch 2017).

kortere fysiske rejse er det bemærkelsesværdigt, at de ikke beskriver den periode nærmere. I modsætning hertil kan især Jamil fortælle yderst detaljeret om få timer eller dage på rejsen til Danmark, hvor der foregik meget på én gang, og hvor de var i fare. Det må derfor formodes, at informanterne fortæller mere detaljeret om de ventepositioner under rejsen, som har haft mere 'eksistentiel' betydning. Modsat fortælles der ikke i samme grad om ventepositioner af mere 'situationel' karakter. Saif samt Jamil og Sanaas fængselsophold blev især oplevet som ekstremt vigtige, fordi det var usikkert, hvornår og om de blev løsladt. Ventetider pga. bureaukratiske procedurer både i Grækenland og Danmark nævnes til gengæld ikke på samme måde, fordi udfaldet og varigheden af disse procedurer var mere velkendte og sikre. Samtidig fortæller flere af informanterne, at de har haft husly, tøj, hygiejne, mad og PlayStation til rådighed under eksempelvis asylfasen, hvilket har gjort, at de har følt sig mere trygge og tilpasse med at vente under disse forhold. På den måde ses en tydelig kontrast mellem asylperiodens situationelle venteposition og de eksistentielle ventepositioner under stor fare, som de befandt sig i flere gange under den fysiske rejse. Samlet set kan hele den forudgående rejse med dens livsfarlige situationer i sin helhed også karakteriseres som én lang eksistentiel 'venteposition', fordi udfaldet, som ville ændre deres tilværelse, i høj grad var usikkert undervejs. Nogle informanter såsom Amir, Mahmud, Saif og Sanaa fortæller dog ikke så detaljeret om eksempelvis rejsen gennem Europa, hvilket kan have flere årsager. Det kan både skyldes interviewsituationen, idet de ikke ønsker eller sprogligt ikke kan fortælle mere, samt at de ikke finder den periode væsentlig for deres fortælling og i stedet fortæller om emner, der ligger nærmere deres nutidige situation.

Analysedel 2: Den kulturelle rejse

I denne analysedel vil jeg fokusere på forskellige aspekter af og oplevelser på den kulturelle rejse, som fremhæves af informanterne. Rejsen, som jeg har fulgt indtil videre, slutter nemlig ikke med ankomsten til Danmark, idet de stadig 'bevæger sig' personligt og kulturelt. Analysen struktureres i to overordnede temaer, som består af mindre afsnit. De to temaer er hhv. 'sociale relationer' samt 'uddannelse og arbejde'. Mens første tema behandler de konkrete relationer til familie, venner og andre bekendtskaber, omhandler andet tema en anden slags 'relationer', nemlig informanternes forhold til uddannelsesinstitutioner og arbejdsmarkedet. Førstnævnte deles op i to mindre afsnit, 'transnationale relationer' og 'relationer inden for Danmark', fordi informanterne fortæller om

både kontakt til familie i udlandet og til familiemedlemmer inden for landets grænser samt nye venner og bekendtskaber i Danmark. Det er især i den forbindelse, at informanterne reflekterer over deres position i samfundet, og om hvordan deres liv hænger sammen med kanoniske narrativer om 'integration' som eksempelvis det at tilpasse sig 'danskernes' vaner og traditioner. 'Uddannelse' vil som underafsnit behandles først, fordi de fleste informanter har påbegyndt en uddannelse inden deres ankomst til Danmark og derfor kommer med kompetencer, som dog ikke er brugbare på det danske arbejdsmarked ifølge nogle af informanterne. Derefter vil 'arbejde' som andet underafsnit undersøges - et område, som i høj grad fremhæves af informanterne som betydningsfuldt for deres tilværelse i landet. Men allerførst vil analysedelen om den kulturelle rejse som allerede nævnt undersøge 'sociale relationer'.

Transnationale relationer

Transnationale relationer defineres her som relationer, der går på tværs af nationale grænser. For mine informanter er det som oftest familierelationer, som er transnationale. De fleste informanter gav korte svar og uddybede ikke, da jeg spurgte ind til deres familie uden for Danmarks grænser. Samtidig stillede jeg ikke yderligere spørgsmål, da jeg antog, at det kunne være et svært og ømtåleligt emne for dem at snakke om, fordi det knytter sig til deres fortid i Syrien. Det viste sig dog, at nogle af informanterne var villige til at fortælle detaljeret om deres rødder i oprindelseslandet, deres familiemedlemmers situation og i Hamids tilfælde hans lillebrors død. Efter at Hamid har fortalt, hvordan en eksplosion sprang i hans families lejlighedskompleks i Syrien, og at han fandt sin bror liggende på trappen, siger han således:

"(..) Jeg løfter ham og går hurtigt ud til vejen. Der kommer en ambulance. Ikke en ambulance fra Bashar, men en ambulance fra mit land fordi vi har lavet et lillebitte hospital. På vejen dertil dør min bror. Jeg siger til ham: "Har du det godt?" Han kan ikke snakke, og hele hans krop var smurt i blod, blod og blod. Hele hans krop var smurt i blod. Jeg har på YouTube... Ham der var i ambulancen tog billeder. Han lavede alt muligt. Jeg vil ikke. Jeg vil ikke huske, men han laver det og sender det til Al Jazeera. Min bror døde 15 minutter fra mit hjem. Han døde hurtigt. Han kunne ikke snakke og vi kører i bilen til hospitalet. Han snakker ikke. Han kan ikke snakke. Når jeg er på hospitalet, ved jeg godt, at min bror er død. Han havde kæmpe problemer her [peger på sine ben]. Jeg ved, at han er død. Bagefter har jeg det meget dårligt. Jeg ved ikke, hvad jeg skal lave. Min mor ringer til mig. Mine søstre ringer til mig. Min bror døde før kl. 18 om eftermiddagen ligesom nu. Jeg tænker hurtigt hvorfor han gik tabt. HVORFOR?" (Hamid s. 3).

På trods af den tragedie fortæller Hamid, at hans mor og søstre - om han også har én eller flere brødre tilbage i Syrien nævnes ikke - stadig bor i Syrien. At det er kvinderne, som bliver i Syrien, er et fællestræk for mange af informanternes fortællinger, mens især informanternes brødre enten er flygtet til andre lande såsom Libanon, Tyrkiet, Saudi Arabien, Tyskland og Sverige eller befinder sig i Danmark mere eller mindre tæt på dem. Derudover ses en tydelig generationsforskel, idet forældrene som oftest er blevet i Syrien og i visse tilfælde stadig ønsker at gøre det - ældre generationer er dermed i højere grad 'fastgroede' i Syrien end mine informanter.

Der findes dog både undtagelser fra køns- og generationsforskellen - eksempelvis bor Jamil og Sanaas søster også i Aalborg, mens Saifs mor søger asyl i Danmark. Sanaa fremhæver endda ud fra egne erfaringer det at være ugift kvinde i Syrien som en særlig grund til at flygte:

“Da der kom krig flygtede jeg. Jeg blev ikke ligesom min mor og søster, som har set mange ting fra krigen. Hvis man er en pige i Syrien, så er det meget, meget svært fordi de vil komme og gifte sig med dig, og du kan ikke bestemme om du har lyst eller ej. De gjorde ikke noget ved min mor eller min storesøster, fordi hun er gift, men fordi jeg er en ung pige, så vil de komme og tage mig” (Sanaa s. 2).

At være 'ung' og 'ugift' pige i Syrien gør m.a.o., at mænd opfatter hende på en bestemt måde, som betyder, at de vil gifte sig med hende mod hendes vilje. Modsat for Sanaa, som har både Jamil og en storesøster i Danmark, gælder det for de fleste informanter, at de har få eller ingen familiemedlemmer i Danmark, hvorfor informanterne derfor må nøjes med kontakt til dem gennem diverse medier. De fleste har endda kontakt på daglig basis og planlægger derudover at besøge især de familiemedlemmer, som befinder sig i nabolande til Danmark - som eksempelvis Karim, der venter på at få en 'ordentlig løn', så han får råd til at besøge sin bror i Tyskland. Visse informanter som Karim og Aziz, der er under henholdsvis uddannelse og praktikforløb, udtrykker også, at de ikke har tid til at besøge familiemedlemmerne med deres hverdag lige nu - det er således som om, at hverdagen er så fyldt med gøremål, at fysisk kontakt til familie må placeres ude i fremtiden. Samtidig fortæller nogle af dem, at de gerne vil tjene penge i Danmark for at sende dem til deres familiemedlemmer i udlandet eller spare op til at forsørge dem i fremtiden. Sidstnævnte og den jævnlige kontakt peger på, at de fleste informanter stadig føler et stærkt

tilhørsforhold til deres familie på trods af den fysiske adskillelse. Men særligt Aziz og Layla har ikke den samme regelmæssige kontakt som de andre, fordi de har et mere eller mindre problematisk forhold til deres familie pga. uoverensstemmelser i forhold til bestemte forventninger fra familiens side til dem. Ifølge Aziz vil hans familie have, at han bibeholder sin 'muslimske', 'arabiske' kultur så meget som muligt, fordi de har et dårligt indtryk af Danmark:

"(..) De ringer meget, men nogle gange gider jeg ikke at snakke med dem.

I: Hvorfor ikke?

A: Jeg ved det ikke. Det er fordi når tiden går, så er savnet ikke så svært. De bliver... Jeg ved det ikke... Vant til det. Det er også fordi, at jeg har skiftet mobil. De snakker meget, og de snakker meget grimt om Danmark. De kender ikke Danmark, så de spørger om meget dumme ting. Jeg kan ikke lye hver gang, og jeg gider ikke at forklare hver gang. Derfor svarer jeg ikke. Nogle gange, hvis jeg svarer og jeg forklarer det til dem, så forstår de det ikke. Min mor synes for eksempel, at der er dårlige mennesker i Danmark. Jeg kan ikke forklare det til hende, at Danmark ikke er dårligt, fordi hun har ikke været her og set det selv." (Aziz s. 10-11).

Aziz identificerer sig med 'Danmark' og 'danskere' på en helt anden måde end sin familie, hvilket hænger sammen med et allerede opbygget tilhørsforhold af blot 'at være her', som han understreger, at hans familie ikke har prøvet. Ved Layla omhandler det problematiske forhold særligt hendes valg af uddannelse som journalist, og hun nævner eksplicit hendes diskussioner med familien som en grund til at forlade Syrien:

"When I said to my family that I wanted to be a journalist they said: "NO. You don't have to. Because it's not our job. It's not our... It's not okay". My family are muslims and they say "No no, you don't have to... We are muslims and we don't like..."

I: Do you have a lot of discussions with your family?

L: Very much... In the end I went to Lebanon... I said... Jeg har ikke lyst til at blive hos dem... I don't have time to think about all these traditions and of these things. It doesn't matter to me..." (Layla s. 8).

Layla knytter diskussionen med sin familie til, at de er 'muslimer' modsat hende, som andetsteds i interviewet betegner sig som 'ateist'. Set i forhold til resten af interviewet med Layla er det dog tydeligt, at hun ikke mener, at hendes familie som 'muslimer' er imod uddannelse i det hele taget, men at de ikke 'kan lide' det, at hun som kvinde tager en uddannelse. Laylas afstandtagen til sin familie står i kontrast til informanter uden familiemedlemmer i Danmark såsom Karim og Aziz, der

begge udtrykker en frustration over ikke at have flere nære relationer. Til gengæld fortæller Layla, at hun har fået relationer til mennesker i Danmark, som er "like a family" (Layla s. 10-11), idet de hjælper hende med forskellige gøremål. Hun siger i den forbindelse, at den slags hjælp og nære relationer ikke findes i Syrien, hvilket både kan hænge sammen med hendes problematiske forhold til sin familie og med det, at hun får hjælp i Danmark som 'flygtning', hvilket hun ikke var i Syrien. Disse nye 'familierelationer' leder hen til det næste afsnit om sociale relationer inden for Danmarks grænser.

Lokale relationer

Det er forskelligt, om informanterne beskriver det som nemt at få nye venner og bekendtskaber i Danmark. Layla har som nævnt fået flere nære relationer, hvilket bl.a. skyldes, at hun allerede havde boet med 'danskere' i Libanon, før hun tog til Europa, og at disse 'danskere' hjalp hende med at få et netværk i Aalborg, da hun kom til Danmark. Men andre informanter påpeger ikke blot, at det er svært for dem at finde venner i Danmark, men også at det generelt er svært pga. den 'danske' kultur - det fremhæves m.a.o., at det at forsøge på at få relationer til etniske danskere også er en del af deres kulturelle rejse. Især Saif og Amir forklarer vanskelighederne med at få relationer til danskere ud fra en opfattet forskel mellem 'dansk' og 'syrisk' eller 'arabisk' kultur. Det uddybes af Amir, som illustrerer det med en metafor om åbne og lukkede døre:

"Døren er altid åben i vores kultur. I Danmark skal du selv åbne døren... With the Danish people you have to be the one who starts. The beginning is hard, but when you start *everything* will be fantastic... They are very friendly, very helpful and very nice people. I like that kind of people. That is why I say they are the best in Europe. Maybe it is seen as a negative thing that you are a closed people, but when you enter... You don't feel that you are closed" (Amir s. 9).

Amir er derfor ikke kritisk over for 'danskere' som sådan men beskriver, hvordan det kan være svært som udefrakommende at 'åbne døren' til fællesskaber og venskaber. Saif gør derimod brug af interetnisk differentiering mellem 'dansk' og 'syrisk' kultur på en mere kritisk måde over for den 'danske', idet han understreger, at han er socialt aktiv men alligevel ikke kan få kontakt til 'danskere' på samme måde, som han kunne andre steder såsom Syrien og Malaysia:

"S: Yeah. I feel like... I'm very social, so I came in contact with any person. I can make it at work. It's very easy, but it isn't like here. Here it's difficult.

I: Why?

S: It's not easy to do that at work. You can meet new people at work and in the weekend. I don't like it in the weekend. For example, for meeting you I need to make an appointment at first. Our tradition, our culture is very different. It's very far from Syria. I'm trying to like this, but normally a friend just suddenly calls me: "What are you doing? Nothing? Okay. You can prepare the coffee". After two minutes he arrives at your apartment. You are welcome. In Denmark we cannot do it, because life here is different. I respect it, but I don't like it. My culture and life is different and our life is very different." (Saif s. 5).

Saif identificerer sig overvejende med 'sin' kultur samt 'sit' liv i Syrien og modstiller førnævnte til det 'danske' liv, hvilket synes at gøre det svært at skabe et stærkere tilhørsforhold til 'livet' i Danmark. I sin fortælling fokuserer Saif på, at det sociale liv og især venskab fungerer på en anden måde i Danmark, fordi møder ikke foregår spontant på samme måde som i Syrien. I stedet skal de planlægges og passe ind i en mere eller mindre travl hverdag. At tid synes at spille en større rolle for det sociale liv i Danmark, peger Mansoors hverdag også på:

"I: Kan du fortælle mig lidt om hvordan din hverdag er i Aalborg? Hvad laver du udover skole?"

M: Jeg kender mange mennesker fra forskellige lande... Ikke kun fra Syrien. For eksempel har jeg en ven fra Ungarn og en fra Filippinerne. Jeg har også danske venner, men jeg mødes altid med mine venner i weekenden. Det er altid en stille uge. Jeg tager i skole, tager hjem og slapper af. Det bliver lidt kedeligt nogle gange i hverdagen... Men i weekenden er det sjovere. Jeg har arbejde... Jeg har travlt..." (Mansoor s. 7)

Mansoor fremhæver dermed, at han har venner 'ikke kun fra Syrien' men også 'danske venner', samtidig med at han udtrykker en utilfredshed over, at han må nøjes med at se sine nye venner i weekenden. For Saif og Mansoor er der m.a.o. forskellige temporale organiseringer af venskab på spil, som de skal vænne sig til. For dem involverer 'venskab' at se hinanden både oftere og mere afslappet, end de ser 'danske' venner gøre. Især Saif kan slet ikke lide den 'danske' organisering af ikke kun venskab men hele det danske samfunds daglige rytme i forhold til byliv. Aziz udtrykker ikke samme utilfredshed men fortæller alligevel, at han har 'mange venner' fra hans tid på sportshøjskole, som han ikke mødes med, men kun hilser på, når de ser hinanden på gaden. Det må formodes, at han gerne ville se disse 'venner' mere, fordi han beskriver det som svært at være alene i Aalborg. I sin fortælling understreger Aziz flere gange, at han især i hverdagen er alene,

men at han i weekenden kan tage i Jomfru Ane Gade og finde venner dernede. For som han fortæller: "Hvis man drikker, så bliver man venner med alle" (Aziz s. 7).

Forskellige forståelser af socialt liv med dertilhørende forskellige temporale organiseringer er også på spil i informanternes fortællinger om det at finde en kæreste. Tidligt i interviewet fortæller Hamid, at han leder efter 'kærlighed' i Danmark og har mødt både 'danske' og 'arabiske piger' i den forbindelse. Desværre har han endnu ikke haft held med de 'arabiske', fordi nogle af dem ikke vil giftes lige nu, mens andre vil have én med flere penge. Mens det således synes at gå for 'langsomt' med de 'arabiske piger', så er 'pigerne', som han især møder i Jomfru Ane Gade, til gengæld alt for 'hurtige', som han fortæller. Eksempelvis fortæller han om et mislykket møde med en fuld pige:

"For eksempel spurgte jeg hende... Hun er meget glad, og hun kysser mig, forstår du? Jeg kysser hende, men jeg vil ikke gøre mere. Jeg vil have kærlighed. Jeg vil ikke have, at hun kysser mig, når hun er fuld. Jeg vil gerne, at hun kysser mig, når hun vågner. Jeg snakker med mange af pigerne. Jeg er ærlig. Jeg vil gerne have dig ligesom en kæreste, men ikke hurtigt. Jeg siger til hende, at jeg ikke vil have en hurtig kæreste. Jeg spørger hende: "Har du Facebook?". Efter to dage blokerer hun mig. Hvorfor?" (Hamid s. 9).

Et andet møde endte endnu mere dramatisk for Hamid, som blev slået efter at have afvist at kysse en pige, selvom han gerne ville have lært hende bedre at kende, når hun ikke var fuld:

"Engang mødtes jeg med en pige. Hun ville gerne kysse mig, men hun lugter meget ud af hendes mund. Jeg siger til hende, at jeg ikke vil kysse hende. Undskyld, siger jeg til hende: "Jeg kan ikke kysse dig". Hun slog mig, og sagde: "Fuck dig!". Jeg siger til hende: "Jeg vil ikke kysse dig, når du er fuld. Jeg vil kysse dig når...". Hun lugter meget af alkohol, forstår du? Jeg kan kysse hende, men ikke når hun er fuld. Jeg vil gerne finde en pige. Jeg er ikke heldig. Jeg er 26 år. Jeg vil gerne finde en pige, som elsker mig, og som jeg elsker tilbage. Vi skal gå sammen på vejen og snakke om kærlighed. Kærlighed er lige så vigtigt som at spise og drikke." (Hamid s. 10)

Hamid er tydeligvis uheldig i sine møder med 'danske piger', men han giver alligevel ikke op, da kærlighed er så vigtigt for ham. De ovenstående oplevelser peger dog på, at Hamid og 'danske piger' har vidt forskellige forventninger og opfattelser af hinanden. Mens Hamid regner med, at

‘piger’ i Jomfru Ane Gade er der for at finde kærlighed og et fast parforhold, ser ‘pigerne’ på ham som en ‘araber’, der formodentligt ikke går efter andet end uforpligtende sex. Aziz er i samme situation som Hamid, selvom han startede med at være i et forhold i to måneder, da han kom til Aalborg. Han fortæller også, at han ønsker at stifte en familie i Danmark og har også været i Jomfru Ane Gade for at møde ‘piger’. Han tror dog, at det er svært, fordi han er ny i Danmark, og muligvis fordi især de ‘arabiske piger’ ikke kan lide ‘nye flygtninge’, Jamil fortæller ikke direkte om egne erfaringer på dette område, men alligevel foretager han interetnisk differentiering i forhold til det at have og finde kærester. I følgende citat fortæller han således, at det virker ‘nemt’ for danskere imellem at få en kæreste, men at den måde at omgås det modsatte køn ikke er godt ‘for os’:

“I jeres kultur er det nemt for jer at få en kæreste, men det er dårligt for os. For eksempel hvis din kæreste han kysser dig. Det er normalt for dig, fordi det er din kæreste. For mig betyder det, at denne kvinde kun er ude efter sex, forstår du? Min søster har for eksempel venner på VUC, hvor hun snakker med mænd. Det er normalt, men for nogle skal kvinder kun snakke med kvinder. De må ikke snakke med andre.” (Jamil s. 10)

Det er i den forbindelse bemærkelsesværdigt, at han sætter en modsætning op mellem ‘vores’ og ‘jeres’ kultur og snakker om ‘for dig’ modsat ‘for mig’, selvom han samtidig distancerer sig fra de regler og normer, som forbindes med ‘hans egen’ kultur. I Jamils tilfælde foretages der således både intraetnisk og interetnisk differentiering på én og samme tid - Jamil ser sig selv som en del af ‘sin’ kultur, samtidig med at han tager afstand fra flere traditioner og mønstre inden for selvsamme. Sanaa følger det mønster, idet hun midt i Jamils fortælling indskyder, at hun ikke forstår, hvordan ‘danske piger’ kan finde en ‘arabisk kæreste’ og forstå hinanden, når de er så forskellige. På trods af at Sanaa gerne må snakke med andre mænd for hendes familie, indskyder hun i Jamils interview med stor frustration, at ‘arabiske’ kvinder i Aalborg får at vide af mænd, at det er ‘haram’ (forbudt) at gå på diskotek, mens mændene på hyklerisk vis gør det selv. I den forbindelse er hun særligt kritisk over for de mænd, som mere eller mindre dikterer, at deres søstre skal blive hjemme, hvilket Jamil erklærer sig enig i. Som hos Layla udtrykker Sanaa dermed en utilfredshed over, at samspillet mellem kategorierne ‘ung kvinde’ og ‘araber’ sætter begrænsninger op kvinder som hende i deres hverdag.

Layla udtaler sig endnu mere kritisk over det, som hun kalder 'arabic society' i Danmark, og giver det som en grund til, at hun aktivt har fravalgt 'arabiske' venner. Hun anklager især mændene for ikke at acceptere, at hun er ugift men sammen med en 'kurdisk' kæreste, samtidig med at de forsøger selv at få hende som hustru. Dette betyder blandt andet, at hun ikke kan tage til Jomfru Ane Gade uden at blive antastet af 'arabere', som vil skælde hende ud og bagtale hende for ikke at opføre sig ordentligt som en 'ung', 'arabisk' og 'muslimsk' kvinde. Ifølge hendes 'kurdiske kæreste' vil rygter om hende nå helt til København, hvis hun tager derned. Alligevel taler hun om 'our society' og 'my society' ligesom Jamil, hvilket tyder på en bevidsthed om, at hun alligevel 'hører til' den kultur, som hun kritiserer så kraftigt. Især Layla synes dermed at gøre brug af intraetnisk differentiering i form af en kritisk afstandtagen fra 'hendes eget' samfund:

L: "I don't have that many Arabic friends.

I: In Aalborg?

L: No I don't want to. To be honest especially not from Syria. It's my society and I know my society. I know it's... We have war and a lot things, but we also have something very, very bad in our society. This is... For example here in Denmark... There is some people who are racists and some people who aren't racists. Så det er meget forskelligt... In Syria we have something like bad traditions... Dårlige vaner... And here... We have a war and we have people who are killed everyday. That is a little bit... Der er forskel, but if I speak about my society it's not... Of course it's not like an European society or Danish society... It's like... The woman she cannot... She cannot have her own right. To be honest with you... [afbrydes af, at Laylas telefon ringer. Hun tager telefonen]" (Layla s. 5)

Den måde at behandle kvinder gør ifølge Layla, at 'arabiske' mænd ser på hende som en ting, en kjole, i stedet for et menneske. Dette kvindesyn beskrives af hende som en psykologisk form for 'raping', selvom hun påpeger, at det egentlig ikke er det samme som en fysisk voldtægt. Layla er med andre ord stærkt kritisk over for den måde, som hun opfattes på og tales til som både 'araber' og 'ung kvinde'. I hvor høj grad det at være 'muslim' knyttes til de førnævnte kategorier af dem, som hun kritiserer, er dog uklart, fordi det kun er i forbindelse med hendes familie, at hun selv nævner kategorien 'muslim' i sin fortælling. Til gengæld fortæller Layla, at hun på trods af sin afstand til 'arabere' har fået et stort socialt netværk i Aalborg, hvilket ikke kun er sket med hjælp

fra hendes venner fra Libanon men også gennem organisationen Elsk Aalborg⁹. Layla er ikke ene om blandt informanterne at have fået nye relationer ved at komme til aktiviteter inden for foreningslivet og frivilligt arbejde - jf. Birgitte Romme Larsens forskning kan sådanne aktiviteter forstås som 'brobyggende', fordi foreninger kan formidle kontakt til personer, som de ellers ikke ville møde i hverdagen. Af andre foreninger i Aalborg nævner Karim også, at han mødes med DFUNK i fritiden, mens Saif har været aktiv i flere foreninger og endda været med til at skabe en 'syrisk' forening i Aalborg, som har til formål at udtrykke taknemmelighed til det 'danske' folk, fordi de ifølge Saif har hjulpet nyankomne 'syrrere'. Sanaa og Jamil er også frivillige én gang om ugen i en 'Food Bank' i en kirke i Aalborg:

Som de ovenstående afsnit har vist, opretholder og skaber informanterne flere forskellige slags relationer i deres nuværende tilværelse. De fleste har daglig kontakt med familie i andre lande og er dermed en del af et såkaldt 'transnationalt socialt felt', som især muliggøres af nyere teknologi. På den måde er de samtidig med til at fastholde et tilhørsforhold til deres 'rødder' i Syrien, selvom nogle af informanterne fortæller om et problematisk forhold til disse rødder. Sidstnævnte kan hænge sammen med deres livsfase som unge voksne og en dertilhørende modstand mod især forældres indblanding i deres liv. Det kan dog også hænge sammen med, at flere af dem er begyndt at få en stærkere tilknytning til deres liv i Danmark. I den forbindelse gør flere af dem brug af intraetnisk differentiering til at tage afstand fra elementer af den kultur, som de samtidig beskriver som deres egen. Det gør sig især gældende for Layla, som gør brug af kategorien 'arabisk' til at kritisere 'sit samfund'. Samtidig skelner Aziz mellem 'nye' og 'gamle' flygtninge som en forklaring på, at han bliver afvist af 'arabiske piger', hvilket minder om intraetnisk differentiering. At Layla og Jamil også gør brug af interetnisk differentiering ved at skelne mellem 'din' og 'min kultur', kan dog især skyldes, at de sidder over for en 'dansker'. Det er derudover værd at bemærke, at de fleste informanter har svært ved at få nye især venskabelige relationer med 'danskere'. Flere af dem udtrykker også utilfredshed over ikke at have fundet en kæreste endnu. Flere engagerer sig dog aktivt i frivilligt arbejde, hvilket kan være med til at skabe nye relationer til især etniske danskere.

⁹ Elsk Aalborg er et frivilligdrevet initiativ under Aalborg Valgmenighed, som har til formål at være en "(..) en invitation om at elske Aalborg - uanset hvem du er, hvor du bor, hvilken uddannelse du har - eller er i gang med at tage, uanset hvor gammel du er, eller hvad du tror på eller ikke tror på" (elskaalborg.dk 2017).

Sociale grænsedragninger

Der udtrykkes som nævnt en opmærksomhed på og frustration over manglende sociale relationer til etniske danskere hos flere af informanterne. Disse relationer anses nemlig ikke blot som meningsfulde i sig selv men også som nødvendige til andre formål. Som Amir, der har fået et arbejde gennem en relation til sin tidligere arbejdsgiver, præcist udtrykker det:

“Relationships are *everything* here. It’s everything in Denmark. If you want to integrate you have to have relationships. If you want to learn the language and get a job you have to have relationships.” (Amir s. 5).

Sociale relationer til ‘danskere’ knyttes på den måde sammen med det at lære dansk, finde et arbejde og i sidste ende integrere sig i landet. Den forståelse hænger sandsynligvis sammen med særligt de nationale diskurser og debatter, som alle informanter forholder sig til i de enkelte interviews på forskellige måder. Som jeg vil vise i analysen, påpeger de fleste af informanterne en diskrepans i den forbindelse mellem det lokale og det nationale niveau, mellem konkrete møder med ‘danskere’ og den nationale debat samt førte politik. Informanterne håndterer førnævnte diskrepans på forskellige måder, hvoraf nogle er usikre på, hvordan de bør forholde sig, og om der af den grund er en fremtid for dem i Danmark. Andre affejer til gengæld det nationale niveaus diskurser som noget, der ikke vedrører dem personligt. Uanset er det tydeligt, at de alle er opmærksomme på det nationale niveau, selvom det påvirker dem i varierende grad. Muligvis er de også mere påvirket, end de selv er bevidste om, idet nogle af dem bekræfter kanoniske narrativer i Danmark om især integration som om, at de altid har været af den overbevisning.

For især Amir er der en verden til forskel mellem det nationale og lokale niveau. Amir er som de fleste andre informanter kritisk over for medier og politikere. Han nævner udlændinge- og integrationsministeren, som ifølge ham står for en unødvendig hård og hadefuld retorik. Ifølge Amir kunne de præcis samme regler, som er indført i dag for pmf, vedtages og praktiseres uden den form for retorik, som i sin essens lyder: “I’m hating you” (Amir s. 8). Det er af den grund, at Amir kender en del pmf, der er ‘negative’ og derfor har mindre lyst til at integrere sig pga. især regeringen og tonen på sociale medier. Men Amir ser ikke regeringen som en del af det Danmark, som han kender fra sin hverdag og især fra de ‘danskere’, som han omgås dagligt. Derfor påpeger

Amir, at den danske regering og den danske befolkning er 'totalt forskellige', og at han nogle gange tænker, at regeringen kommer fra et andet land eller en anden planet. Alligevel har regeringens retorik stor betydning for pmf, fordi enhver 'syrer' ifølge Amir har adgang til sociale medier og ser hver eneste ting, som relaterer sig til politik. Selvom de nationale diskurser ikke påvirker Amir særlig meget, har det ifølge ham alligevel stor betydning for andre pmf og deres hverdag. Både Jamil og Amir understreger dog, at det personlige møde kan ændre etniske danskeres negative syn på pmf. Amir understreger i den forbindelse, at det er vigtigt at engagere sig i personlige møder med 'danskere', og at det er en fejl, at pmf ikke gør det mere. Det er pga. sådanne fejltagelser, at medierne ifølge Amir får lov til at ansøre til uvidenhed og had.

Karim, som lige er startet med at studere gastronomi, oplever derimod, at nationale diskurser spiller en større rolle for ham i hverdagen, og at det personlige møde ikke i sig selv kan ændre etniske danskeres syn på pmf. 'Danskere' kan nemlig godt vise respekt over for andre, mens de samtidig ekskluderer på forskellige måder. På hans skole foregår der ikke direkte racisme, men alligevel er de andre ikke sociale og behandler ham generelt som anderledes. Karim har problemer med at føle sig som en del af det 'danske' samfund. Ifølge Karim kan pmf ikke integreres ved, at 'danskere' afstår fra racisme. Hans følelse af ikke at høre til stammer derfor mere fra oplevelser med ikke at blive inkluderet i lokale fællesskaber end fra mediernes påvirkning. Han placerer det primære ansvar for god integration på 'danskerne' snarere end på medier og politikere. Karim placerer dog også et ansvar hos sig selv og andre pmf for at fortælle 'danskerne' om, hvorfor de er i landet. På den måde ser Karim integration som en gensidig tilpasning, der kræver noget af både de nyankomne og etniske danskere.

Det kanoniske narrativ om integration indebærer ofte i en dansk kontekst en forventning om, at det kun er de nyankomne, som skal 'tilpasse sig' etniske danskere i forhold til vaner, traditioner og især religion. I forlængelse heraf mener Mansoor eksempelvis, at 'man' skal være åben og ikke holde fast i sin kultur og religion for at blive 'dansk'. Som Mansoor påpeger, er det ikke 'danskere', som er flyttet til hans land, og derfor vil han tilpasse sig den 'danske' kultur og dens traditioner - som at spise svinekød - lige så meget, som en 'dansker' måtte tilpasse sig livet i Syrien. At integrere sig er for Mansoor 'at blive en del af en kultur' og ikke bare at være i beskæftigelse eller

uddannelse. Mansoor udtrykker, at integration og tilhørsforhold til Danmark er et 'enten-eller', hvor nogle står på den ene side og nogle på den anden. Mansoor siger selv, at han langsomt begynder at 'føle' sig dansk, og at det især har hjulpet at starte i fitness, fordi han forbinder det at være 'dansk' med at have en hobby eller interesse. Samtidig mener han at 'danskere' ikke skal byde andre pmf velkommen, hvis de ikke forstår den 'danske' kultur. At 'forstå' kulturen er også at tilpasse sig den så meget som muligt ifølge Mansoor. Dermed giver Karim og Mansoor udtryk for forskellige opfattelser af 'integration' som hhv. gensidig og ensidig tilpasning. Disse opfattelser hænger sammen med deres forventninger til mulighederne for at føle, at de hører mere til i Danmark. De fleste informanter gør dog ikke brug af ordet 'integration' men snakker mere generelt om det at blive en del af det danske samfund.

Layla føler sig ikke som en del af det 'danske' samfund - delvist fordi hun er 'ny' og derfor ikke taler så godt dansk, og delvist fordi hun ikke ser 'dansk' ud men snarere sydeuropæisk. I den forbindelse siger Layla, at hun 'måske' kan blive en del af samfundet, hvis hun kommer til at arbejde og snakke godt dansk. Det hænger sammen med, at hun 'de fleste gange' føler sig velkommen i Danmark. Udseendet er i den forbindelse en udfordring, fordi hun hverken kan eller vil se ud som en gennemsnitlig 'dansker'. Hun understreger også, at der er grænser for, hvad hun vil gøre for at se mere 'dansk' ud. Hun vil især ikke farve sit hår blond eller gøre sin hud mere hvid - "it's not me", som hun påpeger. Nogle gange overvældes hun af følelser om, at Danmark ikke er hendes land, og at hun ikke kan gøre det samme som 'danskere'. Men hun fortæller, at det 'bare' er følelser, og at jeg ville have det på samme måde, hvis jeg tog til Kenya. Som Mansoor kommer Layla dog ikke ind på, at medier, diskurser og politikere muligvis også kan have indflydelse på, hvad hun føler omkring det at bo i Danmark. Layla er kritisk over for generaliseringer i medierne om, at alle fra Mellemøsten er 'muslimer' - især fordi hun ikke anser sig selv som 'muslim' men 'ateist'. Layla placerer dog ikke det primære ansvar for at nedbryde disse generaliseringer hos medierne eller 'danskerne'. Hun ser sig som en 'gæst' i Danmark, der er nødt til selv at tage initiativ og kontakt til andre for på den måde at udbrede kendskabet til pmf. Hendes selvopfattelse som 'gæst' kan formodes at hænge sammen med ikke kun hendes midlertidige opholdstilladelse men også kanoniske narrativer om, at flygtninge bør opholde sig i Danmark midlertidigt og 'vende hjem' igen hurtigst muligt. Layla, som betegner sig selv som en 'selvstændig' person, fortæller i

den forbindelse, at det påvirker hende negativt at modtage penge fra staten, som andre mennesker har tjent - penge, som de måske ikke ønsker at give til hende. Hun fortæller dog, at der også er andre mennesker som gerne vil hjælpe flygtninge og er ligeglade med penge. Det at være selvstændig i økonomisk henseende er derfor vigtigt for Layla i forhold til at føle sig mere tilpas i Danmark.

De kanoniske narrativer om integration spiller sandsynligvis også en rolle for den måde, som flere af informanterne skelner mellem dem selv og andre pmf. Således ønsker de ikke at blive kategoriseret sammen med andre 'flygtninge', som ifølge informanterne ikke er en del af det danske samfund på samme måde som dem selv. Som oftest beskrives andre personer som dårligere til at integrere sig, hvilket Mansoors tidligere nævnte afstandtagen er et tydeligt eksempel på. Hamid fortæller, at han bliver 'meget, meget sur', når han hører om andre pmf, som stjæler eller laver ballade. Han er af den grund bange for, at flere og flere 'danskere' vil være imod pmf som ham selv og måske endda demonstrere mod dem på gaden. Både Mansoor og Hamid understreger, at de ikke har valgt at komme til Danmark men har været tvunget til det, hvilket kan forstås som et modsvar til en udbredt opfattelse af, at personer flygter og kommer til Danmark af egen fri vilje. Hamid fortæller også, at han selv har oplevet, at en tilfældig 'dame' i en bybus i Aalborg blev ved med at snakke dårligt og bande ad ham og en ven, som ikke talte dansk. Hamid forklarer 'damens' raseri ved at hun muligvis kender 'dårlige flygtninge'. Hvad Hamid til gengæld ikke nævner, er, at damen muligvis reagerede mest af alt pga. hendes kendskab til pmf gennem medier snarere end konkrete relationer. Som tidligere nævnt i specialet viser Rikke Andreassens forskning, at 'danskernes' opfattelse af pmf mest af alt er baseret på netop medier, fordi de færreste 'danskere' har personlig kontakt med førnævnte. Hamid nævner en lignende episode i bylivet, hvor en 'dansker' og en 'araber' begynder at slås på et diskotek i Jomfru Ane Gade og bliver taget ud af 'security'. Kort derefter kommer nogle 'piger' hen til Hamid og hans ven. De siger, at alle 'arabere' laver ballade, og at de skal gå ud. Hamid fortæller, at han håber på ikke at møde andre mennesker, der 'hader flygtninge' som disse 'piger'.

Andre informanter gør også brug af intraetnisk differentiering mellem sig selv og andre 'syrrere' eller 'arabere' i forhold til udseende, kultur og traditioner. Aziz, som har været på sportshøjskole,

påpeger eksempelvis, at andre 'syrrere' ikke spiller fodbold som ham - og underforstået andre 'danskere' - men i stedet spiller kort og ryger vandpibe. Allerede på rejsen nævner Jamil også, at han og Sanaa ikke lød eller så ud som 'syrrere', da de ankom til Danmark, men derimod så ud til at komme fra Italien eller Spanien. Laylas venner har ligeledes fortalt hende, at hun ligner én fra Sydeuropa, og at det kan være forklaringen på, at ekspedienter snakker engelsk til hende. Ligesom Layla kritiserer gamle traditioner blandt 'arabere', nævner Jamil også, at der er 'syrrere' i Aalborg, som 'snakker dårligt om hinanden'. Samtidig kritiserer han, at 'gamle' flygtninge udnytter 'nye' flygtninge til sort arbejde med dårlige arbejdsvilkår. Den slags skelnen mellem 'gamle' og 'nye flygtninge' gør Karim også brug af, da han kritiserer medierne for at give indtryk af, at alle pmf er som de 'flygtningekvinder', der ikke har lært dansk på 35 år. For at adskille sig fra disse kvinder har Karim med egne ord endnu mere lyst til at lære dansk. Som med den intraetniske differentiering mellem dem selv og andre 'syrrere'/'arabere' bruger Jamil og Karim således også den førnævnte skelnen til at markere sig som bedre end de 'gamle' flygtninge. At være 'gammel' kan i den forbindelse henvise til både alder og længde på ophold i Danmark.

Jamil påpeger, at det er vigtigt for ham at få relationer til 'danskere'. Det kan derfor formodes, at Jamil helst vil identificeres med det at være 'dansk', selvom han samtidig understreger, at han kommer fra en anden kultur og derfor ikke automatisk kan blive en del af den 'danske'. At det er vigtigt at være sammen med andre 'danskere', er Layla også opmærksom på. Hun mener, at regler og myndigheder burde tvinge pmf til at være sammen med 'danskere' - selvom hun samtidig siger, at det nok er umuligt at gøre. Hvorfor det ifølge Layla er umuligt, nævnes imidlertid ikke. Hvor betydningsfuldt det at blive og føle sig som en del af 'dansk' kultur er for informanterne, vises eksempelvis hos Karim i hans refleksioner over fremtiden. Hvis der bliver fred i Syrien, vil han ikke nødvendigvis vende tilbage til landet, så længe han bliver bedre til dansk, stifter familie og får et 'ordentligt arbejde' i Danmark. Hvis han til gengæld ikke får arbejde eller venner, vil han stadig føle sig 'fremmed i landet' og derfor vende tilbage med det samme. M.a.o. er tilhørsforhold altafgørende for Karim og muligvis flere andre informanter i forhold til deres fremtid i enten Danmark eller Syrien.

I de sidste afsnit om forskellige sociale relationers betydning for det at høre eller ikke høre til i det

‘danske’ samfund har nationale diskurser og kanoniske narrativer om ‘flygtninge’, integration og nationalt tilhørsforhold spillet en stor rolle. Disse diskurser og narrativer vil ligeledes inddrages i det sidste tema af anden analysedel om den kulturelle rejse, hvor de vil indgå i informanternes fortællinger om uddannelse og arbejde. Først vil jeg analysere informanternes fortællinger om uddannelse og arbejde med særligt fokus på deres opfattelse af muligheder og begrænsninger for dem på disse områder, og hvordan det hænger sammen med deres position i Danmark som ‘flygtninge’.

Uddannelse

Den kulturelle rejses muligheder og begrænsninger kan ud fra et perspektiv på uddannelse og arbejde forstås som en klasserejse. Det skyldes både, at deres rejse formodentligt har ændret deres perspektiv på fremtiden, og hvad de eksempelvis ønsker at arbejde med til dagligt, samtidig med at deres ankomst til Danmark indebærer, at de er nødt til at orientere sig i et helt andet uddannelses- og arbejdsmarked. Som tidligere nævnt har de fleste informanter enten færdiggjort eller påbegyndt en uddannelse før ankomst til Danmark, men som analysen vil vise, ønsker flere af dem ikke at genoptage deres tidligere liv ift. uddannelse. Det samme gælder ift. arbejde, hvor flere af informanterne ligeledes må orientere sig på ny og afprøve nye muligheder. Derfor vil uddannelse gennemgås først i det følgende afsnit men samtidig kobles tæt sammen med arbejde.

Det er forskelligt, hvorvidt informanterne forsøger at bruge deres uddannelse til at søge job i Danmark. Saif forsøger eksempelvis at søge job inden for samme branche, som han arbejdede indenfor i Syrien og Malaysia, men har indtil videre ikke haft heldet med sig, hvorfor han nu tager onlinekurser for at holde sine kompetencer ved lige. Han startede på en ny uddannelse inden for computervidenskab på Aalborg Universitet men var ikke sikker på, om uddannelsen var brugbar og noget for ham, og droppede derfor ud efter vedtagelsen af uddannelsesloftet. Andre informanter ønsker også at fortsætte i samme uddannelsesspor, som de var i gang med før ankomsten til Danmark. Eksempelvis ‘drømmer’ Layla om at komme ind på Politik & Administration på Aalborg Universitet og derefter studere på Journalisthøjskolen i Aarhus, fordi hun har læst en kombination af statskundskab og journalistik i Syrien. Mahmoud drømmer ligeledes om at læse medicin på universitetet, fordi han var i gang med den uddannelse i Yemen. Fælles for både Layla, Mahmoud

og Sanaa er imidlertid, at deres planer om uddannelse ligger langt ude i fremtiden pga. deres manglende sprogkundskaber og kvalifikationer. Sanaa har ikke været under uddannelse tidligere men ønsker at studere til tandlæge i Danmark. I Sanaas tilfælde er der også hendes familie, som ifølge hende gør det svært at påbegynde en uddannelse, selvom hun ikke uddyber det nærmere.

Andre informanter har en færdiggjort eller påbegyndt uddannelse fra tidligere men vælger til gengæld at gå nye veje. Karim tror ikke, at han kan finde et arbejde med sin bachelor i økonomi. Fordi det er vigtigt for ham at bidrage økonomisk til det 'danske' samfund, har han derfor valgt en ny uddannelse i gastronomi. Det specifikke valg af gastronomi skyldes hans arbejde som køkkenassistent i en restaurant i Istanbul under hans fysiske rejse. Dette arbejde var først tænkt som en midlertidig måde at tjene penge til den senere rejse, men det gav ham en interesse, som fulgte med ham til Danmark. Hvorfor han ikke tror, at han kan bidrage økonomisk med en bachelor i økonomi, nævnes imidlertid ikke. Jamil snakker heller ikke om at bruge sin eksisterende uddannelse i filosofi men vil i stedet finde et arbejde som frisør for hurtigt at tjene penge. Han giver dog en konkret grund til ikke at bruge sin uddannelse, idet han tog den på arabisk og derudover ikke snakker engelsk, hvilket gør det svært at studere videre eller bruge den på det danske arbejdsmarked. Hvis han skulle bruge eller fortsætte sin uddannelse, ville det derfor kræve et længerevarende uddannelsesforløb, som Jamil ikke ønsker. Han vil i stedet uddanne sig som frisør sideløbende med det arbejde, som han kan begynde med det samme. Ovenstående hænger sammen med, at han og Sanaa forestillede sig, at alt ville gå hurtigt i Danmark; at de ville læse, få arbejde og fast ejendom næsten med det samme. Saif fortæller ligeledes også, at han havde en forestilling om, at alt gik hurtigere i Europa - som om at vi havde 48 timer i døgnet. Både Jamil, Sanaa og Saif fandt imidlertid ud af efter ankomsten til Danmark, at det snarere tværtimod virker til at gå langsommere med eksempelvis sociale relationer, uddannelse og arbejde. At Jamil gerne vil være frisør, og at Karim gerne vil være inden for restaurationsbranchen, skyldes sandsynligvis også, at de har bemærket, hvordan andre indvandrere og efterkommere 'hurtigt' har tjent penge inden for disse brancher, hvilket også kan observeres i Aalborg. Selvom uddannelse og arbejde ikke går så 'hurtigt' i Danmark, som især Jamil og Sanaa havde regnet med, er det imidlertid kun Saif, som udtrykker utilfredshed med ikke at kunne fortsætte den karriere, som han havde i Malaysia og Syrien. Den manglende utilfredshed hos de andre informanter kan tolkes på flere

måder, som ikke nødvendigvis udelukker hinanden; som at de har revurderet deres liv og ønsker at prøve noget nyt, at de har affundet sig med de givne vilkår for uddannelse og arbejde i Danmark, og at de ikke ønsker at udtrykke utilfredshed over for mig som 'dansker'.

For de af informanterne, som ikke har færdiggjort eller påbegyndt en uddannelse tidligere, såsom Hamid og Aziz, ønskes det heller ikke at påbegynde en ny uddannelse i Danmark. I stedet er fokus på at få et arbejde hurtigst muligt. Hamid har ikke nogen tidligere uddannelse men drømmer som Karim om at lave mad og åbne sin egen restaurant for at tjene penge. Modsat Karim tænker han dog ikke i at uddanne sig til det formål. At uddannelse ikke er en del af Hamids fremtidige planer, kan hænge sammen med Hamids dårlige erfaringer fra skoletiden i Syrien og hans psykiske problemer, som også gør, at han har haft svært ved at koncentrere sig på sprogskole i Danmark.

Arbejde

I informanternes fortællinger udtrykkes en udbredt idé om, at det er særligt vigtigt at få et arbejde og bidrage i Danmark for at føle sig som en del af det 'danske' samfund. Det hænger formodentligt sammen med, at de ikke er opvokset i velfærdsstater, men er vant til at måtte forsørge sig selv økonomisk. Kanoniske narrativer om integration har muligvis også spillet en rolle i den forbindelse, da det at finde et arbejde ofte fremhæves som vigtigt for at integrere sig - en idé, som kan observeres både i den offentlige debat og i selve integrationsprogrammet. I hvor høj grad de faktisk er blevet påvirket af disse narrativer, er imidlertid uklart og kan variere individuelt. Ifølge Amir og Layla er det meget forkeret at få penge fra staten, som andre har tjent og arbejdet for - en opfattelse, som går igen i narrativer om 'flygtninge' og arbejde. Bl.a. derfor er Amir glad for selv at have et arbejde i dag og betale skat - og føler sig integreret af den grund:

"I feel integrated because... I pay tax and I'm not just sitting home and taking money from the state. It's very bad to sit at home and get help from the state. You know the people who are working outside your home. You get their money from them, because they pay tax while you are staying home." (Amir s. 7-8).

Det er især sit arbejde og dét, at han bidrager ved at betale skat, som Amir ser som den vigtigste del af det at være integreret i Danmark. I forbindelse med at Amir fortæller om sit frivillige arbejde, hvor han hjælper andre pmf med at finde arbejde, praktik og opkvalificere deres IT-

kompetencer, fortæller han, at den hjælp gør det nemmere for dem at integrere sig på arbejdsmarkedet. Hos Amir er integration derfor mere eller mindre lig med integration på arbejdsmarkedet - og ikke i samme grad foreningslivet eller andre steder. Amirs kobling mellem arbejde og integration bekræftes også af integrationsprogrammet, som stopper, når man får ordinær beskæftigelse - som om at integrationsprocessen er fuldført derefter.

Samtidig udtrykkes der en lige så udbredt erfaring af, at det er svært at få et arbejde i Danmark af flere forskellige grunde. Ifølge Aziz' fortælling skyldes det mest af alt, at Danmark ikke er et stort land, og at der derfor ikke er så meget arbejde at lave. Ingen af de andre informanter har en sådan forklaring, men Saif nævner en anden grund, som imidlertid afvises igen med det samme:

“When I came here I thought I would find a job... No. Sometimes I ask for the reasons why. They say it's because of the language, but actually language isn't a problem. I'm an engineer and in my specialization I don't need the Danish language. I know a lot of the international persons working here and they don't speak Danish.” (Saif s. 16-17).

Men hvis hverken mangel på arbejdspladser eller sproget er en hindring, hvad er det så? Ifølge Saif og Mansoor stiller det offentlige en masse regler op, som ikke hjælper pmf ud på arbejdsmarkedet. Saif nævner blandt andet 225-timers reglen og løntilskud som han ikke forstår formålet med:

S: (..) For example... The work law for refugees, where you have to work 225 hours. Actually I don't like to work 225 hours. I would like to work full time, but I cannot find a job. I would like. What can I do? Did I tell you about a job that I didn't want to have? No. When you are working in the company the first time, the kommune is paying the half. What is the goal with this one? The løntilskud doesn't pay the person. It pays the company and this company is a rich company. This work isn't registered. Why? And I know some people who found a job, and when they spoke with the kommune they made it into a løntilskud, but we had a deal about a fulltime job. It's a good job, why do you want to change it? What is the goal? You want us to be like slaves?
I: Do you think of it as slavery?
S: I don't think that, I see that. I see that sometimes the system isn't good. I'm very lucky, but I'm speaking in general.” (Saif s. 17)

Selvom Saif ser sig selv som mere heldig end andre, beskriver han alligevel 'systemet' som dårligt

og sammenligner det med slaveri. Det stærke udtryk 'slaveri' peger på en følelse af udnyttelse og afhængighed af det offentlige. Samtidig beskriver han 225-timers reglen som en særlig lov for 'flygtninge', selvom den gælder for alle kontanthjælpsmodtagere i Danmark. Han beskriver også løntilskud som en overførsel af penge mellem kommune og virksomhed, selvom det faktisk fungerer ved, at man får normal løn fra virksomheden, hvoraf en større eller mindre del af lønnen er finansieret af kommunen. Disse forkerte indtryk sammen med den tvivlende tilgang til 'systemet' viser, at Saif er forvirret over de danske regler - ikke kun omkring hvordan de fungerer men ligeledes hvad formålet med dem er. Eksempelvis stiller han gentagne gange på kort tid spørgsmålet "What is the goal?" i hans senere beskrivelse af selvsamme system. Amir kommer med en lignende kritik af det offentlige med særligt fokus på praktikordninger i supermarkeder, som ifølge ham og andre ikke fungerer. Amir fortæller, at kommunen ikke opfatter pmf som personer men som 'numre', der bare skal passe i et større system.

Ligesom Saif ser Amir sig selv som en undtagelse fra den gruppe af pmf, som bliver ramt af det kommunale system - han taler derfor i høj grad ud fra andres erfaringer, som han bl.a. har lært at kende gennem sit frivillige arbejde. Som nævnt tidligere understreger Amir, at personlige relationer betyder 'alt' i Danmark ift. især at finde arbejde. Han fortæller at han fik sit nuværende arbejde gennem sin tidligere arbejdsgiver på et praktiksted og dermed ikke gennem kommunen. Amir fortæller, at han på trods af det stadig vil arbejde, men at kommunen sender et signal til pmf om, at det er bedre at blive hjemme end at arbejde, fordi man både får hjælp af kommunen og får mere eller mindre det samme beløb i overførselsindkomst som personer i arbejde. Sidstnævnte påpeger Saif også og nævner, at man bliver modregnet i sin ydelse, hvis man finder et deltidsarbejde, samtidig med at man er på overførselsindkomst.

Informanter som Amir og Saif udtrykker dermed en utilfredshed over, hvor svært det kan være at finde et fodfæste på det danske arbejdsmarked, og hvorledes kommunen er dårlige til at hjælpe og sender forkerte signaler. At det er disse informanter, som udtrykker utilfredshed, hænger sandsynligvis sammen med, at de begge har haft succes tidligere som selvstændige erhvervsdrivende. Amir kritiserer dog også andre pmf for at 'sidde derhjemme', hvilket ifølge ham gør det meget sværere for dem at integrere sig, og han fremhæver, at han ikke er én af dem:

“I will feel integrated because... I pay tax and I’m not just sitting home and taking money from the state. It’s very bad to sit at home and get help from the state. You know the people who are working outside your home. You get their money from them, because they pay tax while you are staying home.” (Amir s. 7-8).

Amir skelner mellem sin egen motivation til at arbejde og andre pmf’s grunde til selvsamme. Amir vil arbejde uanset løn og branche blot for at være ‘en del af danskerne’. mens andre ifølge ham ikke har samme motivation. Der mangler en større forskel mellem deres overførselsindkomster og en potentiel løn for at være motiveret til at søge arbejde. Samtidig fortæller han, at kommunen stoppede med at hjælpe ham, da han blev ‘uafhængig’ i kraft af at være i beskæftigelse - en praksis, som ifølge Amir også tilskynder til det at blive på overførselsindkomst. Men Amir anser sig selv som meget anderledes fra de andre, idet han beskriver sig som en ‘stærk person’, der ville arbejde, selv hvis han skulle betale 90 % i skat. Således skelner Amir mellem sig selv og andre pmf, hvilket ligesom en tidligere nævnt skelnen mellem ‘gamle’ og ‘nye flygtninge’ minder om intraetnisk differentiering - selvom flygtningekategorien ikke er udtryk for etnicitet. Karim beskriver ligeledes det, at han ‘tjener mindre penge’ under sin uddannelse, end hvis han ikke var under uddannelse, men at det er bedre end bare at sidde hos kommunen og sige: “Nu vil jeg bare have penge”.

Opsamling

Som nævnt i indledningen til anden analysedel om den kulturelle rejse, hænger sociale relationer, uddannelse og arbejde sammen. Det betyder bl.a., som er vist i de ovenstående afsnit, at deres syn på, hvordan uddannelse og arbejde hænger sammen med integration, i høj grad er påvirket af deres relationer til andre pmf. Samtidig udtrykker flere af dem, at sociale relationer og det at få et arbejde har stor betydning for deres fremtidige tilhørsforhold til Danmark. Kanoniske narrativer, nationale diskurser og kategorier har i den forbindelse spillet en gennemgående rolle i denne analysedel, selvom de har påvirket informanterne på forskellig vis. Det kanoniske narrativ om integration synes dog at have påvirket flere af informanterne i den forstand, at de har større fokus på at finde et arbejde hurtigst muligt for at kunne bidrage til det danske samfund. Det betyder, at en del af dem vil uddanne sig og arbejde på andre områder, end de tidligere har gjort, hvilket kan opleves som en nedadgående klasserejse. Det er dog kun Saif, som udtrykker utilfredshed over

ikke at kunne fortsætte sin karriere men indtil videre være på overførselsindkomst. Derudover ses en kønsforskel, idet de kvindelige informanter fortæller om en modstand mod og manglende støtte fra deres familie til, at de uddanner sig videre, mens de mandlige informanter ikke nævner deres familiers holdning til uddannelsesvalg og sociale position i Danmark.

Konklusion

Specialet har omhandlet, hvordan pmf fra Syrien oplever og håndterer deres rejse til Danmark og nye tilværelse her. Resultaterne fra analysen vil præsenteres ud fra problemformuleringens tre underspørgsmål, som tog udgangspunkt i de orienterende begreber. De orienterende begreber er implicit blevet inddraget i begge analysedele, og derfor vil underspørgsmålene ligeledes besvares ud fra både informanternes fysiske og kulturelle rejse.

Analysen viser, at tid har spillet en rolle for informanternes fysiske rejse i forhold til deres oplevelser og valg, som er truffet undervejs. Det har især vist sig, at der var stor forskel på de ventepositioner, som informanterne har befundet sig i, alt efter om de blev oplevet som mest situationelle eller eksistentielle. Undervejs på deres rejse har alle mine informanter oplevet disse to slags ventepositioner på bestemte steder på ruterne, uanset om de har taget den Centrale Middelhavsroute eller Balkanruten. Visse steder går igen som steder, hvor de fleste informanter har befundet sig i specifikke ventepositioner som eksempelvis registrering i Grækenland. Da informanterne ankom til Danmark, forventede flere af dem, at samfundet og det sociale liv ville foregå i et hurtigere tempo, men i stedet blev de konfronteret med en helt anden og for dem langsommere temporal organisering af socialt liv i Danmark. Det gælder både sociale relationer som især venskaber og vejen til uddannelse og arbejde. Det er i den forbindelse værd at bemærke, at flere af informanterne fravælger at bruge eller fortsætte deres hidtidige uddannelsesspor til fordel for andre veje til at få et arbejde, som de anser som mere realistiske, en hurtigere løsning og mere brugbare for dem og Danmark.

De fleste af informanterne har forsøgt at skabe en fast tilværelse og et tilhørsforhold til andre steder inden den fysiske rejse til Danmark. De forsøg mislykkedes dog pga. diskrimination og manglende rettigheder i især nærområderne til Syrien. Det var på den baggrund, at informanterne besluttede sig for at rejse mod Europa. De fleste besluttede først midt på rejsen, at de ville tage til Danmark. Danmark var derfor ikke et endemål fra starten af for de fleste af informanterne. Samtidig udtrykker flere af dem en usikkerhed om, hvorvidt de kan eller vil blive i Danmark fremadrettet, hvorfor deres ophold i landet stadig kan opfattes som midlertidigt. Det hænger ikke kun sammen med situationen i Syrien men også deres følelse af at høre til og forventninger til en

fremtid i Danmark. I den forbindelse er det værd at bemærke, at de udtrykker et stærkere tilhørsforhold til det lokale 'samfund' end det nationale 'Danmark', som ifølge dem er præget af grænsedragninger mellem dem og 'danskere'. De fleste fortæller i modsætning hertil, at de ikke møder den slags ekskludering i konkrete relationer til 'danskere' i hverdagen. Samtidig ønsker de alle et stærkere tilhørsforhold generelt til Danmark og søger derfor nye bekendtskaber med 'danskere'. De ønsker også alle at arbejde og bidrage økonomisk til det 'danske' samfund. Selvom flere af dem ikke forstår eller selv benytter begrebet 'integration', hænger den bestræbelse formodentligt sammen med de kanoniske narrativer om integration. Det er dog værd at bemærke, at forskellige forståelser af integration kommer til udtryk hos informanterne. Der ses især en forskel i opfattelse på, hvilke parter der skal tilpasse sig hinanden, og på hvilke områder integration bør foregå.

Derudover fravælger flere af informanterne bevidst bekendtskaber med personer fra samme etnicitet som dem, samtidig med at de identificerer sig som anderledes og bedre integrerede end andre 'flygtninge', 'arabere' og 'syreere'. Der kan ses en tydelig kønsforskel i den førnævnte intraetniske differentiering, idet særligt de kvindelige informanter udtrykker frustrationer over, at især det 'arabiske samfund' holder dem tilbage i forhold til at integrere sig i Danmark. I forlængelse heraf identificerer informanterne sig heller ikke som entydigt 'danskere' eller 'syreere'. I stedet fortæller de om, hvorledes de alle prøver at etablere en mere fast tilværelse i Danmark og dermed skabe et stærkere tilhørsforhold. De bemærker imidlertid, at der er meget, som modarbejder dem i den bestræbelse, hvilket især gælder lovgivning, medier og kommunen. Ifølge de fleste er især den offentlige debat præget af 'racisme' og et negativt billede af 'flygtninge', som de er bange for, at 'danskere' påvirkes af. Nogle af dem udtrykker på den baggrund en bekymring for deres fremtid i landet, hvis den 'racisme' bliver værre, og hvis det derfor ikke bliver muligt for dem at skabe en tryk tilværelse på længere sigt.

Ovenstående resultater er alle med til at besvare den overordnede problemformulering. Pmf fra Syrien har både oplevet forskellige fysiske rejser og befinder sig på kulturelle rejser i Danmark, som fører dem ad forskellige veje til sociale relationer, uddannelse og arbejde. Samtidig har de alle oplevet store forandringer og befinder sig derfor helt nye steder i livet, hvorfra deres tilværelse rummer både muligheder og begrænsninger med betydning for deres nuværende og fremtidige

tilhørsforhold. Således er specialets ambition om at løfte deres stemmer frem blevet indfriet i den forstand, at resultaterne har givet et helhedsindtryk af det at rejse til Danmark og forsøge på at etablere en ny tilværelse her, samtidig med at jeg har vist en variation mellem mine informanter, som ellers ikke tidligere har været i fokus hos hverken medier eller inden for forskning. Fremadrettet er der mulighed for mere forskning i, hvordan det går med pmf fra Syrien og deres forsøg på at etablere en tilværelse i Danmark på længere sigt. Rejsen er således stadig undervejs.

Litteraturliste

Aalborg Kommune (2017): *Modtagelse af flygtninge i Aalborg kommune* (powerpint). Modtaget på mail af medarbejder og konsulent Gurli Fuglsang Joensen.

Anderson, Benedict (2001): *Forestillede fællesskaber: Refleksioner over nationalismens oprindelse og udbredelse*. København: Roskilde Universitetsforlag s. 48.

Andreassen, Rikke (2007): *Der er et yndigt land. Medier, minoriteter og danskhed*. København: Tiderne Skifter.

Bamberg, Michael (2006): "Stories: Big og small. Why do we care?" i *Narrative Inquiry* 16(1) s. 139-147.

Baynham, Mike (2003): "Narratives in Space and Time: Beyond "Backdrop" Accounts of Narrative Orientation" i *Narrative Inquiry* 13(2) s. 347-366.

Bengtsson, Tea Torbenfeldt & Ditte Andersen (2017): "Narrativ analyse: tematisk, strukturel og performativ" i Järvinen, Margaretha & Nanna Mik-Meyer (2017): *Kvalitativ Analyse: Syv Traditioner*. København: Hans Reitzels Forlag.

Brochmann, Grete (2015): "National-Building in the Scandinavian Welfare State: The Immigration Challenge" i *Nordicum-Mediterraneum, Icelandic E journal of Nordic and Mediterranean Studies* 10(2).

Brun, Cathrine (2015): "Active Waiting and Changing Hopes: Toward a Time Perspective on Protracted Displacement" i *Social Analysis* Vol. 59(1) s. 19-37.

Christensen, Ann-Dorte & Sune Qvotrup Jensen (2012): *Stemmer fra en bydel: Etnicitet, køn og klasse i Aalborg Øst*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.

Christensen, Ann-Dorte & Trine Lund Thomsen (2016): "Fortæller om migration og skiftende betydninger af klasse, etnicitet og køn" i Thomsen, Trine Lund et al. (2016) *Narrativ Forskning: Tilgange og metoder*. Hans Reitzels Forlag: København s. 257-274.

Cwerner, Saulo B. (2001): "The Times of Migration" i *Journal of Ethnic and Migration Studies* Vol. 27(1) s. 7-36.

Danmarks Statistik (2017): *Antallet af asylansøgere falder kraftigt*. Lokaliseret d. 6-08-2017 på <http://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=22654>

DFUNK (2017): *Derfor DFUNK*. Lokaliseret d. 7-08-17 på <http://www.dfunk.dk/index.php?id=4730>

Elsk Aalborg (2017): *Om Elsk Aalborg*. Lokaliseret d. 7-08-17 på <http://elskaalborg.dk>

Fokus Folkeoplysning (2017): *FOKUS FlexPraktik sprogpraktik for flygtninge*. Lokaliseret d. 7-8-2017 på <http://fokus-folkeoplysning.dk/mere-info/fokus-flexpraktik-sprogpraktik-for-flygtninge/>

Frontex (2016): *Risk Analysis for 2016*. Lokaliseret d. 07-08-2017 på http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf

Georgakopoulou, Alexandra (2003): "Plotting the "Right Place" and the "Right Time": Place and Time as Interactional Resources in narrative" i *Narrative Inquiry* 13(2) s. 413-432.

Griffiths, Melanie et al. (2013): "Migration, Time and Temporalities: Review and Prospects". COMPAS Research Resources Paper, March 2013. Lokaliseret d. 7-06-17 på https://www.compas.ox.ac.uk/media/RR-2013-Migration_Time_Temporalities.pdf

Griffiths, Melanie B.E. (2014): "Out of Time: The Temporal Uncertainties of Refused Asylum Seekers and Immigration Detainees" i *Journal of Ethnic and Migration Studies* Vol. 40(12) s. 1991-2009.

Hedetoft, Ulf (2002): "Discourses and Images of Belonging: Migrants Between "New Racism", Liberal Nationalism and Globalization". Aalborg: AMID, Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet.

Human Rights Watch (2017): *Protecting Refugees*. Lokaliseret d. 7-08-2017 på <https://www.hrw.org/reports/2000/turkey2/Turk009-10.htm>

Jenkins, Richard (2006): *Social Identitet*. Aarhus: Academica.

Jenkins, Richard (2014): *Social Identity*. 4th. New York: Routledge.

Jørgensen, Martin Bak & Trine Lund Thomsen (2016): "Deservingness in the Danish Context: Welfare Chauvanism in the Times of Crisis" i *Critical Social Policy* Vol. 36(3) s. 330-351.

Järvinen, Margaretha (2005): "Interview i en interaktionisk begrebsramme" i Järvinen, Margaretha & Nanna Mik-Meyer (2005): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.

Larsen, Birgitte Romme (2011): *Ind i Danmark: Skabelse af sted og tilhørsforhold blandt nyankomne flygtningefamilier bosat i mindre danske lokalsamfund* (Ph.d.). København: Museum Tusulanum.

Layder, Derek (1998): " From Theory to Data: Starting to Theorize" i Layder, Derek (1998): *Sociological Practice: Linking Theory and Social Research*. London: Sage Publications s. 100-131.

Lähdesmäki, Tuuli et al. (2016): "Fluidity and Flexibility of "Belonging": Uses of the Concept in Contemporary Research" i *Acta Sociologica* Vol. 59(3) s. 233-247.

Møller, Simon Østergaard (2009): "Etnisk stigmatisering og outsider identitet i Danmark" i Larsen,

Jørgen Elm & Nils Mortensen (red). (2009): *Sociale marginaliseringsprocessers mangfoldighed*. København: Hans Reitzels Forlag s. 33-59.

Pedersen, Marianne Holm (2009): *Practices of Belonging: Ritual Performances and the Making of Place and Relatedness among Iraqi Woman in Copenhagen*. (Ph.D.). København: Department of Anthropology.

Pedersen, Marianne Holm (2012): "Going on a Class Journey: The Inclusion and Exclusion of Iraqi Refugees in Denmark" i *Journal of Ethnic and Migration Studies* Vol. 38(7) s. 1101-1117.

Phoenix, Ann (2016): "Narrativ Praksis og identitetskonstruktioner" i Thomsen, Trine Lund et al. (2016) *Narrativ Forskning: Tilgange og metoder*. Hans Reitzels Forlag: København s. 57-82.

Phoenix, Ann (2007): "Claiming Livable Lives: Adult subjectification and narratives of 'non normative' childhood experiences" i Jette Koefod & Dorthe Staunæs (red). *Magtballader: 14 fortællinger om magt, modstand og menneskers tilblivelse*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag s. 178-193.

Refugees (2016): *Meget få nye asylansøgere kommer til Danmark*. Lokaliseret d. 6-08-2017 på <http://refugees.dk/aktuelt/2016/august/meget-faa-nye-asylansoegere-kommer-til-danmark/>

Robertson, Shanthi (2014): "Time and Temporary Migration: The Case of Temporary Graduate Workers and Working Holiday Makers in Australia" i *Journal of Ethnic and Migration Studies* Vol. 40(12) s. 1915-1933.

ROCKWOOL Fonden (2017): "Ny stor dataindsamling om indvandreres medbragte uddannelse" i *Nyt fra RFF juni 2017*. Lokaliseret d. 6-08-2017 på http://www.rockwoolfonden.dk/app/uploads/2017/06/NB_Juni2017_Indvandrenes-uddannelse_6korr-3.pdf

Rundell, John (2009): "Temporal Horizons of Modernity and Modalities of Waiting" i Hage, Ghassan (2009): *Waiting*. Carlton: Melbourne University Press s. 39-53.

Udlændingestyrelsen (2015): *Tal og fakta på udlændingområdet 2015*. Lokaliseret d. 01-06-17 på https://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/EBDF83E7-B151-4B3B-A87C-CC291B29CF14/0/tal_og_fakta_2015.pdf

Udlændingestyrelsen (2017a): *Asyl*. Lokaliseret d. 01-06-17 på <https://www.nyidanmark.dk/dadk/Ophold/asyl/asyl.htm>

Udlændingestyrelsen (2017b): *Visiteringskvoter*. Lokaliseret d. 07-08-2017 på <https://www.nyidanmark.dk/da-dk/Statistik/visiteringskvoter/visiteringskvoter.htm>

Udlændingestyrelsen (2017c): *Dublin-forordningen*. Lokaliseret d. 07-08-2017 på https://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/asyl/asylprocessen/dublin_konventionen.htm

Udlændinge- og integrationsministeriet (2016): *Danskuddannelse*. Lokaliseret d. 12-06-2017 på <http://uim.dk/arbejdsomrader/danskundervisning-og-prover-for-udlaendinge/danskuddannelse>

Udlændinge- og integrationsministeriet (2017a): *Integrationsprogrammet*. Lokaliseret d. 12-06-2017 på <http://uim.dk/arbejdsomrader/Integration/integrationsprogrammet>

Udlændinge- og integrationsministeriet (2017b): *Integrationskontrakt og erklæring*. Lokaliseret d. 12-06-2017 på <http://uim.dk/arbejdsomrader/Integration/integrationskontrakt-og-integrationserklaering>

Udlændinge- og integrationsministeriet (2017c): *Hvem modtager integrationsydelse?* Lokaliseret d. 12-06-2017 på <http://uim.dk/nyheder/integration-i-tal/integration-i-tal-nr-4-4-januar-2017/hvem-er-integrationsydelsesmodtagerne>

UNHCR (2016): *Global Trends: Forced Displacement in 2015*. Lokaliseret d. 12-06-2017 på <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html?query=global%20trend>

UNHCR (2017): *States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol*. Lokaliseret d. 7-08-2017 på <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html>

Veik, Susanne (2006): *Socialkonstruktionisme – belyst ud fra emnerne kærlighed, terrorisme og etniske minoriteter*. København: Frydenlund.

Yuval-Davis, Nira (2006): "Belonging and the politics of belonging" i *Patterns of Prejudice* Vol. 40(3) s. 197-214.

Bilag

Specialets bilag er at finde på den medfølgende USB.

B1: Interviewguide

B2: Mahmud: Interview med Mahmud

B3: Karim: Interview med Karim

B4: Saif: Interview med Saif

B5: Hamid: Interview med Hamid

B6: Sanaa: Interview med Sanaa

B7: Jamil: Interview med Jamil

B8: Layla: Interview med Layla

B9: Aziz: Interview med Aziz

B10: Mansoor: Interview med Mansoor

B11: Interview med Amir